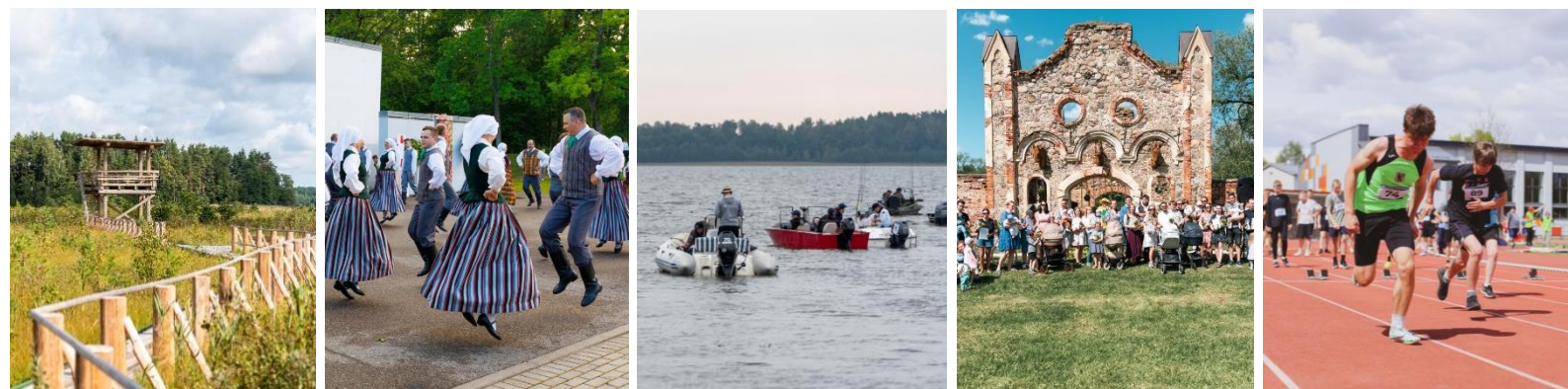

PREIĻU NOVADA TERITORIJAS PLĀNOJUMS

VIDES PĀRSKATS

Izstrādāts Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma ietvaros

2025

Saturs

Saīsinājumi.....	3
Ievads.....	4
1. Plānošanas dokumenta sastāvs, mērķis un saistība ar citiem plānošanas dokumentiem	5
1.1. Teritorijas plānojuma sastāvs.....	5
1.2. Izstrādes mērķis un kārtība	5
1.3. Saistība ar citiem plānošanas dokumentiem.....	6
2. Vides pārskata sagatavošanas procedūra, iesaistītās institūcijas un sabiedrības līdzdalība	8
2.1. Vides pārskata sagatavošanas procedūra un metodika	8
2.2. Iesaistītās institūcijas un konsultācijas ar tām	10
2.3. Sabiedrības informēšana un līdzdalība.....	10
3. Starptautiskie un nacionālie vides aizsardzības mērķi	11
3.1. Starptautiskie vides aizsardzības mērķi.....	11
3.2. Nacionālie vides aizsardzības mērķi	12
4. Esošā vides stāvokļa apraksts, teritorijas, kuras plānošanas dokumenta īstenošana var ietekmēt14	
4.1. Teritorijas īss raksturojums	14
4.2. Dabas resursi	17
4.3. Bioloģiskā daudzveidība, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, mikroliegumi	18
4.4. Ainava	23
4.5. Kultūras mantojums	24
4.6. Vides stāvoklis	26
5. Iespējamās izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots.....	42
6. Ar plānošanas dokumentu saistītās vides problēmas	43
7. Plānošanas dokumenta un tā iespējamo alternatīvu īstenošanas būtiskās ietekmes uz vidi novērtējums	47
7.1. Teritorijas plānojuma risinājumu apraksts.....	47
7.2. Būtiskāko ietekmju uz vidi vērtējums.....	48
7.3. Īslaicīgās un ilglaicīgās ietekmes.....	51
7.4. Summārās ietekmes	52
8. Ietekmes uz vidi samazināšanas pasākumi.....	54
8.1. Funkcionālais zonējums.....	54
8.2. Plānojumā noteiktie ierobežojumi	57
9. Iespējamo alternatīvu izvēles pamatojums	60
10. Kompensēšanas pasākumi	62
11. Plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamās būtiskās pārrobežu ietekmes novērtējums ...	63
12. Īstenošanas monitorings.....	63
13. Kopsavilkums.....	65
Pielikumi	67
1.PIELIKUMS Aizsargājamās dabas teritorijas un objekti.....	68

2. PIELIKUMS	Upju un ezeru ekoloģiskā kvalitāte, būtiskās slodzes, pasākumi, riski.....	70
3. PIELIKUMS	Teritorijas plānojuma ietekmes uz vidi vērtējuma pārskats.....	75

SAĪSINĀJUMI

CSDD – Ceļu satiksmes drošības direkcija

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

DUS – degvielas uzpildes stacija

ES – Eiropas Savienība

GUS – gāzes uzpildes stacija

ĪADT – īpaši aizsargājamā dabas teritorija

IVN – ietekmes uz vidi novērtējums

LIZ – lauksaimniecībā izmantojama zeme

LR – Latvijas Republika

LVC – VSIA “Latvijas Valsts ceļi”

LVĢMC – Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs

MK – Ministru kabinets

MKN Nr.240 – Ministru kabineta noteikumi nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”

MKN Nr.157 – 23.03.2004. Ministru Kabineta noteikumi Nr. 157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”

MKN Nr.392 – 8.07.2014. Ministru kabineta noteikumi Nr.392 “Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmas noteikumi”

MKN Nr.628 – 14.10.2014. Ministru kabineta noteikumi Nr.628 “Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem”

NAI – notekūdeņu attīrīšanas ietaise

PM10[i] – cieta daļiņu izmeši

PŪO – pazemes ūdens objekts

SIA – sabiedrība ar ierobežotu atbildību

SIVN – stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums

TAPIS – teritorijas attīstības plānošanas valsts informācijas sistēma

TIAN – teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi

TIN – teritorija ar īpašiem noteikumiem

VARAM – Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija

EVA – Enerģētikas un vides aģentūra

VVD – Valsts vides dienests

IEVADS

Preiļu novada teritorijas plānojuma (turpmāk – Teritorijas plānojums) izstrāde uzsākta saskaņā ar **Preiļu novada pašvaldības domes** 2022. gada 29. decembra sēdes **lēmumu** “Par Preiļu novada teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu” (protokols Nr.26, 31.§).

Atbilstoši Enerģētikas un vides aģentūras (turpmāk – EVA) 29.03.2023. lēmumam Nr.4-02/26/2023 “Par stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras piemērošanu”, lai novērtētu Teritorijas plānojuma iespējamo būtisko ietekmi uz vidi, plānošanas dokumentam veikts **stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums** (turpmāk – SIVN), kura ietvaros sagatavots **Vides pārskats**.

Vides pārskatā ir izvērtēts Teritorijas plānojumā noteiktais funkcionālais zonējums, publiskā un tehniskā infrastruktūra, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi (turpmāk – Apbūves noteikumi), kā arī citi teritorijas izmantošanas nosacījumi un aprobežojumi.

SIVN mērķis ir novērtēt plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamo ietekmi uz vidi. Vides pārskatā tiek analizēts esošais vides stāvoklis novadā, analizēta plānošanas dokumenta atbilstība izvirzītajiem starptautiskajiem un nacionālajiem vides aizsardzības politikas mērķiem un kritērijiem, spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, kā arī vērtēti Teritorijas plānojuma risinājumi.

Vispārējo pieeju Vides pārskata izstrādē nosaka SIVN procedūru **reglamentējošie normatīvie akti** – likums “Par ietekmes uz vidi novērtējumu”¹ un uz minētā likuma pamata izdotie 23.03.2004. Ministru Kabineta noteikumi Nr. 157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”² (turpmāk – MKN Nr.157). Ar šiem normatīvajiem aktiem Latvijā ir pārņemta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/42/EK “Par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu”.

Vides pārskatu izstrādāja telpiskās attīstības plānošanas uzņēmums SIA “**Reģionālie projekti**” (vides speciāliste – Santa Pētersone), sadarbojoties ar Preiļu novada pašvaldības Attīstības, investīciju un inženiertehniskā daļu.

Dokuments sagatavots ņemot vērā reglamentējošo normatīvo aktu prasības, EVA un citu atbildīgo institūciju rekomendācijas.

Teritorijas plānojuma redakcijas un Vides pārskats tika sagatavoti vienlaicīgi, tādējādi jau izstrādes laikā plānošanas dokumentā izvērtētas un iekļautas Vides pārskata rekomendācijas, lai pēc iespējas minimizētu plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamo ietekmi uz vidi.

¹ Pieņemts 14.10.2008., ar grozījumiem, kas spēkā ar 17.06.2020.

² Ar grozījumiem, kas spēkā ar 09.12.2016.

1. Plānošanas dokumenta sastāvs, mērķis un saistība ar citiem plānošanas dokumentiem

1.1. Teritorijas plānojuma sastāvs

Teritorijas plānojums **sastāv** no vairākām sadaļām:

- Paskaidrojuma raksts, tai skaitā Paskaidrojuma raksta pielikumi;
- Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi (tiks apstiprināti kā pašvaldības saistošie noteikumi);
- Grafiskā daļa, izstrādes mēroga precizitāte 1: 10000 (tiks apstiprināta kā pašvaldības saistošie noteikumi);
- Vispārīga Preiļu novada un detalizēta Preiļu pilsētas transporta koncepcija;
- Preiļu novada ainavu izvērtējums;
- Vides pārskats (izstrādāts SIVN procedūras ietvaros);
- Ziņojums par sabiedrības līdzdalību, uzsākot teritorijas plānojuma izstrādi.

1.2. Izstrādes mērķis un kārtība

Saskaņā ar apstiprināto darba uzdevumu Teritorijas plānojuma izstrādes **galvenie uzdevumi** ir:

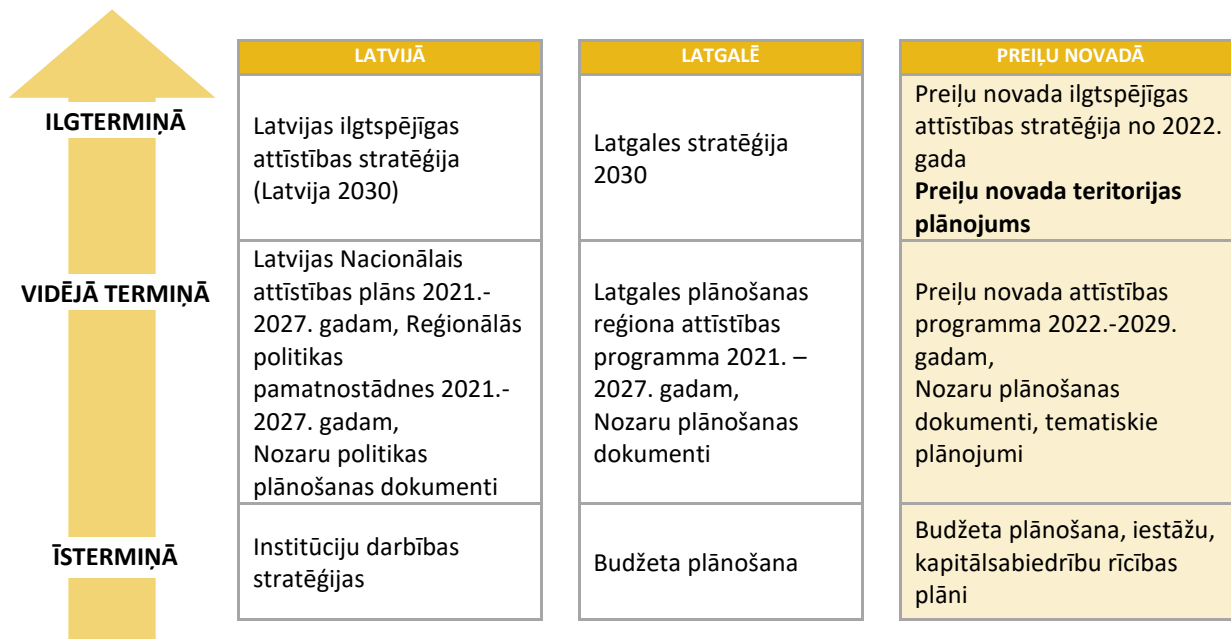
- Nostiprināt tiesisko pamatu Preiļu novada teritorijas ilgtspējīgai un līdzsvarotai attīstībai;
- Teritorijas plānojuma saturu un izstrādi veikt MKN Nr.628 noteiktajā kārtībā;
- Teritorijas plānojumu izstrādāt saskaņā ar nacionālā un reģionālā līmeņa plānošanas dokumentiem, Preiļu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģiju no 2022. gada noteiktajām vadlīnijām un plānoto telpisko struktūru, kā arī izvērtējot Preiļu novada attīstības programmā 2022. - 2029. gadam noteiktās rīcības.
- Teritorijas plānojuma Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus izstrādāt atbilstoši Ministru kabineta MK Nr.240 noteiktajām prasībām;
- Nodrošināt pārskatāmu un vienotu apbūves noteikumu piemērošanu novada teritorijā, integrējot līdzšinējo novadu atsevišķo apbūves noteikumu prasības un novēršot konstatētās pretrunas dažādās noteikumu daļās, saskaņojot pieeju apbūves īstenošanai;
- Teritorijas plānojumu izstrādāt Teritorijas attīstības plānošanas sistēmā (TAPIS), ievērojot MKN Nr.392, VARAM noteiktās vadlīnijas un citos normatīvajos aktos noteiktās prasības;
- Teritorijas plānojuma izstrādē izvērtēt līdz izstrādes uzsākšanai un izstrādes laikā saņemtos fizisko un juridisko personu iesniegumus;
- Pirms redakcijas izstrādes uzsākšanas saņemt no EVA atbilstošo lēmumu par Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma piemērošanas nepieciešamību;
- Ja atbildīgā institūcija par IVN ir pieņēmusi lēmumu par SIVN procedūras piemērošanu, nodrošināt normatīvajos aktos par ietekmes uz vidi novērtēšanu noteiktās procedūras ievērošanu un vides pārskata izstrādi;
- Teritorijas plānojuma izstrādē ņemt vērā valsts plānošanas dokumentus, kas saistīti ar atsevišķu nozaru attīstību.
- Veikt lokālplānojumu un detālplānojumu izvērtējumu, sniegt priekšlikumus par to atcelšanu vai atstāšanu spēkā saglabāšanu, nodrošinot to integrēšanu teritorijas plānojumā;

- Plānojuma izstrādē nodrošināt teritorijas plānošanas jomā pieņemto lēmumu pēctecību, interešu apzināšanu un saskaņošanu ar institūcijām un kaimiņu pašvaldībām, kā arī ņemt vērā fizisko un juridisko personu priekšlikumus;
- Sagatavot vispārīgu novada un detalizētu Preiļu pilsētas transporta attīstības koncepciju, apzinot esošo transporta plūsmu un sagatavot priekšlikumu attīstībai perspektīvā;
- Plānojuma ietvaros izstrādāt novada vienoto pašvaldības ceļu un ielu klasifikāciju, noteikt prasības pieslēgumu veidošanai, noteikt ceļu nodalījumu joslas un ielu sarkanās līnijas, ielu un ceļu tipiskos šķērsprofilus, tai skaitā velo un sabiedriskā transporta plānošanai;
- Izvērtēt novada teritorijas esošo potenciālu, resursus un noteikt teritorijas izmantošanai nepieciešamās prasības un ierobežojumus, tostarp prasības derīgo izrakteņu ieguves vietu izveidei un alternatīvās energoapgādes būvju/iekārtu izvietojumam;
- Noteikt un grafiskajā daļā attēlot teritorijas ar īpašiem nosacījumiem, degradētās un riska teritorijas, ainavu telpu robežas un nosacījumus, publiskās infrastruktūras attīstības un būvniecības vajadzībām nepieciešamās teritorijas un izmantošanas nosacījumus, transporta attīstībai nepieciešamās teritorijas;
- Pārskatīt pašvaldības kompetencē esošās apgrūtinātās teritorijas un to aizsargjoslas atbilstoši Aizsargjoslu likuma prasībām, ievērojot Apgrūtināto teritoriju informācijas sistēmas likumā noteiktās prasības. Atbilstoši mērogam, noteikt aizsargjoslas Grafiskajā daļā;
- Teritorijas plānojuma izstrādes procesā sadarboties ar Preiļu novada pašvaldības speciālistiem, iestādēm, kapitālsabiedrībām, struktūrvienībām, valsts iestādēm, uzņēmējiem un iedzīvotājiem, nepieciešamības gadījumā organizējot tematiskās darba grupas, ideju darbnīcas u.c. sabiedrības iesaistes procesus;
- Teritorijas plānojuma izstrādē ievērot Teritorijas attīstības plānošanas likumā noteiktos principus (ilgtspējības princips, pēctecības princips, vienlīdzīgu iespēju princips, nepārtrauktības princips, atklātības princips, integrētas pieejas princips, daudzveidības princips, savstarpējās saskaņotības princips);
- Izvērtēt pilsētas robežu paplašināšanas lietderību, nepieciešamības gadījumā noteikt jaunas Preiļu pilsētas robežas;
- Izvērtēt un nepieciešamības gadījumā precizēt ciemu robežas;
- Teritorijas plānojuma izstrādes procesā, piesaistot ainavu jomas ekspertu, veikt:
 - visaptverošu ainavu apzināšanu un izpēti, kas sniedz priekšstatu par novadam nozīmīgo ainavu attīstību, to vērtībām un iespējamajiem draudiem;
 - ainavu novērtēšanu, ņemot vērā dabas, apbūves un kultūrvēsturiskās vērtības, kā arī to nozīmi novada sociālās un ekonomiskās attīstības veicināšanā;
 - noteikt teritorijas plānojumā pašvaldības nozīmes ainaviski vērtīgās teritorijas, objektus un ceļu posmus, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos iekļaujot specifiskas prasības to saglabāšanai un attīstībai.

1.3. Saistība ar citiem plānošanas dokumentiem

Izstrādājot Teritorijas plānojumu, ievērots Teritorijas attīstības plānošanas likumā ietvertais savstarpējās saskaņotības princips, kas nosaka, ka izstrādājot teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, tos savstarpēji saskaņot un vērtēt ar citos teritorijas attīstības plānošanas dokumentos noteikto.

Teritorijas plānojums izstrādāts, ievērojot pēctecību un ņemot vērā savstarpēji saskaņotus teritorijas attīstības plānošanas dokumentus (Attēls 1).

ATTĒLS 1. Attīstības plānošanas dokumentu hierarhija

Preiļu novads robežojas ar Rēzeknes novada, Krāslavas novada, Augšdaugavas novada, Līvānu novada, Jēkabpils novada un Varakļānu novada pašvaldību administratīvajām teritorijām. Izstrādājot Teritorijas plānojumu, ņemti vērā blakus esošo pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumenti, lai nodrošinātu sabalansētu un saskaņotu teritorijas attīstības plānošanu.

2. Vides pārskata sagatavošanas procedūra, iesaistītās institūcijas un sabiedrības līdzdalība

2.1. Vides pārskata sagatavošanas procedūra un metodika

Teritorijas plānojuma SIVN procedūra veikta, pamatojoties uz likumu "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" un MKN Nr.157.

Teritorijas plānojumam veikts SIVN un izstrādāts Vides pārskats, lai novērstu vai pēc iespējas samazinātu plānošanas dokumentā paredzēto risinājumu iespējamo negatīvo ietekmi uz apkārtējo vidi, tai skaitā iedzīvotājiem, dabu un kultūrvēsturiskajiem objektiem. Tas ietver izvērtējumu par grafiskajā daļā noteikto teritorijas funkcionālo zonējumu, teritorijām ar īpašiem noteikumiem (TIN), aizsargjoslām un citām apgrūtinātajām teritorijām, kā arī Apbūves noteikumos iekļautajiem vispārējiem un specifiskajiem nosacījumiem un prasībām turpmākai teritorijas izmantošanai un apbūvei.

Vides pārskats sagatavots, izvērtējot esošo vides stāvokli Preiļu novadā. Veikta analīze, pamatojoties uz informāciju par dabas resursiem, gaisa, ūdens kvalitāti u.c. informāciju, kas iekļauta Preiļu novada teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, kā arī izmantojot vides monitoringa datu analīzi un valsts statistikas atskaitēs pieejamos datus. Izvērtēti pieejamie dati par bioloģisko daudzveidību, aizsardzības pasākumiem un saglabāšanu. Analizētas ietekmes uz vidi (tiešās, netiešās, īslaicīgās, ilglaicīgās) un veikts paredzēto izmaiņu un iespējamās ietekmes novērtējums.

Lai sagatavotu Vides pārskatu, izmantoti elektroniski pieejami informācijas avoti, datu bāzes, pētījumi, inventarizācijas akti, kā arī dažādi publicētie materiāli, institūciju publiskie gada pārskati, Preiļu novada pašvaldības attīstības plānošanas un pašvaldības rīcībā esoši dati par vides stāvokli novadā.

Būtuiskākie informācijas avoti

- LVGMC datu bāzes ("2-Ūdens", "2-Gaiss", "3-Atkritumi"), "Derīgo izrakteņu atradņu reģistrs", "Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrs", Daugavas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plāns un Plūdu riska pārvaldības plāns, dažādi publiski pieejami pārskati u.c.;
- DAP – dabas datu pārvaldības sistēmas "Ozols" dati par īpaši aizsargājamām teritorijām, mikroliegumiem, īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem, dabas aizsardzības plāni;
- EVA, informācija par SIVN procedūru, indikatoru saraksts, informācija pašvaldībām, metodiskie materiāli;
- VVD – dati par piesārņojošās darbības atļaujām u.c. informācija;
- pašvaldības plānošanas dokumenti, publiskie pārskati, u.c..

Vides pārskats ir sagatavots ievērojot šādus principus: integrācijas, piesardzības, starppaaudžu taisnīguma, alternatīvu izvērtēšanas un pārskatāmības principu.

SIVN procesā tika pielietotas dažādas metodes, tostarp informācijas analīze, izmantojot pieejamo materiālu klāstu par Preiļu novada teritoriju un tās vides apstākļiem, datubāzes par vides stāvokli un bioloģisko daudzveidību. Tika veikta salīdzinošā analīze, lai novērtētu dabas resursus un vides stāvokli attiecībā uz starptautiskajiem un nacionālajiem mērķiem un standartiem. Izstrādes procesā notika vairākas darba grupas ar pašvaldību un diskusijas ar kompetentajām institūcijām. Tas nodrošina vispusīgas informācijas integrēšanu un novērtēšanu Vides pārskatā.

Veicot Preiļu novada teritorijas plānojuma analīzi, tika izvērtētas potenciālās plānošanas dokumenta īstenošanas ietekmes uz vidi. Vērtējot Teritorijas plānojuma īstenošanas iespējamās ietekmes, analizēts to **būtiskums, veids un ilgums**.

Iespējamo ietekmju uz vidi vērtēšanas metodoloģiskie kritēriji sniegti Tabula 1.

Tabula 1. Iespējamo ietekmju uz vidi vērtēšanas metodoloģiskie kritēriji

BŪTISKUMS	P – Pozitīva ietekme	Iespējams, ka risinājuma īstenošana veicinās kvantitatīvus vai kvalitatīvus uzlabojumus vides/aspekta kvalitātē, salīdzinot ar pamatstāvokli, tiks sasniegti normatīvajos aktos un vadlīnijās noteiktie vides kvalitātes normatīvi, kā arī tiks nodrošināta plānošanas dokumentos noteikto mērķu sasniegšana.
	Ne – Negatīva ietekme	Iespējams, ka risinājuma īstenošana veicinās kvantitatīvu vai kvalitatīvu vides stāvokļa/aspekta kvalitātes pasliktināšanos, salīdzinot ar pamatstāvokli. Risinājuma īstenošanas rezultātā var tikt pārkāpti normatīvajos aktos noteiktie vides/aspekta kvalitātes robežlielumi vai normatīvo aktu prasības vides jomā, vai var rasties būtiska negatīva ietekme uz vidi/aspektu, salīdzinot ar pamatstāvokli. Ļoti iespējams, ka netiks nodrošināta plānošanas dokumentos noteikto mērķu sasniegšana.
	Nz – Ietekme nav zināma	Ietekme nav zināma (t.sk., dēļ informācijas trūkuma par pamatstāvokli).
	O ietekme nav/ ietekme nav būtiska	Nav paredzamas kvalitatīvi vai kvantitatīvi novērtējamas izmaiņas vides/ aspekta stāvoklī un ietekmē uz sabiedrības tiesībām vides jomā.
VEIDS	T – Tieša ietekme	Ietekme, kas izriet tieši no risinājuma īstenošanas.
	Nt – Netieša ietekme	Ietekme, kas varētu rasties pastarpināti no risinājuma īstenošanas.
ILGUMS	Ī – Īslaicīga ietekme	Ietekme, kas izpaužas noteiktu, īsu laika periodu (piemēram, ietekme būvniecības laikā).
	V/I – Vidēja termiņa un ilglaicīga ietekme	Risinājuma īstenošana rada pastāvīgu, atkārtotu vai ilgstošu ietekmi.
	n/a – Nav attiecināms	Gadījumos, kad ietekmes nav vai ietekme nav zināma un tās ilgumu un to, vai tā būs tieša vai netieša, nav iespējams paredzēt.

Vides pārskata projektā sniegts būtisko plānošanas dokumenta ietekmju uz vidi novērtējuma apkopojums. Vērtējums veikts Preiļu novada teritorijas plānojuma 1.0 redakcijai, kas izstrādāta pirms publiskās apspriešanas. Pēc publiskās apspriešanas nepieciešamības gadījumā tiks veikta ietekmju pārvērtēšana.

Vērtējot teritorijas plānojuma risinājumus atbilstoši to detalizācijas pakāpei, secināts, ka to būtiskā ietekme (pozitīva, negatīva, tieša, netieša, ilgtermiņa, īstermiņa) ir saistīta ar šādiem **galvenajiem ietekmes uz vidi aspektiem:**

- iedzīvotāji, cilvēku veselība un drošība, materiālās vērtības
- infrastruktūra un ilgtspējīga mobilitāte
- ūdeņu (virszemes un pazemes) kvalitāte
- gaisa kvalitāte
- augsnes piesārņojums
- klimata pārmaiņas un pielāgošanās klimata pārmaiņām
- hidroloģiskais režīms
- dabas teritorijas un bioloģiskā daudzveidība
- ainavu daudzveidība
- kultūras, arhitektūras un arheoloģiskais mantojums

2.2. Iesaistītās institūcijas un konsultācijas ar tām

Preiļu novada pašvaldība atbilstoši MKN Nr.157 *“Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”* III daļā noteiktajam veica konsultācijas par plānošanas dokumenta Stratēģiskā novērtējuma nepieciešamību ar VVD, Veselības inspekciju un DAP administrāciju, kas izvirzīja nosacījumus Teritorijas plānojuma un Vides pārskata izstrādei.

Teritorijas plānojuma un Vides pārskata izstrādes laikā ir notikušas konsultācijas ar valsts institūcijām par plānošanas dokumenta risinājumiem, institūciju sniegto nosacījumu izvērtēšanu un iekļaušanu Teritorijas plānojuma risinājumos.

Stratēģiskā novērtējuma uzdevums ir integrēt vides aizsardzības apsvērumus konkrētās teritorijas attīstības plānošanas procesā, lai nonāktu pie ilgtspējīgāka lēmuma, un novērtējumam ir jābūt vērstam uz tām galvenajām vides problēmām un aizsardzības mērķiem, kas attiecīgajam plānošanas dokumentam pamato stratēģiskā novērtējuma nepieciešamību.

Teritorijas plānojuma izstrādes gaitā izstrādātie risinājumi pamatā atbilst iespējami ilgtspējīgākiem risinājumiem, lai risinātu galvenās vides problēmas un sasniegtu starptautiskos un nacionālos vides aizsardzības mērķus.

2.3. Sabiedrības informēšana un līdzdalība

Sagatavojot Vides pārskata projektu, ņemti vērā teritorijas plānojuma izstrādes stadijā saņemtie 22, bet par 1.0 redakciju 5 fizisko un juridisko personu iesniegumi/priekšlikumi. Preiļu novada teritorijas plānojuma 1.0 un 2.0 redakcijas un Vides pārskata projekts tiek **izstrādāts vienlaicīgi**, tādējādi nodrošinot kopēju dokumentu publiskās apspriešanas pasākumus, nosakot vienotu publiskās apspriešanas laiku un publiskās apspriešanas sanāksmes.

3. Starptautiskie un nacionālie vides aizsardzības mērķi

3.1. Starptautiskie vides aizsardzības mērķi

Starptautu konvencijās un Eiropas Savienības direktīvās iekļauti starptautiskie mērķi vides aizsardzības jomā.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām un Kioto protokols

Konvencijas un uz tās pamata pieņemtā Kioto protokola mērķis ir normalizēt siltumnīcas gāzu daudzumu atmosfērā, nosakot gan vispārīgus pamatprincipus (konvencija), gan saistošos siltumnīcas gāzu emisiju samazināšanas apjomus (protokols).

Konvencija "Par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem", Orhūsas konvencija, Orhūsa (25.06.1998.)

Konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu sadarbību vides jomā, nodrošinot piekļuvi tiesības tiesu iestādēm, saņemt informāciju un piedalīties lēmumu pieņemšanā vides jomā.

Konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību, Berne (16.09.1979.)

Konvencijas mērķis ir nodrošināt aizsardzību Eiropas savvaļas augu un dzīvnieku sugām un to dzīvesvietām, t. sk. uzsverot aizsardzības nozīmi tām sugām, kuras ir apdraudētas, to skaits ātri samazinās vai tām draud pilnīga izzušana. Apdraudētu sugu saraksts izveidots trīs pielikumos un vēl vienā pielikumā norādītas aizliegtās dzīvnieku ieguves metodes. Konvencijas prasības ietvertas Latvijas normatīvajos aktos —likums "Par sugu un biotopu aizsardzību" (16.03.2000.), MK noteikumi Nr.396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" (14.11.2000.), MK noteikumi Nr.940 "Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu" (18.12.2012.), MK noteikumi Nr.199 "Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*) izveidošanas kritēriji Latvijā" (28.05.2002.).

Konvencija par bioloģisko daudzveidību, Riodežaneiro (05.06.1992.)

Konvencijas mērķis ir saglabāt bioloģisko daudzveidību un izmantot ilgtspējīgi dzīvās dabas vērtības. Konvencijas prasības ietvertas likumos "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" (02.03.1999.) un "Sugu un biotopu aizsardzības likumā" (16.03.2000.).

Konvencijas par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību, UNESCO konvencija, Parīze (1972.)

Konvencijas mērķis ir apzināt, aizsargāt, popularizēt un saglabāt nākošajām paaudzēm kultūras un dabas vērtības, kam ir izcila vērtība gan vietējā, gan starptautiskā mērogā.

Eiropas ainavu konvencija, Florence (20.10.2000.)

Konvencijas mērķis ir sekmēt ainavu aizsardzību un pārvaldību, veidojot kopīgu sadarbību ainavu jomā Eiropā.

Eiropas Savienības (ES) direktīvas:

- ES Padomes direktīva 92/43/EEK "Par dabisko biotopu un savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzību" jeb Biotopu direktīva aizsargā augus, dzīvniekus, biotopus, un nodala īpaši aizsargājamus dabas apgabalus, veidojot aizsargājamo dabas teritoriju tīklu *Natura 2000*, kas izveidots dabas daudzveidības aizsardzībai.
- Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 200/60/EK Ūdeņu struktūrdirektīvas (23.10.2000.) mērķi ir aizsargāt un uzlabot virszemes un pazemes ūdeņu ekosistēmu stāvokli, veicināt ilgtspējīgu ūdeņu lietošanu, ieviešot integrētu upju baseinu apsaimniekošanas procesu.

- ES Padomes direktīva 79/409/EEK "Par savvaļas putnu aizsardzību jeb Putnu direktīva" (02.04.1979.) aizliedz darbības, kas apdraud putnus (tīši nonāvē vai sagūstīta putnus, iznīcināt to ligzdas, iegūst putnu olas). Atsevišķām darbībām ir atsevišķi izņēmumi (tirdzniecība ar dzīvjiem vai mirušiem putniem, medības, kas tiek atļauti dalībvalstīm, vienojoties ar Eiropas Komisiju).
- ES Padomes direktīva 2010/75/EK "Par rūpnieciskajām emisijām" (24.11.2010.) nosaka prasības rūpnieciskajām darbībām, paredzot īpašus noteikumus kurināmā un atkritumu sadedzināšanas iekārtām. Dalībvalstīm ir jāveic pamata un preventīvie pasākumi, lai iekārtās nerodas būtisks piesārņojums vai jāveic pasākumi tā novēršanai, izmantojot tehniski labākos pieejamos risinājumus.

3.2. Nacionālie vides aizsardzības mērķi

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam

Valsts ilgtermiņa attīstības plānošanas augstākais dokumentu, kurā kā viena no prioritātēm ir daba kā nākotnes kapitāls. Izvirzot mērķi – Latvijai kļūt par ES līderi dabas kapitāla saglabāšanā, palielināšanā un ilgtspējīgā izmantošanā, dokumentā tiek analizētas Latvijas tendences un izaicinājumi dabas ilgtspējīgas apsaimniekošanas jomā, kā arī noteikti prioritārie ilgtermiņa rīcības virzieni un iespējamie risinājumi.

Izvirzīts mērķis – nodrošināt valsts enerģētisko neatkarību, palielinot energoresursu pašnodrošinājumu un integrējoties ES enerģijas tīklos. Izvirzītie valsts ilgtermiņa attīstības mērķi, prioritātes un telpiskās attīstības perspektīva tiek īstenota, realizējot pakārtotas nozaru un teritoriju attīstības politikas.

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam

Rīcības virzienā "Daba un Vide – "Zaļais kurss"" noteikti mērķi:

- 1) oglekļa mazieltipīga resursu efektīva un klimatnoturīga attīstība, lai Latvija sasniegtu klimata, enerģētikas, gaisa piesārņojuma samazināšanas, ūdeņu stāvokļa uzlabošanās un atkritumu apsaimniekošanas nacionālos mērķus un nodrošinātu vides kvalitātes saglabāšanu un uzlabošanu un īstenotu drošas un kvalitatīvas, tai skaitā bioloģiskas pārtikas apriti, kā arī dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu;
- 2) bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, kas balstīta zinātniskajos pētījumos, līdzsvarojot ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās intereses;
- 3) īstenota vides, ilgtspējīgas dabas resursu apsaimniekošanas un enerģētikas politika, kas balstīta uz taisnīgumu un savstarpējo uzticēšanos, sabiedrības atbalstu dabas un klimata aizsardzības pasākumiem, nosakot skaidrus un atklātus valsts un iedzīvotāju sadarbības modeļus un iesaistīšanos lēmumu pieņemšanā.

Vides politikas pamatnostādnes 2021. – 2027. gadam

Vides politikas pamatnostādnes 2021. – 2027. gadam ir vides aizsardzības nozares vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments. Tas izstrādāts atbilstoši Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2021. – 2027. gadam noteiktajām prioritātēm un Eiropas Zaļā kursa stratēģiskiem mērķiem. Vides aizsardzības likuma 4. panta otrā daļa nosaka, ka Ministru kabinets apstiprina Vides politikas pamatnostādnes, ņemot vērā nacionālās prioritātes un ES un starptautiskos nosacījumus.

Noteikti vides politikas mērķi:

- 1) virzīties uz klimatneitralitāti un klimatnoturīgumu;
- 2) veicināt ilgtspējīgu resursu izmantošanu un pāreju uz aprites ekonomiku;
- 3) saglabāt un atjaunot ekosistēmas un bioloģisko daudzveidību;
- 4) samazināt piesārņojumu.

Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam

Latvija ir apņēmusies kļūt klimatneitrāla līdz 2050. gadam. Stratēģija nosaka 100% siltumnīcefekta gāzes emisiju samazināšanu visos tautsaimniecības sektoros. Nesamazināmās siltumnīcefekta gāzes emisijas kompensēt ar piesaisti zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektorā un CO₂ piesaistes palielināšanu. Klimatneitralitātes sasniegšanai noteiktas divas iespējamās pamatpieejas:

- 1) tehnoloģiskie risinājumi;
- 2) dzīvesveida maiņa.

Mērķi tiek sasniegti, ieviešot oglekļa mazietilpīgas attīstības principus. Būtiska loma stratēģijas mērķu sasniegšanā ir pārejai no fosilo kurināmo lietošanas uz atjaunojamo energoresursu attīstīšanu.

Latvijas Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021. – 2030. gadam

Ilgttermiņa mērķis – uzlabojot enerģētisko drošību un sabiedrības labklājību, ilgtspējīgā, konkurētspējīgā, izmaksu efektīvā, drošā un uz tirgus principiem balstītā veidā veicināt klimatneitrālas tautsaimniecības attīstību:

- 3) veicināt resursu efektīvu izmantošanu, kā arī to pašpietiekamību un dažādību;
- 4) nodrošināt resursu, un it īpaši fosilu un neilgtspējīgu resursu, patēriņa būtisku samazināšanu un vienlaicīgu pāreju uz ilgtspējīgu, atjaunojamo energoresursu un inovatīvu resursu izmantošanu;
- 5) stimulēt tādas pētniecības un inovāciju attīstību, kas veicina ilgtspējīgas enerģētikas sektora attīstību un klimata pārmaiņu mazināšanu.

Latvijā elektroenerģijas ražošanā ir zema energoresursu diversifikācija, kas būtiski ietekmē elektroenerģijas pašnodrošinājumu un energoatkarību no importētajiem fosilajiem resursiem. Plānots palielināt atjaunojamo energoresursu īpatsvaru elektroenerģijas ražošanā, palielinot uzstādītās VES un saules fotoelementu jaudas, ņemot vērā Latvijas elektroenerģijas pārvades tīklu kapacitāti, kas šobrīd ļauj palielināt tīklos nodoto elektroenerģijas apjomu par 800 MW.

Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021. – 2028. gadam

Plāns izstrādāts atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas likuma prasībām un pēctecīgi turpina Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā 2013.-2020. gadam noteiktos rīcībpolitikas virzienus, kā arī nosaka jaunus virzienus un pasākumus, kuri nepieciešami, lai sasniegtu starptautiskajos un nacionālajos politikas plānošanas dokumentos un normatīvajos aktos noteiktās saistības un mērķus³.

Daugavas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāns un plūdu riska pārvaldības plāns 2022. - 2027. gadam

Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas un plūdu riska pārvaldības plāni ir vidēja termiņa attīstības dokumenti, kuri raksturo esošo ūdens kvalitāti, slodzes, ietekmes, sniedz riska izvērtējumu un piedāvā iespējamus risinājumus konstatētajām problēmām. Plāni tiek izstrādāti ar mērķi sekmēt ilgtspējīgu, ar ekonomiskās attīstības interesēm sabalansētu ūdens resursu apsaimniekošanu, kā arī nodrošināt cilvēku un to radītās saimnieciskās vides aizsardzību no plūdu izraisītajiem riskiem.

Būtiska plānu sastāvdaļa ir pasākumu programmas, kas tiek izstrādātas ar mērķi kārtējā 6-gadīgā plānošanas cikla ietvaros mērķtiecīgi un secīgi risināt identificētos problēmjautājumus.

Galvenais ir saglabāt un uzlabot virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti, īstenojot pasākumus ilgtspējīgai virszemes un pazemes ūdeņu apsaimniekošanai un plūdu riska pārvaldībai.

³Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021. – 2028. gadam, VARAM, 2021.g., <https://www.varam.gov.lv/lv/media/6191/download>

4. Esošā vides stāvokļa apraksts, teritorijas, kuras plānošanas dokumenta īstenošana var ietekmēt

4.1. Teritorijas īss raksturojums

Ģeogrāfiskais novietojums un teritorija

Preiļu novads atrodas Latvijas dienvidaustrumos jeb Latgales dienvidrietumu daļā, Latgales plānošanas reģiona vidusdaļā ar novada administratīvo centru – Preiļi. Preiļi atrodas 210 km attālumā no valsts galvaspilsētas Rīgas un 55 km attālumā no valstspilsētām: Daugavpils, Jēkabpils un Rēzeknes. Preiļu novada kopējā teritorija veido 1413,43 km², tas aizņem 2,2 % no Latvijas teritorijas. Ziemeļos novads robežojas ar Varakļānu novadu, ziemeļrietumos ar Jēkabpils novadu, rietumos ar Līvānu novadu, dienvidos ar Augšdaugavas novadu, dienvidaustrumos ar Krāslavas novadu un austrumos ar Rēzeknes novadu.

Reljefs

Novada rietumdaļa atrodas Austrumlatvijas zemienes Jersikas līdzenumā, austrumdaļa lielākā Latgales augstienes Feimaņu paugurainē. Preiļi atrodas uz robežas starp Latgales augstieni un Austrumlatvijas zemieni. Novads atrodas Daugavas sateces baseinā. Preiļu novada reljefs pārsvarā lēzens, daļēji viļņots uz morēnas smilšmāla vai saliktiem smilšmāla nogulumiem, veidots ar dažādas formas un augstumu pauguriem un pauguru grēdām, kuras mijas ar atsevišķiem nelieliem līdzenuma iecirkņiem. Lielākās ieplakas aizņem ezeri, bet novada ziemeļdaļā – purvi un mitraines. Kankuļu karjerā (Rušonas pagasts) atrodas maksimālā novada augstuma atzīme – 195,4 m v.j.l.

Augsne, derīgo izrakteņu resursi

Augsnes cilmieži lielākajā teritorijas daļā sastāv no vieglas mālsmilts, smilšmāla un māla. Šie nogulumi ir ūdeni vāji caurlaidīgi, bet atkarībā no smilts un grants daudzuma tajos, ūdenscaurlaidība palielinās. Paugurainā reljefā raksturīga liela augšņu tipu daudzveidība, pārsvarā vidēji vai vāji podzolētās un erodētās velēnu podzolaugsnis, pazeminājumos – glejotās un pat purva augsnis. Augsnis rietumos galvenokārt mālains podzolētās un purvu kūdrainās, austrumos smilšainas un smilšmāla velēnu podzolētās. Ģeoloģiski novadā, tāpat kā lielākajā Latvijas daļā, dominē augšdevona Franas stāva nogulumi.

No Preiļu novada teritorijā esošajiem ezeriem kā potenciālās sapropeļa ieguves vietas ir pētīti Šusta ezers, Liminkas ezers (Aizkalnes pagastā), Pelēču ezers un Dovules ezers (Aizkalnes pagastā). Novada teritorijā ir apzinātas iespējamās derīgo izrakteņu atradnes, tai skaitā 12 kūdras atradnes. Nozīmīgākās teritorijas kūdras ieguvei ir Saunas pagastā – Pauniņu (Krievusalas) purva atradne (Nr. Kūdras fondā 4539) un Steporu purva kūdras atradne (Nr. Kūdras fondā 4525), bet derīgo izrakteņu ieguve tajās nenotiek. Izpētītas ir smilts un smilts – grants atradnes (“Skangaļi”, “Zilāni”, “Aglona”), bet neviena no tām šobrīd netiek izmantota rūpnieciskai ieguvei. Derīgie izrakteņi pašlaik galvenokārt tiek izmantoti saimnieciskām vajadzībām – ceļu remontiem, būvniecībai, lauksaimniecībā, u.tml..

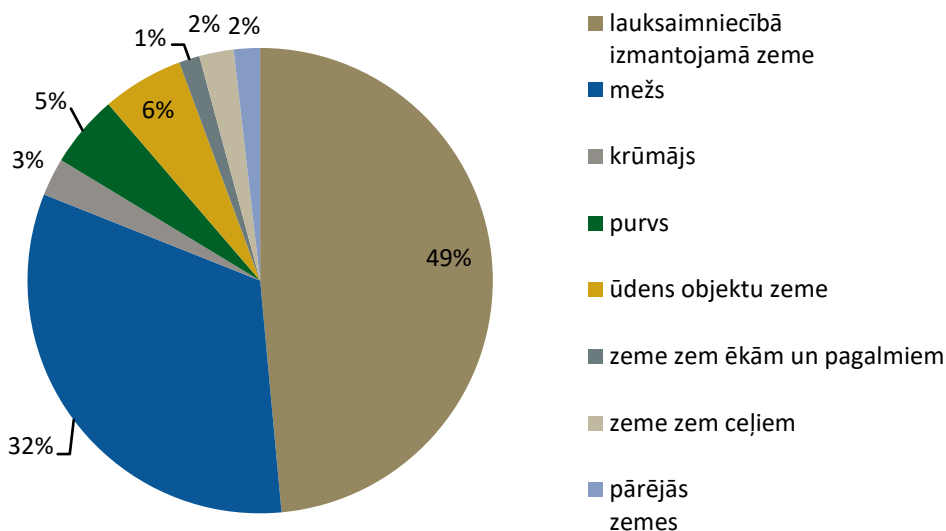
Klimats

Preiļu novada teritorija, tāpat kā visa Latvijas Republika, atrodas mēreni mitrajā atlantiski kontinentālajā klimata apgabalā un ietilpst Dienvidaustrumlatvijas klimatiskajā rajonā. Klimatu raksturo liels gaisa mitrums, liels mākoņainums un samērā daudz nokrišņu. Preiļu novadā gada nokrišņu daudzums klimatiskās standarta normas periodā ir vidēji 665,3 mm. Mēnešu griezumā visvairāk nokrišņu ir jūnijā (78,6 mm), bet vismazāk – aprīlī, kad kopējais nokrišņu daudzums sasniedz vidēji 35,4 mm. Klimatiskās standarta normas periodā (1991. -2020. gads) Preiļu novadā gada vidēja temperatūra ir +6,4 °C, vissiltākais mēnesis ir jūlijs (vid. temp. +18 °C), visaukstākie gada mēneši ir janvāris un februāris (vid. temp. -4,3 °C), vidējais bezsala periods ir 137 dienas. Visā novērojumu periodā visaugstākā gaisa temperatūra reģistrēta Preiļu novadam tuvākajā novērojumu stacijā “Rēzekne” +34,7 °C (1992. gada 11. augustā). Savukārt viszemākā gaisa temperatūra (-38,8 °C) meteoroloģisko novērojumu stacijā “Rēzekne” reģistrēta 1956. gada 1. februārī, līdz ar to ekstremālo gaisa temperatūru amplitūda ir 73,5 °C. Vējainākie mēneši ir janvāris un decembris, tajos

vidējais vēja ātrums ir 3,4 m/s un galvenokārt vējš pūš no dienvidrietumiem. Mierīgākais vējš ir jūlijā un augustā, ar vidējo vēja ātrumu 2,3 m/s. Rudens mēnešos ir novērojamas vētras, kad vēja ātrums var sasniegt 20 līdz 25 m/s, brāzmās pat līdz 35 m/s. Salīdzinot klimatisko standarta normu (1991. – 2020. gads) ar klimatiskās references periodu (1961. – 1990. gads), gada vidējā gaisa temperatūra Preiļu novadā paaugstinājusies par 1,2 °C, bet nokrišņu daudzums palielinājies par 28,8 mm.⁴

Zemes izmantošana

No Preiļu novada kopējās platības lauksaimniecībā izmantojamā zeme aizņem 49 %, meži – 32 %, zeme zem ūdens objektiem – 6 %, purvi – 5 %, krūmāji – 3 %, zeme zem ceļiem – 2 %, pārējās zemes – 2 % un zeme zem ēkām un pagalmiem aizņem tikai 1 %.⁵

ATTĒLS 2. Zemes sadalījums zemes lietošanas veidos 2023. gadā

Iedzīvotāji

Iedzīvotāju skaits Preiļu novadā pēdējos gados samazinājies, to izraisīja negatīvais dabiskais pieaugums un migrācijas saldo. Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem, faktiskais iedzīvotāju skaits 2024. gada sākumā – 15 768 iedzīvotāji, no tiem 5841 dzīvo Preiļos.

Inženierīkli

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību “PREIĻU SAIMNIEKS” (turpmāk – SIA “PREIĻU SAIMNIEKS”), Preiļu novada domes 100 % kapitālsabiedrība, ir daudznazaru komunālo pakalpojumu sniedzējs, kas Preiļu novadā veic siltumenerģijas ražošanu, pārvadi, sadali un realizāciju, nodrošina centralizēto ūdensapgādi un kanalizāciju, veic dzīvojamo ēku apsaimniekošanu, organizē atkritumu apsaimniekošanu un pilsētas administratīvās teritorijas labiekārtošanu, sniedz dažādus maksas pakalpojumus. Pašvaldības kapitālsabiedrības Ūdensapgādes un kanalizācijas ātrējo tīklu un sistēmu daļa apkalpo maģistrālos ūdens un kanalizācijas tīklus līdz to ievadam konkrētā ēkā, veicot to iekārtu un cauruļvadu apkalpošanu un remontu.

Preiļos darbojas viena centralizētā ūdensapgādes un kanalizācijas sistēma. Centralizētajai ūdensapgādei tiek izmantoti vienīgi pazemes ūdeņi, iegūtais ūdens pirms padošanas patērētājiem tiek attīrīts atdzelžošanas stacijās. Iedzīvotājiem piegādātā dzeramā ūdens kvalitātes pārbaudes Preiļu pilsētā, Līčos un Aizkalnē tiek veiktas četras reizes gadā. Analīžu rezultāti apstiprina, ka tas atbilst normatīvajos aktos noteiktajām dzeramā ūdens obligātajām nekaitīguma un kvalitātes prasībām.

Centralizētā ūdensapgāde tiek vadīta ar datorizētas tālvadības sistēmas palīdzību. Notekūdeņi pēc attīrīšanas tiek novadīti Preiļupē, un notekūdeņu kvalitāte visos gadījumos atbilst normatīvu prasībām.

⁴ LVĢMC, https://klimate.meteo.lv/klimate_latvija/pasvaldibu_apskati/novads/preilu_novads/

⁵ Atvērto datu portāls, <https://data.gov.lv/dati/lv/dataset/zemes-sadalijums-zemes-lietosanas-veidos>, Dati uz 01.01.2024.

Preiļu pilsētā centralizēto siltumapgādi nodrošina pašvaldības SIA "PREIĻU SAIMNIEKS" Siltumapgādes daļa, bet pagastos lokālas siltumapgādes sistēmas apkalpo pagastu pārvaldes. Siltumenerģija tiek ražota centrālajā katlumājā Liepu ielā 2 un lokālajās katlumājās Celtnieku ielā 2 un Pils ielā 14a, kā arī AS "Preiļu siers" katlumājā. Par kurināmo tiek izmantota dabas gāze un vietējais atjaunojamais energoresurss – šķelda. Centralizētās siltumapgādes nodrošināšanai siera rūpnīcas mikrorajonā, SIA "PREIĻU SAIMNIEKS" iepērk siltumenerģiju no AS "Preiļu siers", bet Siltumapgādes daļa veic siltumtīklu apkalpošanu. Liela vērība tiek veltīta siltumenerģijas zudumu samazināšanai pilsētas centrālajos siltumtīklos – 90% centrālo siltumtrašu ir rekonstruētas, veicot pāreju uz divcauruļu sadales sistēmu. Siera rūpnīcas mikrorajonā darbojas četrcauruļu sadales sistēma. Daudzdzīvokļu nami aprīkoti ar individuālajiem siltummezgliem, kas regulē apkures un karstā ūdens sagatavošanas režīmu katrā ēkā. Karstā ūdens padeve Preiļos tiek nodrošināta visu gadu⁶.

Centrālā siltumapgāde tiek nodrošināta Riebiņu, Galēnu, Stabulnieku, Sīļukalna, Silajāņu, Rušonas pagastos. Riebiņos centralizēti siltumapgādi nodrošina SIA "Agrofirma Turība". Vārkavas pagastā centralizētā siltumapgāde ir pieslēgta tikai Vecvārkavas ciemā. Aglonas pagastā siltumapgāde galvenokārt tiek nodrošināta lokāli.

Preiļu novadā atrodas būtiski nacionālās nozīmes gāzesvada infrastruktūras objekti, tas ir pārvaldes gāzesvadi "Rīga – Daugavpils", "Upmala-Preiļi" un "Preiļi-Rēzekne", kā arī gāzes regulēšanas stacija "GRS Preiļi". Veicot ēku un inženierkomunikāciju projektēšanu un būvniecības darbus, nepieciešams ievērot Aizsargjoslu likumā noteiktās ekspluatācijas un drošības aizsargjoslas ap sadales gāzesvadu sistēmām un to iekārtām. Preiļu novada teritorijā atrodas AS "Gasol" Daugavpils iecirkņa ekspluatācijas zonā esoši objekti: gāzesvadi ar spiedienu līdz 0.4 MPa, gāzesvadi ar spiedienu līdz 0.005 MPa un gāzes spiediena regulēšanas iekārtas (SGRP un GRP).

Novada teritoriju šķērso AS "Augstsprieguma tīkls" publiskas infrastruktūras elektroenerģijas pārvades tīkla 110 kV un 330k V gaisvadu elektrolīnijas. Novada teritorijā atrodas viena pārvades tīkla transformatoru apakšstacija "Preiļi", Preiļos, Meža ielā 3. Elektroapgādi un visu ar to saistīto infrastruktūras uzturēšanu nodrošina AS "Sadales tīkls" (objekti ((6-20)/0,4 kV apakšstacijas, 0,23 kV līdz 20 kV elektropārvades līnijas u.c. objekti). Lai uzlabotu elektroapgādes drošumu un kvalitāti Preiļu novadā, elektroenerģijas sadales sistēmas operators AS "Sadales tīkls" tuvākajos gados plāno apjomīgas investīcijas novada elektroapgādes infrastruktūras atjaunošanā un modernizācijā. Kopējais investīciju apjoms 2024. un 2025. gadā plānots apmēram 3,2 miljoni eiro⁷.

Preiļu novadā atrodas VAS "Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs" Preiļu NRRS tornis Raiņa bulvārī 21A, Preiļos un plašs elektronisko sakaru tīkls. Preiļu novada teritorijā atrodas SIA "Latvijas Mobilais Telefons" astoņi LMT sakaru tīkla objekti, kas sastāv no būvēm – radiotornā un sakaru aparatūras konteinerā.

Preiļu novada administratīvajā teritorijā atrodas 44 valsts nozīmes ūdensnotekas ar kopējo regulēto posmu garumu 409.75 km. Saskaņā ar Meliorācijas likumu – valsts meliorācijas sistēmu un valsts nozīmes meliorācijas sistēmu būvniecību, uzturēšanu un ekspluatāciju nodrošina valsts SIA "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi", kas glabā, apkopo un aktualizē informāciju par meliorācijas sistēmām tīmekļvietnē www.melioracija.lv

Atkritumi, kurus iedzīvotāji ir sašķirojuši, tos metot atkritumu šķirošanai paredzētajos konteineros – dzeltenās krāsas (papīrs, plastmasa, tetrapakas), zaļās krāsas (stikls), pelēkās un tumši zaļās krāsas (pārējie nešķīrotie sadzīves atkritumi) un violetas krāsas (tekstils) konteineros tiek nogādāti SIA "PREIĻU SAIMNIEKS" Atkritumu šķirošanas laukumā Preiļos, Rīgas ielā 4, kur tie vēlreiz tiek pāršķīroti un pēc tam sapresēti ķīpās, lai nodotu otrreizējai pārstrādei. Preiļos ir 8 šķirošanas punkti (Aglonas iela 29; Celtnieku iela 9; Daugavpils iela 66; Kooperatīva iela 6; Mehanizatoru iela 1; N. Rancāna iela 5; Rēzeknes iela 32; Rēzeknes iela 4a (pie T/C "Maxima") un šķirošanas punkts Saunas pagastā (Brīvības iela 8, Prikuļi) un Upmalas pagastā (Skolas iela 3, Vecvārkava).

⁶ <http://www.preilusaimnieks.lv/lv/pakalpojumi/siltumapgade/>

⁷ <https://www.preili.lv/jaunums/tuvakajos-gados-elektroapgades-uzlabosana-preilu-novada-plano-ieguldit-32-milj-eiro>

Uzņēmējdarbība

2023. gadā Preiļu novadā Uzņēmumu reģistra reģistros kopumā bija reģistrēti 8 aktīvi subjekti. 2023. gadā Preiļu novadā likvidēts 21 uzņēmums, bet reģistrēti jauni – 29.

Aktīvo uzņēmumu skaits 2024. gadā sadalījumā pēc darbības veidiem Preiļu novadā:

- Jauktā lauksaimniecība (augkopība un lopkopība) – 563,
- Mazumtirdzniecība – 67,
- Graudaugu (izņemot rīsu), pākšaugu un eļļas augu sēklu audzēšana – 30,
- Taksometru pakalpojumi – 30,
- Piena lopkopība – 28,
- Kravu pārvadājumi pa autoceļiem – 28,
- Mežizstrāde – 21.

Pēc “Lursoft” statistikas datiem, Preiļu novadā aktīvi darbojas 13 uzņēmumi, kuru apgrozījums 2023. gadā bija vairāk par 2 milj. EUR. 2023. gadā lielākie uzņēmumi novadā (ar lielāko gada apgrozījumu):

- AS “Preiļu siers” (Piena pārstrāde un siera ražošana) – 78 milj. EUR,
- SIA “VEGA P” ražošanas komercfirma (Degvielas mazumtirdzniecība degvielas uzpildes stacijās) – 6.7 milj. EUR,
- SIA “Preiļu slimnīca” (Slimnīcu darbība) – 5.2 milj. EUR,
- SIA “Zolva” (Mazumtirdzniecība nespecializētajos veikalos, kuros galvenokārt pārdod pārtikas preces, dzērienus vai tabaku) – 4.3 milj. EUR,
- SIA “Turība” agrofirma (Jauktā lauksaimniecība (Augkopība un lopkopība)) – 4.2 milj. EUR,
- SIA “KONTAKTS-PREIĻI” (Zāģēšana, ēvelēšana un impregnēšana) – 3.6 milj. EUR,
- SIA “PREIĻU SAIMNIEKS” (Tvaika piegāde un gaisa kondicionēšana) – 3.4 milj. EUR,
- SIA “AGROLATGALE PLUS” (Pārējā mazumtirdzniecība nespecializētajos veikalos) – 3.2 milj. EUR,
- SIA “Himalayan International” (Mājdzīvnieku barības ražošana) – 2.6 milj. EUR,
- ŠĻEPSTU JAUNĀRES, Rožkalnu pagasta zemnieku saimniecība (Zāģēšana, ēvelēšana un impregnēšana) – 2.6 milj. EUR, utt.⁸

Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) informāciju bezdarba līmenis novadā 2024. gada vidū bija 5,6 %.⁹

4.2. Dabas resursi

4.2.1 Derīgie izrakteņi

Novadā ir tādi derīgie izrakteņi kā smilts-grants, smilts, sapropelis, dolomīts, saldūdens kaļķiezis, kūdra, māls, mālsmilts un smilšmāls. Uz 2024. gadu saskaņā ar LVĢMC datiem Preiļu novadā bija reģistrētas 65 atradnes un 38 prognozēto resursu laukumi. Atradņu lielāka daļa ir smilts un smilts-grants izrakteņi, kas tiek izmantoti būvmateriāliem. Starp prognozētajiem visvairāk ir sapropeļa resursi. Lielākas atradnes pēc platības izvietotas Aglonas, Riebiņu un Rušonas pagastos.

Smilts ieguve notiek 53 atradnēs („Zilāni”, „Kankuļi”, „Rutuļi”, utt.), smilts-grants ieguve notiek 32 atradnēs („Silakalni”, „Skangeļi”, „Reinieki”, utt.), sapropeli iegūst tikai „Terehovas ezera” atradnē Aglonas pagastā. Vēl iegūst dolomītu „Brūveri” atradnē Saunas pagastā, saldūdens kaļķiezi „Salenieki” un „Ciriši” atradnēs Aglonas pagastā, mālu „Razrivka” atradnē Saunas pagastā, kūdras „Leščinskas purvs” atradnē Galēnu un Silajāņu pagastos.¹⁰

⁸ Lursoft statistika, <https://statistika.lursoft.lv>, 30.07.2024.

⁹ Bezdarba statistika, <https://www.nva.gov.lv/>, 31.05.2024.

¹⁰ LVĢMC, Zemes dzīļu informācijas sistēmas dati, <https://videscentrs.lvģmc.lv/iebuve/zemes-dzilu-informacijas-sistema>

4.2.2 Virszemes ūdens resursi

Preiļu novadā zem ūdeņiem zeme aizņem 6% jeb 7965 ha. Ūdensobjekti Preiļu novadā ietilpst Daugavas upju baseina apgabalā. Preiļu novadā ir 57 ūdensteces (garākas par 1 km). Lielākās upes ir Dubna, Feimanka, Ūša (Oša), Sauna un Jaša. Lielākie strauti ir Jašores un Varakļānu. Preiļu novadā ir 80 ūdenstilpnes (lielākas par 1 ha), no tiem lielākie ir Rušonas ezers, Cirišs, Feimaņu ezers un Zolvas ezers.

Publisko upju statuss Preiļu novadā noteikts Dubnas upei no iztekas no Sivera līdz ietekai Daugavā.¹¹

Publisko ezeru statuss noteikts ezeriem:

- Bicānu ezers,
- Bieržgaļa (Biržkalna) ezers
- Cirišs,
- Feimaņu ezers,
- Lielais Kolupa ezers,
- Pelēča ezers,
- Rušons (Rušiuns).

Zvejas tiesības tikai valstij pieder ezeros:

- Biešons,
- Bleidas ezers,
- Eikša ezers,
- Gerlaks (Džerlaks),
- Jašazars (Jašas ezers),
- Kameņecas Ilzis,
- Kategrades ezers,
- Kaučers,
- Lielā Kurtoša,
- Lielā Solka,
- Mazā Solka,
- Pakalnis,
- Salmejs,
- Šusta ezers,
- Veirūgnes ezers (daļa Augšdaugavas nov., sk. Nr. 17).¹²

Prioritāro zivju ūdeņu saraksts ir noteikts MK 2002. gada 12. marta noteikumu Nr.118 "Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti" 2.1. pielikumā.

Preiļu novada pašvaldību kanalizācijas tīklos, neskatoties uz īstenotajiem kanalizācijas tīklu rekonstrukcijas darbiem, joprojām ir vērojama nozīmīga ūdens infiltrācija. CKS tīklos infiltrācijas apjoms pārsniedz 50% sliekšni (Preiļi – 51,66 %), kas norāda par ievērojamu apjomu neregistrētu, dažāda piesārņojuma koncentrācijas ūdeņu ieplūšanu CKS. Detalizētu informāciju par virszemes ūdensobjektu ekoloģisko stāvokli skatīt 4.6. nodaļā Vides stāvoklis.

4.3. Bioloģiskā daudzveidība, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, mikroliegumi

Preiļu novada administratīvajā teritorijā atrodas daudzas dabas vērtības, kuru aizsardzības režīmu reglamentē LR 05.02.1997. „Aizsargjoslu likums”, LR likums „Meža likums”, likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”, LR 16.03.2000. likums „Sugu un biotopu aizsardzības likums”, MK 16.03.2010. noteikumi Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, MK

¹¹ Civillikums, 1. un 2. pielikums.01.09.1992.

¹² Civillikums, 1. un 2. pielikums.01.09.1992.

18.12.2012. Nr. 940 "Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu" u.c. normatīvie akti.

Novada teritorijā atrodas vairākas Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas (Natura 2000) teritorijas, kā arī ārpus šīm teritorijām ir konstatētas daudzveidīgas īpaši aizsargājamās dabas vērtības – ES nozīmes prioritārie mežu, purvu, zālāju un saldūdeņu biotopi, īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnes, kuru populācijas ir nozīmīgas ne tikai Latvijas, bet arī visas pasaules mērogā.

4.3.1 Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (turpmāk – ĪADT) Latvijā ir ģeogrāfiski noteiktas platības, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā, lai aizsargātu un saglabātu dabas daudzveidību - retas un tipiskas dabas ekosistēmas, aizsargājamo sugu dzīves vidi, savdabīgas, skaistas un Latvijai raksturīgas ainavas, ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos veidojumus, dendroloģiskos stādījumus un dižkokus, kā arī sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai nozīmīgas teritorijas.

ĪADT ir ierobežota saimnieciskā darbība un to ilgtermiņa mērķis ir saglabāt unikālās dabas vērtības nākamajām paaudzēm. ĪADT izmantošanu nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie un individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi. Visā Eiropā bioloģiskās daudzveidības saglabāšana ir būtiska ekoloģijai un klimata pārmaiņu mazināšanai.

Preiļu novadā atrodas **13 ĪADT**, no tām **9 ir Natura 2000 teritorijas** – aizsargājamo ainavu apvidus "Kaučers" (no 2004. gada, 2769 ha) Preiļu un Rušonas pagastā, dabas parks "Cīriša ezers" (no 1977. gada, 1276,04 ha) Aglonas pagastā un 7 dabas liegumi. Lielākais dabas liegums ir "Ašenieku purvs", kas aizņem 1575,46 ha platību, tad dabas liegums "Lielais Pelečāres purvs" (5683,26 ha, tai skaitā Preiļu novadā 738,07 ha), dabas liegums "Dubnas paliene" (376,57 ha, tai skaitā Preiļu novadā 359,9 ha), dabas liegums "Jašas-Bicānu ezers" (311,04 ha), kā arī vairāki mazāki dabas liegumi "Jaša", "Pelēču ezera purvs", "Rušona ezera salas", "Mazā Kurtoša meži" (nav Natura 2000) un "Sekstu ezers un meži" (nav Natura 2000). Novada teritorijā atrodas arī 2 valsts aizsargājamie dabas pieminekļi (aizsargājami dendroloģiski stādījumi) – "Jaunaglonas parks" un "Vārkavas parks". Informācija par ĪADT (to izveidošanas mērķis, teritoriju apraksti, izstrādātie dabas aizsardzības plāni, utt.) pieejama DAP mājaslapā¹³.

Kopā ĪADT aizņem 6596,49 ha, kas veido 4,7 % no kopējās Preiļu novada teritorijas platības.

Visu ĪADT saraksts iekļauts Vides pārskata 1.pielikumā un tās parādītas Attēls 3.

Preiļos atrodas arī pašvaldības izveidotie dabas pieminekļi – Preiļu pilsētas parks un Raiņa bulvāra dižkoku aleja. Ņemot vērā, ka Raiņa bulvāra dižkoku aleja ir zaudējusi bioloģisko un ainavisko vērtību (palikuši tikai 2 koki, tai skaitā vienam tikai stumbrs), tā ir izslēdzama no vietējas nozīmes dabas pieminekļu saraksta.

Lai mazinātu ietekmi uz īpaši jutīgajām teritorijām un saglabātu dabas vērtības, ar vairākiem LR likumiem, MK noteikumiem un ĪADT, sugu un biotopu aizsardzības plāniem ir noteikti specifiski ierobežojumi, kas mazina antropogēno slodzi un nodrošina teritoriju ilgtspējīgu attīstību. Spēkā esošs ir dabas lieguma "Pelēču ezera purvs", dabas lieguma "Jaša", dabas lieguma "Jašas-Bicānu ezers", dabas lieguma "Dubnas paliene", dabas lieguma "Lielais Pelečāres purvs", dabas lieguma "Rušonu ezera salas" dabas aizsardzības plāns un aizsargājamo ainavu apvidus "Kaučers" dabas aizsardzības plāns¹⁴. Dabas parkam "Cīriša ezers" tiek izstrādāts jauns dabas aizsardzības plāns, kuru paredzēts apstiprināt 2025. gadā¹⁵.

Preiļu novada teritorijā ir plānots veidot jaunas ĪADT līdz 2030. gadam, bet šobrīd precīzi nav identificējamās teritoriju platības, jo nav noslēgusies sabiedriskā apspriešana¹⁶.

¹³ https://www.daba.gov.lv/lv/teritoriju-parvaldiba#Prei%C4%BCu_novads

¹⁴ <https://www.daba.gov.lv/lv/dabas-aizsardzibas-plani> oe

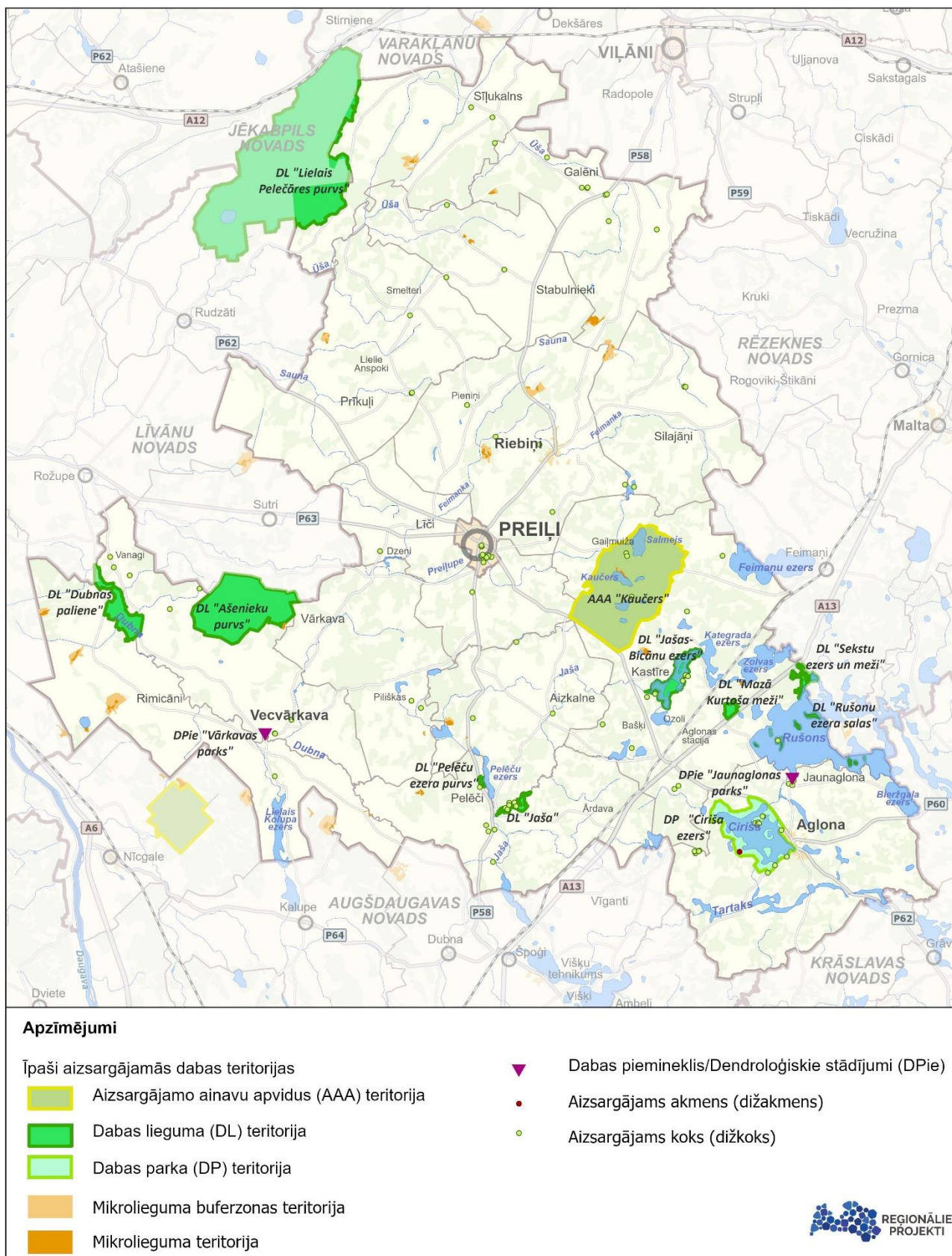
¹⁵ <https://www.daba.gov.lv/lv/dabas-aizsardzibas-plani#izstradajamie-dabas-aizsardzibas-plani>

¹⁶ DAP Latgales reģionālā administrācija "Par Preiļu novada teritorijas attīstības plānošanas dokumentu", 24.02.2023. Nr. 4.8/1164/2023-N, 03.01.2025. Nr.4.8/60/2025-N

Aizsargājamo dabas teritoriju tīklojumu novadā veidā arī mikroliegumi, dabas pieminekļi (aizsargājami dendroloģiski stādījumi: Jaunaglonas parks, Vārkavas parks, Preiļu pilsētas parks), pašvaldības izveidota aizsargājama Raiņa bulvāra dižkoku aleja, aizsargājami koki un citas dabas vērtības. Pašvaldībai būs jāveic dabas vērtību saglabāšanu, ņemot vērā noteikumus par aizsargājamām alejām un noteikumus par aizsargājamiem dendroloģiskajiem stādījumiem.

ĪADT ir nozīmīgs reģiona ekotūrisma resurss, tomēr problēmu rada atbilstošas tūrisma un rekreācijas infrastruktūras nepietiekamība. Dabas liegumiem "Ašenieku purvs", "Mazā Kurtoša meži" un "Sekstu ezers un meži" nav izstrādāti dabas aizsardzība plāni un individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, kas detalizētāk noteiktu atļautās un aizliegtās darbības šajās teritorijās, kā arī ietvertu teritoriju infrastruktūras plānojumu. Pašvaldībai būtu ieteicams sadarboties ar DAP, lai rastu risinājumus nepieciešamās vides infrastruktūras izveidei, tādējādi būtu iespējams novērst/mazināt antropogēnās slodzes ietekmi tūristu un vietējo iedzīvotāju īpaši iecienītās dabas teritorijās. Dabas aizsardzības plānus izstrādā, lai saskaņotu dabas aizsardzības, dabas resursu izmantošanas un reģiona ilgtspējīgas attīstības intereses, nodrošinot teritorijas dabas vērtību saglabāšanu, kā arī, lai nodrošinātu labvēlīgu aizsardzības statusu tām īpaši aizsargājamām sugām un īpaši aizsargājamiem biotopiem, kuru aizsardzības nolūkā šī teritorija ir izveidota. Dabas liegumi ir teritorijas, kas veidotas sugu un biotopu aizsardzībai, nevis tūrismam vai rekreācijai, tāpēc dabas aizsardzība plānu neesamība neietekmē pašvaldības attīstību.¹⁷

¹⁷ Dabas aizsardzības pārvaldes Latgales reģionālā administrācija, 03.01.2025. Nr.4.8/60/2025-N

ATTĒLS 3. Dabas teritorijas

4.3.2 Aizsargājami koki

Pēc MK 16.03.2010. noteikumiem Nr.264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" jebkurš koks, kurš 1,3 m augstumā no sakņu kakla sasniedz 2.pielikumā norādīto sugai atbilstošo apkārtmēru, tiek uzskatīts par dabas pieminekli - dižkoku. Aizsargājamo koku skaits ir

mainīgs, jo regulāri tiek uzmērīti koki, kas atbilst dižkoka statusam un saraksti tiek papildināti. Aktuālā informācija pieejama DAP interneta vietnē dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols". Pēc dabas datu pārvaldības sistēmas "Ozols" 2024. gada datiem, Preiļu novadā kopā uzskaitīti **169 valsts nozīmes aizsargājamie koki**, tai skaitā 42 potenciālie valsts nozīmes aizsargājamie koki, 5 īpatnēji koki, 5 sausoknis/kritala un 2 koku kategorija nav definēta. Visvairāk aizsargājamo koku ir Rušonas pagastā (vairāk kā 32 koki), Aglonas pagastā (29 koki), Preiļos (25 koki) un Pelēču pagastā (13 koki). Pēc koku sugas visvairāk ir aizsargājami parastais ozols, parastā liepa, parastā priede.

Nozīmīgi ir saglabāt koku alejas un koku rindas, kas ir unikāls kultūrvēsturiskais mantojums. Tām ir liela loma kultūrvēsturiskajā ainavā, kā arī dabas daudzveidības uzturēšanā un saglabāšanā. Lai gan alejas un koku rindas ir mākslīgi veidotas, tajās sastopams ļoti daudz dažādu augu un dzīvnieku, tostarp retas, īpaši aizsargājamas sugas, piemēram, lapkoku praulgrauzis (vabole), vidējais dzenis, kas iecienījis ozolu alejas, un sikspārņi. Tāpat būtiska loma ainavā un dabas daudzveidības veicināšanā ir dabas pieminekļiem – atsevišķi augoši lielu dimensiju kokiem – dižkokiem, kuriem piemīt arī dabiskā estētiskā, ekoloģiskā un kultūrvēsturiskā vērtība.

Aizsargājamo koku (dižkoku) saraksts iekļauts Paskaidrojuma raksta 3.pielikumā.

4.3.3 Mikroliegumi

Preiļu novada teritorijā ir izveidoti mikroliegumi gan īpaši aizsargājamām sugām, gan biotopiem. Mikroliegumu skaits ir mainīgs, laika gaitā var tikt izveidoti jauni mikroliegumi vai kāda statuss pārvērtēts un atcelts. Preiļu novadā izveidoti **25 mikroliegumi** (putni, biotopi sūnas, vaskulārie augi un paparžaugi).

Kopā mikroliegumu teritorijas aizņem 198,86 ha un to buferzonas – 442,15 ha, kas veido 0,45 % no kopējās Preiļu novada teritorijas platības.

Mikroliegumu saraksts iekļauts Vides pārskata 1.pielikumā.

4.3.4 Bioloģiskā daudzveidība

Pēc dabas datu pārvaldības sistēmas "Ozols" datiem Preiļu novada teritorijā atzīmētas kopā 2082 īpaši aizsargājamo sugu atradnes un dzīvotnes teritorijas un 27 dažādi ES nozīmes biotopi, kas kopumā veido 9,31 % no Preiļu novada teritorijas. Lielākās platībās (4949,94 ha) ir pārstāvēts biotops 7110* – Aktīvi augstie purvi, 4512,46 ha platībā sastopams biotops 3150 – Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju, 735,17 ha platībā sastopams biotops 91D0* – Purvaini meži. 27,83 % no biotopiem atrodas aizsargātās dabas teritorijās, bet atlikušie 72,17 % ārpus tām. Diemžēl ar katru gadu antropogēnā slodze uz minētajām dabas vērtībām palielinās, radot jutīgajām sugām nepiemērotus dzīves apstākļus, pilnībā vai daļēji izmainot to dzīvotnes¹⁸.

Kultivētie stādījumi, iespaidīgie dižkoki un plašs dzīvotņu klāsts nosaka vēsturisko muižu parku kompleksus (Preiļu muižas, Vārkavas muižas, Galēnu muiža, Riebiņu muižas, Kameņecas muižas, utt.) par unikālām teritorijām, kas veicina novadā augstu bioloģisko daudzveidību. Vēsturiskie muižu parki ar to dabas vērtībām (nozīmīgi meža biotopi, aizsargājamo organismu dzīvotnes un vairošanās vietas) bieži vien ir ES nozīmes biotopu un putnu aizsardzībai svarīgas teritorijas, tāpēc ir liels potenciāls iekļaut tos aizsargājamo dabas teritoriju tīklā Natura 2000. Esošo dabas vērtību aizsardzību nosaka LR un Eiropas Kopienas likumdošana, kā arī citas starptautiskās saistības.

Preiļu muižas kompleksa parkā dominē mākslīgās ūdenstilpes ar gleznainām kanālu un dīķu sistēmām. Parka platība ir 41,2 ha, no kuriem apmēram 13 ha aizņem parka dīķi un kanāli. Preiļu muižas apbūve ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis, bet Preiļu pils ir izcils Latgales 19. gs. historisma laika muižu arhitektūras paraugs¹⁹. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai nozīmīgas ir sekas ūdenstilpes ar bagātīgu piekrastes augāju. Šie biotopi ir nozīmīgi ne tikai abiniekiem, ūdens bezmugurkaulniekiem un putniem, bet arī sikspārņiem. Preiļu parkā tika atrasta visā Eiropā īpaši aizsargājamās lapukoku praulgrauža (*Osmoderma eremita*) vaboles. Preiļu parks ir dabiska vide, kurā sastopami citviet Eiropā reti sastopami briofiti. Briofiti ir

¹⁸ DAP Latgales reģionālā administrācija "Par Preiļu novada teritorijas attīstības plānošanas dokumentu", 24.02.2023. Nr. 4.8/1164/2023-N

¹⁹ https://www.redzet.lv/info/Prei%C4%BCu_mui%C5%BEa

vecākie sauszemes augi un, atšķirībā no citiem augiem, ir pielāgoti dzīvošanai dažādos biotopos un uz dažādiem substrātiem. Briofīti ir ne tikai galvenie kūdras veidotāji, bet arī svarīgs ekosistēmas funkcionēšanas elements un nozīmīgi vides kvalitātes rādītāji.

Preiļu novada pašvaldība sadarbībā ar Lietuvas projekta partneriem īstenoja Interreg V-A Latvijas – Lietuvas programmas 2014.–2020. gadam pārrobežu sadarbības projektu “Vides kvalitātes uzlabošanas pasākumi publiskajās ūdenstilpnēs Latvijā un Lietuvā”, LLI- 476 (LLI-476 – Save Past for future), kura ietvaros tika veikti ūdens kvalitātes uzlabošanas darbi, rekonstruējot un iztīrot ūdenstilpju sistēmu Preiļu muižas parkā. Atjaunotā vieta parkā papildināta ar izglītības taku, kurā izstrādātas interaktīvas āra apmācības programmas par zaļo infrastruktūru, bioloģisko daudzveidību, kultūras mantojumu un nepieciešamību rūpēties par dabu. Projekta ietvaros tika organizēti vairāki pasākumi un izstrādāta vēsturisko parku apsaimniekošanas rokasgrāmata²⁰.

Vārkavas muižas pils ir valsts aizsargājamo nekustamo pieminekļu sarakstā un Vārkavas parks ap pili ir valsts nozīmes ĪADT – dabas piemineklis. Parks ir ierīkots 19. gadsimtā, šobrīd tā platība ir 2,7 ha, tajā aug vietējās koku un krūmu sugas, vairāk nekā desmit svešzemju koku un krūmu sugas. Te atrasta reti sastopama sēne – daivainā čemurene (*Grifola frondosa*). Tā pieder piepju sēņu grupai un ir iekļauta Sarkanajā grāmatā. Parka kokos sastopami arī Baltie āmuļi (*Viscum album* L.), kas ir reti sastopams pusparazītisks krūms, kas parasti mājo kļāvās, liepās un ābelēs²¹.

Galēnu muižas parkā (platība – 5,9 ha) vērojama koku un krūmu sugu daudzveidība. Ievērojamas cienīgas noteikti ir senās lapegles (*Picea Larix*), kuras ieskauj parka centrālo laukumu, veidojot savdabīgu norobežojumu, kā arī kārpainie segliņi (*Euonymus verrucosus*).

Ap Riebiņu muižas pili tika izveidots skaists ainavu parks. Kameņecas muižas bijušais parks kā Jaunaglonas parks atrodas valsts aizsardzībā.

Bioloģiskā daudzveidības saglabāšanai ir svarīga videi draudzīga meža apsaimniekošana. Preiļu novadā meži aizņem 45 806 ha jeb 32% no teritorijas, kur 19% ir valsts meži. Preiļu novadā ir dažādi meža tipi: 53% sausieņi, 15% kudrēņi, 14% purvaini, 12% āreņi un 7% slapjaini. Kopumā dominē damaksnis un vēris.

Latvijas meža politikas kontekstā "ilgtspējīga" apsaimniekošana nozīmē meža un meža zemju pārvaldīšanu un izmantošanu tādā veidā un pakāpē, lai saglabātos to bioloģiskā daudzveidība, produktivitāte, atjaunošanās spēja, vitalitāte un potenciālā spēja veikt nozīmīgas ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās funkcijas vietējā, nacionālā un globālā līmenī tagad un nākotnē, kā arī, lai neizraisītu draudus citām ekosistēmām.

Būtiski ir veidot jaunas vietējās un valsts nozīmes īpaši aizsargājamas teritorijas vietās, kur ir koncentrēti īpaši aizsargājami biotopi un sugas, lai veicinātu dabas un kultūras vērtību aizsardzību un apsaimniekošanu, kā arī bioloģisko daudzveidību, nodrošinot sugu migrāciju starp ĪADT pa “zaļajiem koridoriem”.

4.4. Ainava

Preiļu novads pēc ainavu rajonēšanas iedalījuma (K. Ramans, 1994.) ietilpst Aiviekstes zemes un Latgales augstienes ainavzemēs.

Latgales augstienes reljefu pamatā veido dažādas formas un izmēru pauguru reljefs, kas bieži ir sarežģītās kombinācijās ar izteiktām ieplakām, kuras aizņem ezeri un zemie purvi. Latgales augstienes ainavzemes ainavapvidi Preiļu novadā ir *Aizkalnes pauguraine ar Maltas vilņaini* un *Dienvidlatgales ezeraine*. *Aizkalnes pauguraine ar Maltas vilņaini* izplatīts kēmu-sandru reljefs, dominē lauksaimniecības zemes ar meža puduriem un ezeriem, starppauguru ieplakās izplatīti zemie purvi un ezeri. *Dienvidlatgales ezeraines ainavapvidū* ietilpst Dagdas pauguraine un daļa Feimaņu pauguraines, kur ir vieni no sarežģītākajiem reljefa apstākļiem Latgales augstienē. Dienvidlatgales ezerainē ir viena no visaugstākajām ezeru koncentrācijām

²⁰ <https://www.preili.lv/lv/media/468/download?attachment>

²¹ <https://m.travelnews.lv/?pid=130574>, dabas datu pārvaldības sistēmas “Ozols” dati

Latvijā. Šai ainavapvidū ir izteikts pauguraines mozaīkveida raksts, kurā dominē lauksaimniecības zemes, bet tās fragmentē meža puduri, viensētas un ezeri²².

Aiviekstes zeme aizņem Austrumlatvijas zemieni. Preiļu novadā ietilpst *Dienvidlatgales (Kalupes) āraines*, *Dienvidlatgales purvaines ainavapvidi* un Preiļu novada dienvidos neliela daļa ir *Viļānu-Kārsavas grēdaines* ainavapvidus un *Rietumlatgales (Varakļānu-Barkavas) āru viļņaines* ainavapvidus. *Dienvidlatgales (Kalupes) āraines* reljefa raksturu nosaka glaciolimniskas izcelsmes viļņots līdzensums, ainavā dominē plašas lauksaimniecības zemes un to fragmentē lielāki un mazāki meža masīvi. *Dienvidlatgales purvaines* ainavapvidu K. Ramans izveidoja, nodalot ainavzemē teritoriju, kas aptver lielos pārējas un augstos purvus. *Dienvidlatgales purvainē* atrodas lieli purvu masīvi, kuros ir ļoti augsta bioloģiskā daudzveidība²³.

Latvijas Ainavu dārgumi – Aglonas Vissvētākās Jaunavas Marijas debesīs uzņemšanas Romas katoļu bazilika, Latgales krucifikss lauku ainavā.

Augstvērtīgo dabas ainavu telpu Preiļu novadā veido – **Latgales ezeraines ainava**, kas atrodas Aglonas un Rušonas pagastos. Koncentrējās liels skaits valsts nozīmes kultūras pieminekļu (arheoloģijas un arhitektūras), tai skaitā starptautiskas nozīmes svētvieta Aglonas bazilika, aizsargājamas dabas vērtības. Latgales ezeraine ir iekļauta Latvijas kultūras kanonā kā viena no astoņām nozīmīgām identitātes ainavām. Latvijas ainavu atlantā²⁴ noteikta kā **Nacionālas nozīmes ainaviski vērtīgā teritorija**.

Kultūrvēsturiski augstvērtīgās ainavu telpas Preiļu novadā veido:

- Preiļu kultūrvēsturiskā ainava – Preiļu muižas apbūve, parks;
- Galēnu kultūrvēsturiskā ainava – Galēnu muiža, parks;
- Riebiņu kultūrvēsturiskā ainava – Riebiņu muiža un Pieniņu ezera apkārtnē;
- Aizkalnes kultūrvēsturiskā ainava ar Jašas upes apkārtni;
- Pilišķu kultūrvēsturiskā ainava.

Vizuāli augstvērtīgās ainavu telpas Preiļu novadā ir:

- Dubnas un Kalupes upju ielejas ainava;
- Kaučera, Salmeja, Stūponu ezeru ainava, Gailīšu apkārtnē – ietilpst aizsargājamais ainavu apvidus “Kaučers”;
- Pelēču – Ārdavas pauguru ainava ar Pelēču ezeru un Pelēču HES;
- Pastaru vējdzirnavu apkārtnē – Stabulnieku agrārā ainava.

Ainaviskie autoceļi – valsts reģionālais autoceļš P58 Viļāni-Preiļi-Spoģi posms Preiļi-Pelēči, valsts vietējais autoceļš V747 Pelēči-Ārdava, pašvaldības ceļa posms.

Vēlams paredzēt pasākumus tipiskās Latgales ainavas saglabāšanā un plānošanas dokumentu ietvaros paredzēt risinājumus meža fragmentācijas mazināšanai, kā arī esošo vērtību un atklātās ainavas saglabāšanai (nosakot ainaviski vērtīgās vietas, ko nav pieļaujams apmežot, ainaviskos ceļus, u.c.). Nepieciešams vērst uzmanību uz augstvērtīgo ainavu telpu saglabāšanu, paredzot arī risinājumus, kas nodrošinās mērķtiecīgu ainavu kvalitātes uzlabošanu, novērstu augstvērtīgo ainavu telpu izzušanu un uzlabotu ainavu, kur tās vērtība ir mazinājusies vai zudusi. Atklātus ainavu skatus ir svarīgi saglabāt ezeru piekrastēs, jo īpaši gar ezeriem, kas atrodas ĪADT, piemēram, gar Cirīša ezeru dabas parkā “Cirīša ezers”, gar Salmeja un citiem ezeriem aizsargājamā ainavu apvidū “Kaučers”, gar Jašezaru un Bicānu ezeru dabas ligumā “Jašas-Bicānu ezers”.

4.5. Kultūras mantojums

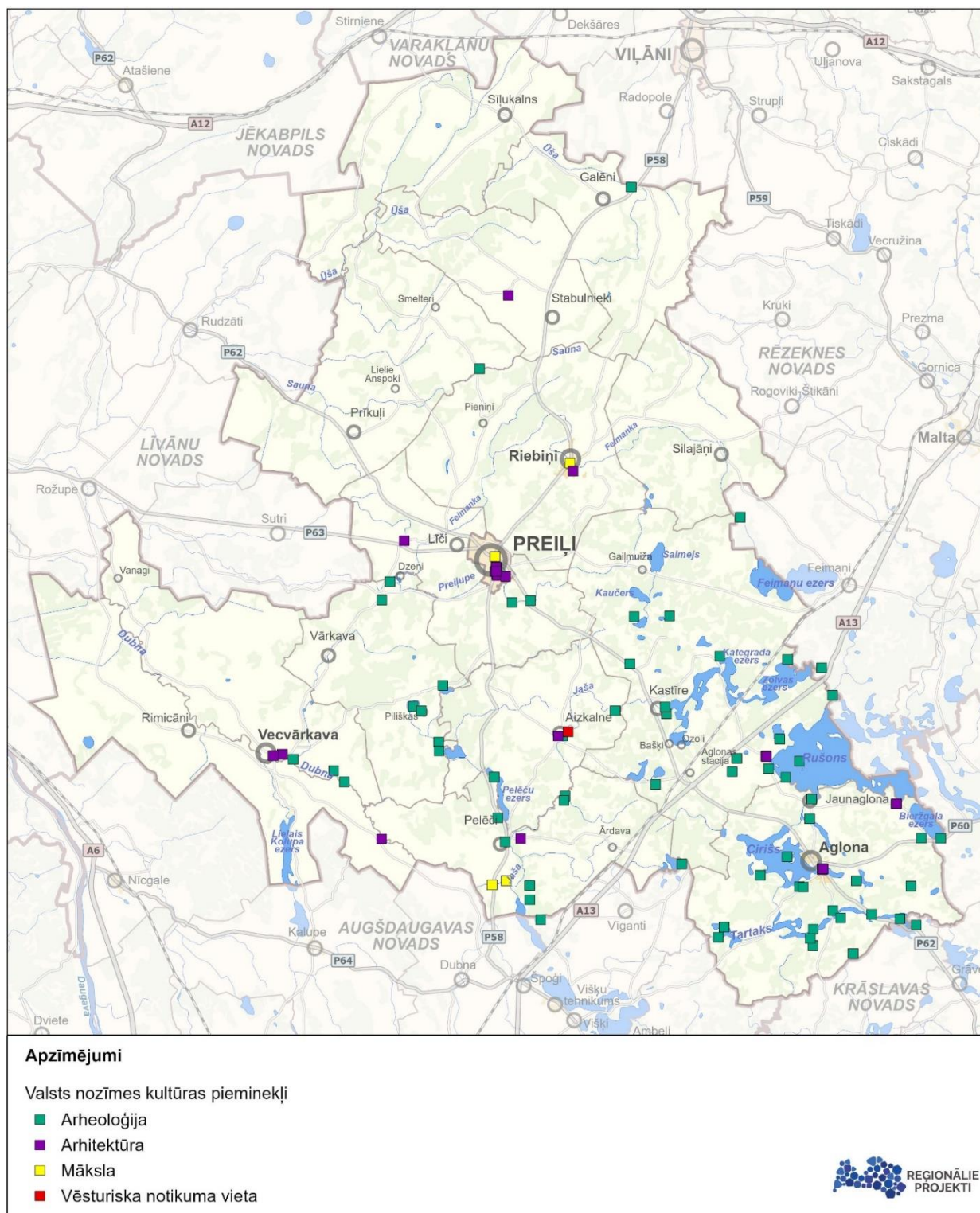
Preiļu novada teritorijā kā viens no būtiskākajiem novada resursiem iezīmējas tā bagātīgais un daudzveidīgais kultūrvēsturiskais mantojums. Tas ne tikai saglabā novada kultūrvidi, bet sekmē tūrisma attīstību un novada atpazīstamību.

²² Latvija. Zeme, daba, tauta, valsts. Monogrāfija, 2018., (582.-584.lpp)

²³ Latvija. Zeme, daba, tauta, valsts. Monogrāfija, 2018., (600.-603.lpp)

²⁴ Latvijas ainavu atlants, pieejams: <https://experience.arcgis.com/experience/32051c63871a47f1a6446a04f8ade1c2/page/Par-ainavu-atlantu/?views=Ainavu-are%C4%81>

Kopumā Preiļu novadā valsts aizsardzībā atrodas **103 kultūras pieminekļi**, no tiem 58 arheoloģijas pieminekļi, 18 mākslas pieminekļi, 26 arhitektūras pieminekļi un 1 vēstures notikumu vieta (Attēls 4). (Objekti, kas iekļauti spēkā esošajā valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā, kuru 29.10.1998. apstiprinājusi LR Kultūras ministrija ar rīkojumu Nr. 128.)

ATTĒLS 4. Kultūras pieminekļi

Kultūras pieminekļu saraksts iekļauts Paskaidrojuma raksta 4. pielikumā.

Lielākais arhitektūras pieminekļu skaits atrodas Preiļu pilsētas vēsturiskajā centrā²⁵. Ap 80 % no kultūras pieminekļiem atrodas labā saglabātības stāvoklī, 20 % – apmierinošā. Publiski pieejami ir tikai 47 % no kultūras pieminekļiem, daļēji publiski pieejami – 20 %, nav publiski pieejami – 33 %.

Saskaņā ar likuma “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” 23. pantu un Aizsargjoslu likuma 8. pantu aizsardzības zona ap valsts aizsargājamiem kultūras pieminekļiem pilsētās noteikta 100 m un laukos – 500 m, ja aizsardzības zona nav noteikta individuāli.

Atbilstoši likuma “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” 14. panta septītajai daļai vietējas nozīmes kultūras pieminekļu saglabāšanas uzraudzību no 2023. gada 1. janvāra nodrošina pašvaldība.

4.5.1. Kapsētas

Kapsētas ir teritorijas, kurās gan vēsturiski ir notikuši, gan pašlaik tiek veikti apbedījumi. Kapsētām ir noteiktas aizsargjoslas – 300 metri. Preiļu novadā ir 132 kapsētas, tai skaitā 122 kapsētas, kur notiek apbedījumi un 10 slēgtas kapsētas. Kapsētu saraksts iekļauts Paskaidrojuma raksta 4.pielikumā.

Kapsētu 300 m sanitārajās aizsargjoslās nav pieļaujama lokālo ūdensapgādes vietu ierīkošana. Kapsētām, tai skaitā arī dzīvnieku kapsētām, vēl vismaz 25 gadus pēc apbedījumu pārtraukšanas un to slēgšanas ir nosakāma atbilstoša sanitārā aizsargjosla un tajās ir jāievēro Aizsargjoslu likuma 52., 53. pantā noteiktie aprobežojumi.

Preiļu novada teritoriju skar aizsargjoslas 300 m platumā no blakus esošo novadu kapsētām: Varakļānu novada “Deiģu kapi”, Rezēknes novada “Krupenišku kapi”, “Sopru kapi”, “Trūpu-Zamožu kapi”, “Blūzmu kapi”, Līvānu novada “Rusinovas kapi”, “Pundurīšu kapi” un Krāslavas novada “Borekstu kapi”.

4.6. Vides stāvoklis

4.6.1 Gaisa kvalitāte un to ietekmējošie faktori

Gaisa kvalitāte un troksnis ir vieni no nozīmīgākajiem dzīves kvalitāti ietekmējošajiem faktoriem, kuri ietekmē gan teritorijas iedzīvotāju dzīves kvalitāti, gan dabas daudzveidību mums apkārt. Šobrīd gaisa kvalitāte ir viena no aktuālākajām vides problēmām, it sevišķi blīvi apdzīvotās teritorijās. To galvenokārt ietekmē cilvēku saimnieciskā darbība. Tās ietekmē gaisā nonāk dažādu vielu izmeši. Palielinoties to koncentrācijai, negatīvi tiek ietekmēta ne tikai cilvēku veselību, bet arī ekosistēmas un veicinātas klimata pārmaiņas. Izmešu avoti varbūt gan stacionāri (rūpnīcas, katlumājas, lauksaimniecības u.c.), gan mobili (dzelzceļš, transports, u.c.).

Preiļu novada teritorijā nav izvietota valsts gaisa monitoringa stacija (VSIA “LVĢMC”), līdz ar to netiek veikti regulāri gaisa kvalitātes mērījumi. Tuvākās gaisa kvalitātes monitoringa stacija atrodas Rēzeknē (Atbrīvošanas aleja 115A, Dārzu ielā 40B), “Skrīverī” nokrišņu novērojumu stacija Skrīveros (Sporta ielā 24).

Lielāko ietekmi uz gaisa kvalitāti novadā atstāj piesārņojošo vielu emisijas no ražošanas uzņēmumiem, apkures sistēmām, transporta, u.c. Kā potenciāli piesārņotālais gaiss veidojas pie intensīvākās satiksmes ielām un ceļiem, dzelzceļa, ap ražošanas un tehniskajiem objektiem. Novadā ir plašas zaļās teritorijas, izveidoti parki un atrodas dažādi ūdensobjekti, kuru tuvumā gaisa kvalitāte ir augstāka.

Pēc kopējā emisiju vērtību apkopojuma, Preiļu novadā, visvairāk emisijas tiek novadītas gaisā Preiļu apkārtnē, kur koncentrējas lielāks skaits ražotņu/objektu, kuru darbības rezultātā gaisā tiek novadītas piesārņojošās vielas.²⁶

2023. gadā pēc LVĢMC datiem (valsts statistikas pārskats “Nr.2 – Gaiss”) par gaisā novadītajām piesārņojošajām vielām Preiļu novadā tika iesniegtas atskaites no 29 organizācijām par 211 iekārtām.²⁷

Preiļu novadā, piecu gadu periodā, no 2019. līdz 2023. gadam, kopējais gaisā novadītais piesārņojošo vielu apjoms, par kurām atskaitās piesārņojošo darbību veicēji ir nedaudz samazinājies (2.tabula), neskatoties uz

²⁵ Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, <https://mantojums.lv/cultural-objects>

²⁶ VSIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”, www.meteo.lv, piesārņojošo vielu emisijas karte, 16.10.2023.

²⁷ VSIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”, www.meteo.lv, pārskatu sistēma „Gaiss”

to, ka pieauga iekārtu skaits. Būtiski piesārņojošo vielu apjoms pieaudzis 2022. gadā, kad pieaudzis arī iekārtu skaits, pa kurām atskaitās valsts statistikas pārskatā "Nr.2 – Gaiss".

Tabula 2. Izmešu apjoms (t/gadā) Preiļu novadā²⁸

	2023.g.	2022.g.	2021.g.	2020.g.	2019.g.
Kopā	36 900.21	44 844.74	29 708.98	40 411.72	45 822.05
Iekārtu skaits	211	208	177	169	145
Cietās izkliedētās daļiņas	42.91	39.15	38.66	23.30	15.14
Daļiņas PM10	9.43	40.83	35.86	14.36	11.08
Daļiņas PM2, 5	13.71	13.87	7.26	10.27	5.81
Oglekļa dioksīds	36 630.75	44 607.85	29 488.88	40 246.01	45 679.65
Oglekļa oksīds	117.51	95.52	102.38	75.03	62.63
Slāpekļa dioksīds	37.93	36.73	11.04	16.42	25.65
Slāpekļa oksīdi (NOx)	5.62	4.92	18.72	24.66	20.51
Sēra dioksīds	5.84	4.56	4.64	0.38	0.32
Amonjaks	0.17	0.17	0.48	0.48	0.48
Gaistošie organiskie savienojumi (GOS)	1.09	0.00	0.96	0.70	0.79

Visvairāk no piesārņojošajām vielām tiek emitēts oglekļa dioksīds, oglekļa oksīds un slāpekļa dioksīds, kas galvenokārt veidojas sadedzināšanas procesā. Samazinājās oglekļa dioksīda, slāpekļa oksīdu (NOx), PM10 daļiņu un amonjaka emisijas, bet pieauga oglekļa oksīda, slāpekļa dioksīda, cieto izkliedēto daļiņu, PM2, 5 daļiņu, sēra dioksīda un gaistošo organisko savienojumu (GOS) emisijas.

Pēc iekārtu skaita, par kurām atskaitās piesārņojošo darbību organizācijas Preiļu novadā, dominējošās ir sadedzināšanas iekārtas. Kā kurināmais siltuma un tehnoloģisko procesu uzturēšanai Preiļu novadā tiek izmantota šķelda, malka, granulas, dabas gāze, kūdra, biogāze, sašķidrināta gāze un salmi (Tabula 3). Kā nozīmīgākais kurināmā veids 2023. gadā ir šķelda (80 %), vēsturiski arī dabas gāze (4 %) un malka (4 %). Piedējos gados arvien aktīvāk sāka izmantot granulas. Sakarā ar dabas gāzes cenas pieaugumu starptautiskajos tirgos, 2023. gadā pieauga kūdras, salmu un granulu, kā arī parādījās sašķidrinātās gāzes izmantošana. Būtiski liels dabas gāzes apjoma pieaugums novērots 2022. gadā.

Tabula 3. Kurināmā patēriņš siltuma ražošanai un tehnoloģiskajiem procesiem Preiļu novadā²⁹

Kurināmais		2019.g.		2020.g.		2021.g.		2022.g.		2023.g.	
		Iekārtas	Apjoms	Iekārtas	Apjoms	Iekārtas	Apjoms	Iekārtas	Apjoms	Iekārtas	Apjoms
Dabas gāze	tūkst. m ³	3	1315.65	7	527.54	7	644.79	7	33639.69	7	1131.77
Kūdra	T	4	455.23	4	393.71	4	461.40	6	441.35	6	532.80
Malka	T	10	1483.03	12	1746.79	14	1604.29	13	2100.77	13	1272.55
Sašķidrinātā gāze	T									1	142.29
Šķelda	T	8	33312.66	7	32903.32	6	22271.65	8	29092.96	8	26647.82

²⁸ Valsts statistiskais pārskats "2-Gaiss", www.meteo.lv, 2018.01. Statistikas pārskatus iesniedz tikai tie operatori, kuri veic A, B vai C kategorijas piesārņojošo darbību saskaņā ar MK 30.11.2010. noteikumu Nr.1082 "Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošās darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai" 1 un 2. pielikumu. Attēlotas emisijas, kuru apjoms gadā pārsniedz 1 t.

²⁹ Valsts statistiskais pārskats "2-Gaiss", www.meteo.lv, Statistikas pārskatus iesniedz tikai tie operatori, kuri veic A, B vai C kategorijas piesārņojošo darbību saskaņā ar MK 30.11.2010. noteikumu Nr.1082 "Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošās darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai" 1 un 2. pielikumu.

Kurināmais		2019.g.		2020.g.		2021.g.		2022.g.		2023.g.	
		Iekārtas	Apjoms	Iekārtas	Apjoms	Iekārtas	Apjoms	Iekārtas	Apjoms	Iekārtas	Apjoms
Salmi	T	1	304.40	1	387.00	1	370.35			1	462.00
Granulas	T	1	56.64	5	121.51	5	380.64	6	287.21	7	155.00

Kopumā novadā neatrodas liels skaits organizāciju un to iekārtu, kuru ietekmē veidotos nozīmīgs gaisa piesārņojums, kas ietekmē plaša mēroga teritorijas. Gaisā novadīto piesārņoto vielu emisiju apjoms pēdējos gados palielinājies saistībā gan ar iekārtu skaita palielināšanos. Lielākoties pēc iekārtu skaita novadā darbojas iekārtas siltumenerģijas ražošanai, kā kurināmie lielā skaitā iekārtu tiek izmantoti atjaunojamie kurināmie (šķelda, malka).

Gaisa kvalitāti novadā ietekmē arī transports un tā infrastruktūra, kuras ietekmes zonās rodas gan gaisa piesārņojums, gan trokšņa līmeņa palielināšanās.

Preiļu novadā nozīmīgākās transporta ietekmes zonas ir abpus valsts galvenā autoceļa A13 (Krievijas robeža (Grebņeva) – Rēzekne – Daugavpils – Lietuvas robeža (Medumi)), četriem valsts reģionālajiem autoceļiem (P58, P90, P62, P63) un 34 valsts vietējiem autoceļiem. Esošā dzelzceļa infrastruktūra, kas nodrošina kravu pārvadājumus (valsts publiskās lietošanas stratēģiskās (valsts) nozīmes dzelzceļa infrastruktūras iecirknis Rēzekne I – Daugavpils) šķērso novada teritoriju tās dienvidu daļā nelielā posmā. Vārkavā un Jaunaglonā atrodas lidlauki, kurus izmanto privātām lidmašīnām un helikopteriem.

Transporta ietekmē gaisā tiek novadītas tādas vielas kā slāpekļa oksīdi, oglekļa oksīdi, ogļūdeņraži, tvana gāze, kvēpi, cietās daļiņas, sēra dioksīds, benzols u.c.. Pēdējo piecu gadu laikā kopumā valstī gaisa piesārņojošo vielu emisijas (CO₂, NO_x daļiņas PM) no dīzeļvilcieniem samazinās.³⁰

Autotransporta intensitāte uz valsts galvenā autoceļa A13 teritorijā no 2019. gada līdz 2023. gadam ir bijusi svārstīga. 2019. un 2023. gadā vērojama intensitātes palielināšanās, bet 2021. un 2022. gadā tā samazinājās (Tabula 4). Uz valsts reģionālajiem autoceļiem satiksmes intensitāte un kravas transporta īpatsvars kopumā pieaug. Kravas transporta īpatsvars uz vietējiem autoceļiem V595, V738, V750 un V751 pēdējos gados nedaudz pieauga, bet uz pārējiem vietējiem autoceļiem samazinājās.

Tabula 4. Satiksmes intensitāte valsts autoceļos (vid. auto skaits diennaktī)³¹

Valsts autoceļš		Posms (km)		2019.g.		2020.g.		2021.g.		2022.g.		2023.g.	
				A	K%	A	K%	A	K%	A	K%	A	K%
A13	Krievijas robeža (Grebņeva) - Rēzekne - Daugavpils - Lietuvas robeža (Medumi)	13.174	47.651	3653	15	3344	15	3341	15	3609	15	3663	17
		53.223	72.444	4164	21	4088	21	3996	23	4226	23	4371	22
		72.444	98.075	2654	27	2227	30	2293	31	2569	31	2580	30
P58	Viljāni - Preiļi - Špoģi	3.500	29.280	1104	17	1167	17	1221	17	1065	17	1165	17
P62	Krāslava - Preiļi - Madona (Madonas apvedceļš)	0.800	31.970			1186	9	1614	11			1623	12
P63	Līvāni - Preiļi	1.063	34.036	2087	16	2150	13	2079	14	2008	16	2231	15
P90	Rīgas HES- Pulkarne	0.000	2.300	2114	19	1787	11	2660	8	2513	12	2721	9
V553	Tiskādi-Kruki-Riebiņi	0.000	19.100			117	10						
V595	Viljāni-Maltas Trūpi-Lomi	0.000	14.190			276	6					256	10
V682	Špoģi-Arendole-Vecvārkava-Sīļi	0.000	17.500	133	4							220	4
V735	Stabulnieki-Sīļukalns-Varakļāni	0.000	28.490	295	8							275	3
V737	Kokorieši-Jezufinova-Polkorona	0.000	5.670	187	6							121	5
V738	Pieniņi-Smelteri	0.000	7.520	199	5							188	7

³⁰Latvijas dzelzceļš, vides informācija, <https://www.ldz.lv/lv/gaisa-piesarnojoso-vielu-emisijas>

³¹VAS "Latvijas Valsts ceļi", www.lvceli.lv, A – vidējais automašīnu skaits diennaktī, K% - kravas transports procentos.

Valsts autoceļš		Posms (km)		2019.g.		2020.g.		2021.g.		2022.g.		2023.g.	
				A	K%	A	K%	A	K%	A	K%	A	K%
V740	Zeimuļi–Lomi–Riebiņi	0.000	17.080	≤100	7					153	3		
V743	Pievedceļš Zīlānu karjeram	0.000	2.800	≤100	15	133	3						
V744	Kastīre–Katherine–Jaunaglona–Kapiņi	0.000	10.500	125	10	≤100	15	≤100	11				
V746	Pievedceļš Aglonas stacijai	0.000	0.960	142	8								
V747	Pelēči–Ārdava	0.000	7.970					173	2				
V749	Aglonas stacija–Aizkalne–Babri	0.000	13.030	167	8							172	4
V750	Stolderi–Vecvārkava	0.000	13.540	230	5							131	6
V751	Vecvārkava–Ančkini–Pieniņi–Kauša	0.000	15.410			506	2					692	4
V752	Preiļi–Raunieši–Rožupe	0.600	7.000			277	8						
V756	Smelteri–Viktorovka	0.000	6.810					≤100	13				
V763	Pievedceļš Kankuļu karjeram	0.000	2.000	≤100	26							172	6
V764	Pievedceļš Skangaļu karjeram	0.000	6.580					≤100	14				

No autoceļiem veidojas arī putekļu piesārņojums, jo lielākā daļa autoceļu novadā (valsts vietējie autoceļi un pašvaldības ceļi) ir ar šķembu vai grants segumu. Putekļu piesārņojumu gaisā samazina autoceļu pārklāšana ar asfaltbetonu vai citiem bitumizētiem segumiem. 2022. un 2023. gadā novadā nedaudz palielinājies pašvaldības ceļu/ielu kopgarums ar pārklāto asfaltbetona vai citu bitumizēto segumu (Tabula 4).

Tabula 5. Valsts un pašvaldību autoceļu garums un pašvaldību ielu garums (km) Preiļu novadā³²

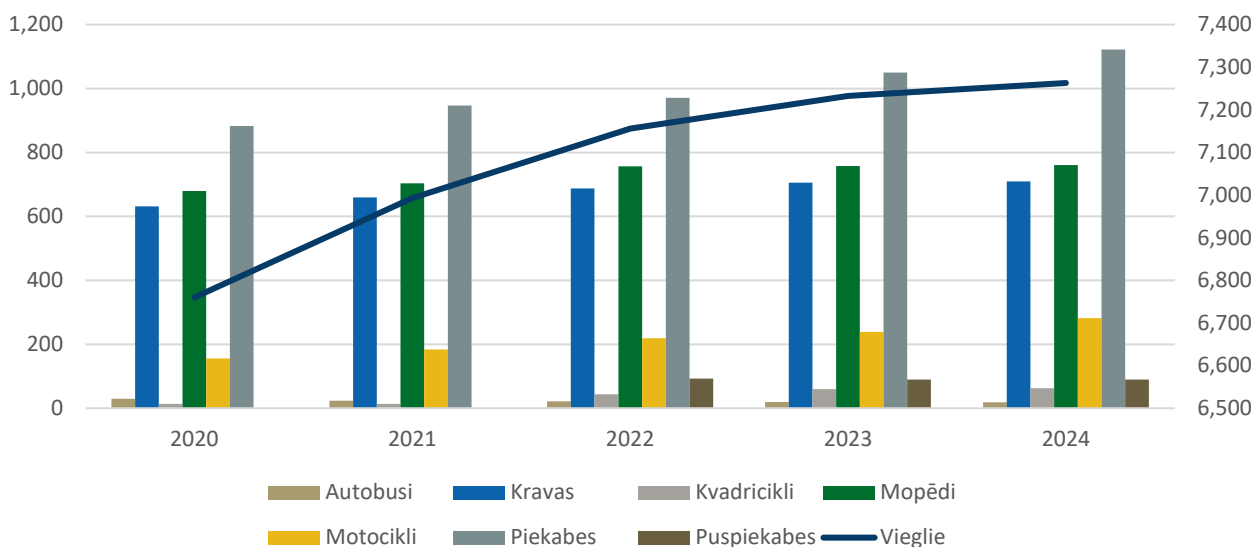
Gads	Valsts autoceļi		Pašvaldības ielas un ceļi	
	Asfaltbetona un citi bitumizētie segumi	Šķembu un grants segumi	Asfaltbetona un citi bitumizētie segumi	Šķembu un grants segumi
2021.g.	255	245	32	261
2022.g.	255	245	74	883
2023.g.	252	225	74	883

Viens no rādītājiem, kas var raksturot potenciālo gaisa piesārņojumu no transporta ir novadā reģistrētais transportlīdzekļu skaits. Autotransporta skaitam novadā, līdzīgi kā kopumā Latvijā, ir tendence pieaugt. Uz 2024. gada sākumu novadā bija reģistrēti 10 309 transporta līdzekļi, tai skaitā 3 491 bija reģistrēti Preiļu pilsētā (34 %) un 6 818 bija reģistrēti pārējā novada teritorijā (66 %).³³ Lielāko īpatsvaru starp reģistrētajiem transporta līdzekļiem 2024. gadā sastāda vieglās automašīnas – 7 263 jeb 70 %.

Kopējais reģistrēto transporta līdzekļu skaits Preiļu novadā laika periodā no 2020. gada līdz 2024. gadam pieaudzis par 1 156 transporta līdzekļiem jeb par 13 % (Attēls 5).

³² Centrālās statistikas pārvalde, www.csb.gov.lv

³³ [Reģistrēto transportlīdzekļu skaits](#)

ATTĒLS 5. Reģistrēto transportlīdzekļu skaits Preiļu novadā ³⁴

Novadā pamazām pieaug arī elektroautomobiļu skaits – 2023. gada 1. janvārī Preiļu novadā uzskaitē bija 4 elektromobiļi M1 un N1, bet 2024. gada 1. aprīlī – jau 13.³⁵

4.6.2 Vides troksnis

Preiļu novadā nav veikta trokšņa emisiju modelēšana un mērījumi. MK 24.01.2014. noteikumi Nr.16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” nosaka, ka aglomerācijā, kurā iedzīvotāju skaits pārsniedz 100 000 un iedzīvotāju blīvums pārsniedz 500 iedzīvotāju uz kvadrātkilometru, izstrādā trokšņa stratēģisko karti un rīcības plānu. Preiļu novadā faktiskais iedzīvotāju skaits 2024. gada sākumā – 15 768 iedzīvotāji.

Kā nozīmīgākie trokšņa avoti Preiļu novadā ir transporta infrastruktūra (ielas, ceļi) un ražošanas objekti. Vairāk pakļauti trokšņa ietekmei ir tieši tuvumā dzīvojošie iedzīvotāji ražošanas uzņēmumiem un intensīvākas satiksmes ielām, autoceļiem un dzelzceļa līnijām. MK 07.01.2014. noteikumos Nr.16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” 2. pielikumā norādīti lielumi, kurus nevar pārsniegt ražošanas uzņēmumu radītais troksnis ārpus darba zonas.

4.6.3 Virszemes ūdens kvalitāte, to ietekmējošie faktori, peldvietas

Ūdens kvalitātes normatīvus prioritārajiem zivju ūdeņiem nosaka MK noteikumi Nr.118 “Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti” (12.03.2002.). Prioritārie zivju ūdeņi ir saldūdeņi, kuros nepieciešams veikt ūdens aizsardzības vai ūdens kvalitātes uzlabošanas pasākumus, lai nodrošinātu zivju populācijai labvēlīgus dzīves apstākļus.

Prioritārie zivju ūdeņi Preiļu novadā:

- karpveidīgo zivju ūdeņi:
 - ✓ Dubna;
 - ✓ Feimanka;
 - ✓ Tartaks;
 - ✓ Cirišs;
 - ✓ Feimaņu ezers;
 - ✓ Rušons (Rušiuns).
- lašveidīgo zivju ūdeņi:
 - ✓ Bešēnu ezers;
 - ✓ Dubuļu ezers;
 - ✓ Geraņimovas Ilzes;
 - ✓ Jazinks.

Pēc MK noteikumiem Nr. 27 “Noteikumi par upēm (upju posmiem), uz kurām zivju resursu aizsardzības nolūkā aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkādas mehāniskus šķēršļus”

³⁴ CSDD statistikas informācija. Līdz 2022. gadam puspiekabes nav reģistrētas

³⁵ <https://www.e-transporti.org/statistika/elektrotransportlīdzekli/par-2024-gada-1-ceturksni-registretajiem-elektrotransportlīdzekļiem>

(15.01.2002.) aizliegtas šādas darbības Preiļu novadā uz – Dubnas, Feimankas, Ošas, Preiļupes, Tartaks (posmā no Cirišu ūdenskrātuves aizsprosta līdz ietekai Luknas ezerā) upēm.

Preiļu novada pašvaldība izdevusi saistošos noteikumus Nr. 2023/6 (30.03.2023.) “Par licencēto makšķerēšanu Bicānu ezerā, Bieržgaļa ezerā, Biešonā, Cirišā, Eikša ezerā, Jašazarā, Kategrades ezerā, Lielajā Kolupa ezerā, Pakalnī, Pelēča ezerā, Rušonā un Zolvas ezerā Preiļu novada pašvaldības administratīvajā teritorijā no 2023. gada līdz 2030. gadam”. Zivsaimnieciskās ekspluatācijas noteikumi tika izstrādāti Bleidas ezeram (Vārkavas pagastā) Dovalas ezeram (Aizkalnes pagastā), Limankas ezeram (Aizkalnes pagastā) un Šusta ezeram (Aizkalnes un Vārkavas pagastā) 2023. gadā.

Preiļu novada administratīvajā teritorijā esošās ūdensteces un ūdenstilpes iekļaujas Daugavas upes baseina apgabalā. Daugavas upes baseina apgabalā izstrādāts Daugavas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāns un plūdu riska pārvaldības plāns 2022. – 2027. gadam, kurā no novada teritorijas esošajiem ūdensobjektiem iekļaujas – 18 upju ūdensobjekti: Daugava_2 (D478), Dubna_2 (D486DA), Dubna_3 (D556SP), Dubna_4 (D557SP), Feimanka (D480SP), Jaša (D483), Kolupe_1 (D548), Kolupe_2 (D549), Malmuta (D442), Malta_2 (D460), Malta_3 (D459DA), Oša (D478SP), Preiļupe (D545), Sauna (D562), Tartaks_1 (D559), Tartaks_2 (D560), Tartaks_3 (D561), Tartaks_4 (D484DA) un 22 ezera ūdensobjekti: Aksjonovas ezers (E142), Ārdavas ezers (E120), Bešona ezers (E126), Bicānu ezers (E121), Biržkalnu ezers (E130), Ciriša ūdenskrātuve (E280SP), Cirišs (E125), Eikša ezers (E114), Feimaņu ezers (E111), Jašezers (E115), Karpa ezers (E128), Kategradas ezers (E122), Kaučers (E276), Lielā Solka (E277), Lielais Kalupes ezers (E112), Pakalnis (E131), Pelēča ezers (E116), Rušons (E132), Salmejs (E110), Šusta ezers (E119), Vīragnes ezers (E117), Zalvu ezers (E118).

Dubna (D557SP; D558SP), Feimanka (D480SP) un Oša (D478SP) ir stipri pārveidotie upju ūdensobjekti pārsvarā saistīti ar meliorāciju (arī polderiem) un HES darbību. Krasta erozija novērojama Ošas un Saunas upēs, Saltupē (Preiļu pilsētā), Jašas upē (Aizkalnes un Pelēču pagastā). Atbilstoši Sākotnējam plūdu riska novērtējumam, Ošas polderi tika noteikti par nacionālas nozīmes plūdu riska teritorijām.

Lielākā daļa ezeru raksturojami kā eitrofi, piesārņojums ir neliels un ezeri pilda zivsaimnieciskās funkcijas. Nepieciešama ūdeņu teritoriju ilgtspējīga apsaimniekošana, zivju resursu atjaunošana, akvakultūras attīstība, piesārņojuma ierobežošana, piekļuves un daudzveidīgas izmantošanas iespēju attīstība, kā arī ūdens tūrisms.

Labā kvalitāte ir noteikta ūdensobjektiem: Šusta ezers (E119), Ārdavas ezers (E120), Bicānu ezers (E121), Kategrades (E122), Kaučers (E276), Lielā Solka ezers (E277). Ūdensobjektu lielākai daļai kvalitāte tiek vērtēta kā vidēja un mērķis ir sasniegt labu ekoloģisko kvalitāti. Ūdensobjektu kvalitāti novadā ietekmē lauksaimniecība (barības vielas), akvakultūras ietekme, dabisko apstākļu ietekme, regulējumi, HES, aizsprosti, notekūdeņi u.c. Lai sasniegtu ūdensobjektu ekoloģiskās kvalitātes mērķus un veicinātu to, ka ūdensobjektu kvalitāte uzlabotos vai nepasliktinātos, Daugavas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāna un plūdu riska pārvaldības plānā 2022. – 2027. gadam noteikti pamata un papildus pasākumi (2.pielikums).

Veselības inspekcijas oficiāli novēroto **peldvietu** sarakstā pēc MK 28.11.2017. noteikumiem Nr.692 “Peldvietas izveidošanas, uzturēšanas un ūdens kvalitātes pārvaldības kārtība” Preiļu novadā nav noteikta neviena oficiālā peldvieta³⁶. Preiļu novada ir divas neoficiālās peldvietas: Ciriša ezera un Preiļu pilsētas pludmale. 2023. gada peldsezonā pašvaldība par saviem līdzekļiem bija organizējusi ūdens kvalitātes pārbaudes un iegūtos rezultātus nosūtīja Veselības inspekcijai. Preiļu pilsētas pludmalē ūdens pēc mikrobioloģiskajiem rādītājiem atbilst augstāk minēto noteikumu prasībām. Ūdens sastāvs peldvietā neapdraud peldētāju veselību un ir atļauts peldēties dotajā peldvietā³⁷. Perspektīvā vēlams izveidot oficiālās peldvietas Preiļu pilsētā un Aglonas ciematā, atbilstoši MK 28.11.2017. noteikumu Nr.692 “Peldvietas izveidošanas, uzturēšanas un ūdens kvalitātes pārvaldības kārtība” prasībām. Pašvaldības var sniegt priekšlikumus Veselības inspekcijai par peldvietu iekļaušanu Veselības inspekcijas oficiāli novēroto iekšzemes peldvietu sarakstā, tā nodrošinot sabiedrības informētību saistībā ar novadā esošo rekreācijas vietu peldūdeņu kvalitāti.

³⁶ <https://www.vi.gov.lv/lv/peldvietu-udens-kvalitate>

³⁷ https://www.vi.gov.lv/sites/vi/files/media_file/parskats-par-peldvietu-udens-kvalitati-2023.-gada.pdf

Pēc aktuālā Daugavas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāna un plūdu riska pārvaldības plāna 2022. – 2027. gadam, Preiļu novada teritorijas ziemeļu daļa atrodas Pļaviņu-Amulas (D3pl-aml)(D10) pazemes ūdens nesējslāņu kompleksa ūdensobjekta teritorijā, dienvidu daļa atrodas Arukilas-Amatas (D2-3ar-am) (A7) ūdens nesējslāņu kompleksa ūdensobjekta teritorijā.

Preiļu novadā atrodas vairākas pazemes ūdeņu atradnes (skat. Paskaidrojuma raksta 11. pielikumu).

Daugavas upju baseina apgabala pazemes ūdens objektā (turpmāk – PŪO) A7 ir novērtētas būtiska slodze no punktveida piesārņojuma (Daugavpils pilsētas apkārtnē), kā arī intensīva pazemes ūdeņu ieguve (AS "Preiļu siera", SIA "Daugavpils ūdens" (Vingri, Ziemeļi)). 25% no PŪO A7 teritorijas klasificējama kā zona ar zemu piesārņojuma risku, 73 % – kā zona ar vidēju piesārņojuma risku, bet 2 % – kā zona ar augstu piesārņojuma risku. Zonas ar zemu piesārņojuma risku, galvenokārt, atrodas PŪO A7 centrālajā un ziemeļaustrumu daļā, Jersikas līdzenumā, bet zonas ar augstu piesārņojuma risku – dažādās vietās visa PŪO A7 teritorijā, Aknīstes nolaidenumā, Aronas paugurlīdzenumā un Feimaņu paugurainē.

Daugavas upju baseina apgabala PŪO D10 dzeramā ūdens ieguvei pārsvarā izmanto Pļaviņu (D3pl) un Pļaviņu Salaspils (D3pl+slp) ūdens nesējslāņus. Galvenie ūdeņi saturošie ieži ir dolomīti. PŪO pilnībā atsedzas zemes virspusē. Nevienā no monitoringa punktiem ķīmisko stāvokli raksturojošo parametru vidējo koncentrāciju pārsniegumi netika identificēti. Intensīva pazemes ūdeņu ieguve tiek veikta SIA "Jēkabpils ūdens" vajadzībām. 29 % no PŪO D10 teritorijas klasificējama kā zona ar zemu piesārņojuma risku, 66% – zona ar vidēju piesārņojuma risku, bet 5 % – zona ar augstu piesārņojuma risku. Zonas ar zemu piesārņojuma risku galvenokārt atrodas rietumu daļā, Aronas paugurlīdzenumā, Aknīstes nolaidenumā un Jersikas līdzenumā, bet zonas ar augstu piesārņojuma risku izplatītas visā pazemes ūdensobjekta teritorijā – Dagdas, Feimaņu paugurainēs, kā arī Aronas paugurlīdzenumā un Aknīstes nolaidenumā.

Preiļu novadā atrodas valsts pazemes ūdens monitoringa kvalitātes novērojumu stacija "Preiļi" ar 3 urbumiem un ūdeņu kvantitātes novērojumu stacija "Preiļi" ar 4 urbumiem, kur veikti automātiskie līmeņu mērījumi. Preiļu novada robežās pazemes ūdensobjektu (A7 un D10) kvantitatīvais stāvoklis un ķīmiskais stāvoklis tiek vērtēts kā labs.³⁸

4.6.4 Riska objekti un teritorijas

Saimnieciskās darbības riska objekti

Teritorijas plānojumā ievērojami samazinātas rūpnieciskās apbūves funkcionālās zonas teritorijas lauku teritorijā – līdzšinējos teritorijas plānojumos rūpnieciskās apbūves teritorijas bija noteiktas dažādiem lauksaimnieciska rakstura objektiem, derīgo izrakteņu ieguves teritorijām, kas integrētas lauksaimniecības un mežu teritorijas funkcionālās zonās. Atsevišķās vietās lauku teritorijā saglabātas rūpnieciskās apbūves teritorijas, kuru izmantošana neatbilst lauksaimniecības teritoriju izmantošanai.

Preiļu novadā nav Nacionālas nozīmes paaugstināta rūpnieciskā avāriju riska objektu un teritorijas.

Preiļu novadā būtiskākie riska avoti, kas rada vides piesārņojumu ir transports, degvielas uzpildes stacijas, rūpnīcas un ražošanas uzņēmumi, intensīva lauksaimniecība, bijušā izgāztuve, katlu mājas, notekūdeņu attīrīšanas iekārtas u.tml..

Preiļu novadā darbojas viens A kategorijas piesārņojošās darbības uzņēmums – AS "Preiļu siera". B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai novadā izsniegtas 22 atļaujas un C kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai izsniegtas 242 atļaujas. Piesārņojošās darbības atļaujas organizācijām tiek izsniegtas ar nosacījumu, ka iekārta vai tās daļa, darbojas atbilstoši vides aizsardzību regulējošos normatīvu aktos un administratīvajā aktā noteiktajām prasībām.³⁹

Izsniegtas piecas zemes dzīļu izmantošanas licences dolomīta atradnēm ("Sīļukalns IV", "Sīļukalns III", "Sīļukalns II"), kūdras atradnei "Leščinskas purvs" un sapropeļa atradnei "Limīnu ezers" derīgo izrakteņu ieguvei, kā arī licences urbuma ierīkošanai, divas zemes dzīļu monitoringa veikšanai un ģeoloģiskajai izpētei.

³⁸ Daugavas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāns un plūdu riska pārvaldības plāns 2022. - 2027. gadam, Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs, 2024.g.

³⁹ Reģistri A un B atļaujas piesārņojošo darbību veikšanai, C kategorijas piesārņojošo darbību reģistrs, <https://registri.vvd.gov.lv/>, 08.08.2024.

Izsniegtas 11 ūdens resursu lietošanas atļaujas ūdensapgādes un trīs HES darbības nodrošināšanai.

Transporta un bīstamo kravu transportēšanas infrastruktūras objekti

Preiļu novada teritoriju šķērso nacionālās nozīmes paaugstinātas bīstamības transporta riska teritorijas:

- ✓ valsts galvenais autoceļš A13 Krievijas robeža (Grebņeva) – Rēzekne – Daugavpils – Lietuvas robeža (Medumi);
- ✓ stratēģiskās (valsts) nozīmes dzelzceļa līnija “Kārsava – Rēzekne-1 – Daugavpils – Eglaine” (Dzelzceļa pietura Preiļu novada Pelēču pagastā, “Ārdava”).

Paaugstinātas bīstamības zonas ir dzelzceļa līnijas, dzelzceļa pārbrauktuves, kur dzelzceļš krustojas ar autoceļiem. Šajos objektos, pieaugot avārijas bīstamības iespējamībai, notikuma sekas var mainīties no nenozīmīgām līdz katastrofālām, ņemot vērā to, ka bīstamās kravas pārvadā arī caur blīvi apdzīvotām vietām, ražošanas teritorijām, radot apdraudējumu cilvēku veselībai un videi.

Preiļu novadā atrodas būtiski nacionālās nozīmes infrastruktūras objekti:

- pārvaldes gāzesvadi “Rīga-Daugavpils” ar spiedienu virs 1,6 megapaskāliem un gāzesvada diametru 530 mm, kam noteikta ekspluatācijas aizsargjosla 15 m attālumā uz katru pusi no gāzesvada ass un drošības aizsargjosla 125 m attālumā;
- pārvades gāzesvads “Upmala-Preiļi” ar krānu laukumu DREZ ar spiedienu virs 1,6 megapaskāliem un gāzesvada diametru 426 mm, kam noteikta ekspluatācijas aizsargjosla 15 m attālumā uz katru pusi no gāzesvada ass un drošības aizsargjosla 125 m attālumā;
- pārvades gāzesvads “Preiļi-Rēzekne” ar spiedienu virs 1,6 megapaskāliem un gāzesvada diametru 320 mm, kam noteikta ekspluatācijas aizsargjosla 15 m attālumā uz katru pusi no gāzesvada ass un drošības aizsargjosla 25 m attālumā;
- pārvades gāzesvada atzars uz gāzes regulēšanas staciju “GRS Preiļi” ar krānu laukumu REZ2, spiedienu virs 1,6 megapaskāliem un gāzesvada diametru 159 mm, kam noteikta ekspluatācijas aizsargjosla 15 m attālumā uz katru pusi no gāzesvada ass un drošības aizsargjosla 75 m attālumā. GRS “Preiļi” noteikta ekspluatācijas aizsargjosla 6 m attālumā no iežogojuma un drošības aizsargjosla 100 m.⁴⁰

Novadu šķērso 330 kV un 110 kV jaudas elektrolīnijas. Lai uzlabotu elektroapgādes drošumu un kvalitāti Preiļu novadā, elektroenerģijas sadales sistēmas operators AS “Sadales tīkls” plāno veikt novada elektroapgādes infrastruktūras atjaunošanu un modernizāciju, kas paredz gan elektrolīniju (vai to posmu) modernizāciju, gan transformatoru punktu pārbūvi, tādējādi uzlabojot elektroapgādi Aglonas, Upmalas, Rušonas, Pelēču, Aizkalnes, Rožkalnu, Vārkavas u.c. pagastu iedzīvotājiem.

Piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas

Pēc VVD Piesārņoto vietu pārvaldības sistēmas datiem Preiļu novadā ir **viena piesārņota vieta** - Preiļu pilsētas sadzīves atkritumu izgāztuve (Rīgas iela 7A, Preiļi, “*vecas atkritumu izgāztuves*”) un **9 potenciāli piesārņotas vietas**:

1. Aglonas bazilikas draudze (Ciriša iela 4A, Aglona, Aglonas pag., “*katlu mājas, koģenerācijas stacijas*”);
2. Jaunaglonas arodvidusskola, katlu mājas (Parka iela 2A, Jaunaglona, Aglonas pag., “*katlu mājas, koģenerācijas stacijas*”);
3. Pelēču pagasta padome, sadedzināšanas un notekūdeņu attīrīšanas iekārtas (Liepu iela 6, Pelēči, Pelēču pag., “*katlu mājas, koģenerācijas stacijas*”);
4. SIA “Preiļu saimnieks”, mazuta rezervuāri (Lācplēša iela 2A, Preiļi, “*naftas bāzes*”);
5. SIA “Preiļu saimnieks”, mazuta rezervuāri (Nikodema Rancāna iela 2, Preiļi, “*naftas bāzes*”);
6. A/S “Preiļu siers”, mazuta rezervuāri (Daugavpils iela 75, Preiļi, “*naftas bāzes*”);
7. AVIN-SIA DUS (Rīgas iela 8, Preiļi, “*DUS (GUS)*”);
8. SIA “ANGRO” koksnes lokšņu un taras dēlīšu ražošanas cehs (Rušonas pagasts, Kastīre, “*Vaidavieši, “kokapstrādes rūpnīca*”);

⁴⁰ Akciju sabiedrība “Conexus Baltic Grid” vēstule Nr. COR-N-2023/0420 “Par Preiļu novada teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu”

9. "KĻAVAS" A. Stubura zemnieku saimniecība, Rušonas pagasts, Gaiļmuiža, "*ķīmiskās un naftas rūpniecības objekti*").

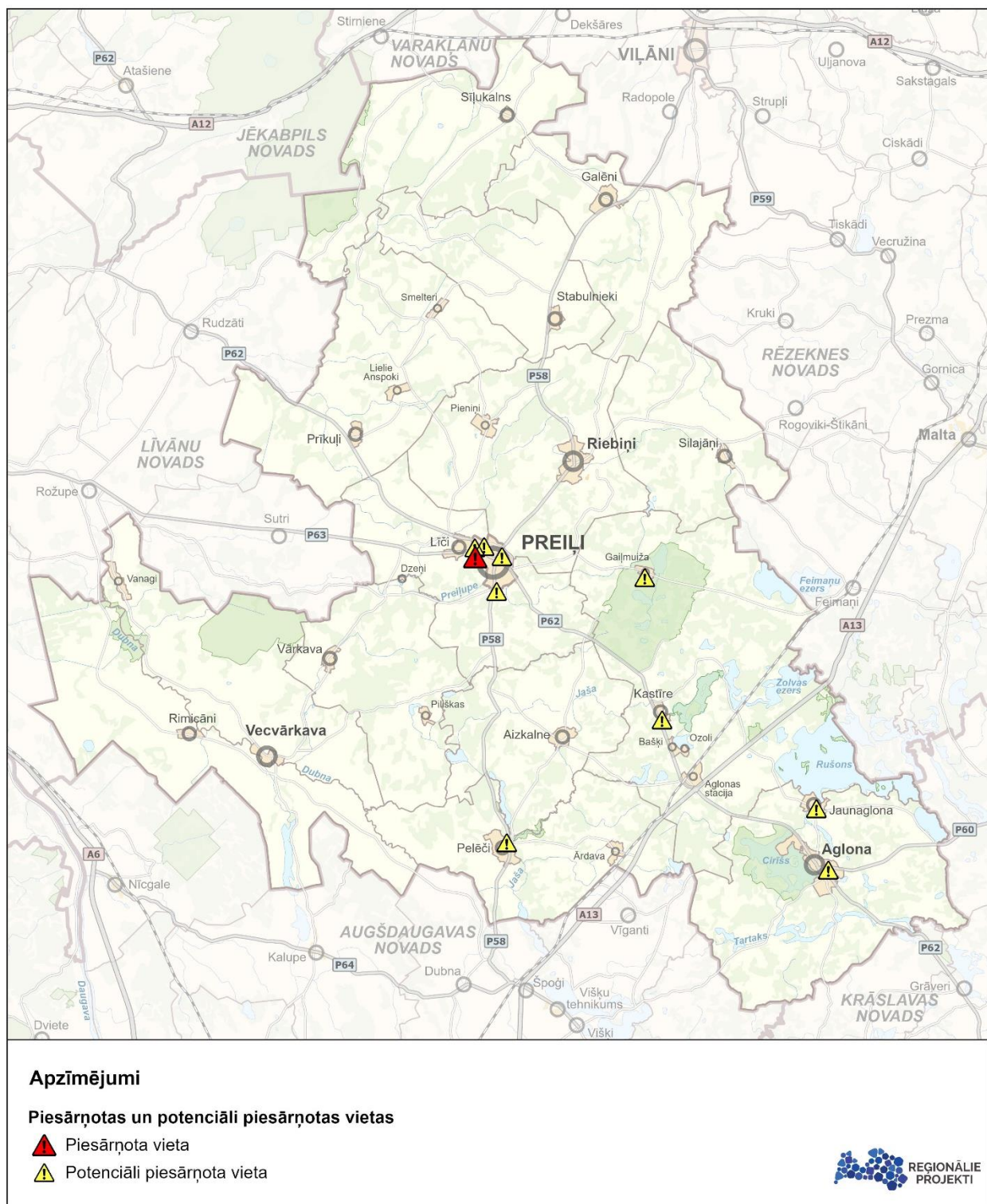
Novada teritorijā ir vietas, kas nav piesārņotas (apzinātas vai pilnībā attīrītas vietas):

- ✓ Mazuta tvertnes Riebiņos, Dārzu ielā 2A, katlu māja;
- ✓ Lazdukalni, Priekuļi, Saunas pagasts;
- ✓ Kutāni, Lielie Anspoki, Saunas pagasts;
- ✓ Torņa iela 12, Smelteri, Saunas pagasts;
- ✓ Meldri, Smelteri, Saunas pagasts;
- ✓ Rīgas iela 4A, Preiļi.

Piesārņotā vietā – Preiļu pilsētas sadzīves atkritumu izgāztuve tika rekultivēta 2008. gadā, kurai ir veikams monitorings ne mazāk kā 20 gadi, saskaņā ar MK 27.12.2011. noteikumu Nr.1032 "Atkritumu poligonu noteikumi" prasībām. Ap izgāztuvi ir sanitārā aizsargjosla 100 metru platumā.

Sanitārā aizsargjosla 100 metru platumā noteikta arī ap bijušo nelegālo izgāztuvi nekustamā īpašuma „Rietumi” teritorijā (nekustamā īpašuma ar kad. nr. 76580030171 zemes vienībā ar kad. apz. 76580030381), kuras teritorijā bija noglabāti galvenokārt parku, dārzu un ielu uzturēšanas procesā radušies atkritumi (grunts, koku lapas, zari u.c.), kā arī nešķiroti sadzīves un būvniecības atkritumi. Pašvaldība veic gruntsūdens monitoringu piesārņotājvielu koncentrācija gruntsūdeņos (2023. gadā kontrolurbumos konstatēts *piesārņojuma robežlieluma vērtību* pārsniegums attiecībā uz kopējo slāpekli (Nkop.), dzīvsudrabu (Hg), hromu (Cr) un ĶSP, rekomendēts turpināt monitoringu.⁴¹

⁴¹ Pārskats "Par 2023. gada gruntsūdens monitoringa darbu rezultātiem nekustamā īpašuma „Rietumi” teritorijā”, SIA "GEOPROECT", 2023.g. novembris

ATTĒLS 6. Piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas

Preiļu novadā darbojas piecas degvielas uzpildes stacijas ("Virši-A DUS Aglona", Aglonā, Somersētas ielā 11A, "RusLatNafta DUS Preiļi", Preiļos, Rīgas ielā 8, "INGRID A DUS Astarte", Preiļos, Rīgas ielā 4, "Astarte DUS Preiļi", Preiļu pagastā, Jaunsaimnieki, "Degvielas uzpildes stacija", "Virši-A DUS Preiļi", Preiļu pagastā, "Uzpildes stacija Vega"), kurām ir 25 m drošības aizsargjosla.

Invazīvas sugas

Atbilstoši invazīvo sugu pārvaldniekā sniegtajai informācijai un DAP Preiļu novada teritorijas apsekojuma rezultātiem, Preiļu novada teritorijā ir reģistrētas un konstatētas invazīvās un vairākas svešzemju sugas – Sosnovska latvānis (*Heracleum sosnowsky*), puķu sprigane (*Impatiens glandulifera*), Kanādas zeltgalvīte

(*Solidago canadensis*), ošlapu kļava (*Acer negundo*), daudzlapu lupīna (*Lupinus polyphyllus*), Amerikas ūdele (*Neovison vison*) u.c. Latvijas ainavā nevēlamas, invazīvas un potenciāli invazīvas sugas, kas laika gaitā var radīt pārlietu lielas un blīvas audzes, pārlietu savairoties, tādā veidā samazinot Latvijai raksturīgo augu sugu daudzveidību un bioloģisko daudzveidību kopumā.⁴²

Pēc Valsts augu aizsardzības dienesta informācijas Preiļu novadā ir 212,17 ha zemes, kas invadēta ar **Sosnovska latvāni** – 8,52 % no visas Latgales teritorijas un 1,92 % no visas Latvijas teritorijas. Ar Sosnovska latvāni invadētās teritorijas Preiļu novadā parādītas Attēls 7.⁴³

Invazīvie augi rada kaitējumu videi un cilvēka veselībai. Augu aizsardzības likuma 18.1 panta 3. daļa nosaka, ka Latvijā aizliegts audzēt šādu augu sugu sarakstā iekļautos augus. Zemes īpašnieka vai valdītāja pienākums ir tos iznīcināt, ja tie izplatījušies zemē, kas atrodas viņa īpašumā vai valdījumā.

Preiļu novada pašvaldībā apstiprināts Sosnovska latvāņa izplatības ierobežošanas pasākumu organizatoriskais plāns Preiļu novadā 2024.-2029. gadam (28.12.2023. lēmuma protokols Nr.15.,30.§)⁴⁴. Iepriekš minētā plāna ilgtermiņa mērķis ir veikt pasākumu kopumu, lai samazinātu vai pilnībā izskaustu ar Sosnovska latvāni invadētās platības Preiļu novada teritorijā.

Saskaņā ar minēto plānu, Preiļu pašvaldība 2024. gada maijā uzsākusi aktīvus Sosnovska latvāņa ierobežošanas pasākumus Preiļu novada pašvaldības īpašumā esošajās teritorijās, 31,29 ha platībā – 6,32 ha paredzēta mehāniskās metodes pielietošana un 24,97 ha ķīmiskās metodes pielietošana. Invazīvas sugas apkarošana Preiļu novada pašvaldībā notiek saskaņā ar noslēgto līgumu par "Latvāņu ierobežošanas pasākumu īstenošanu Preiļu novadā administratīvajā teritorijā", ko veic SIA "RLUKSS".

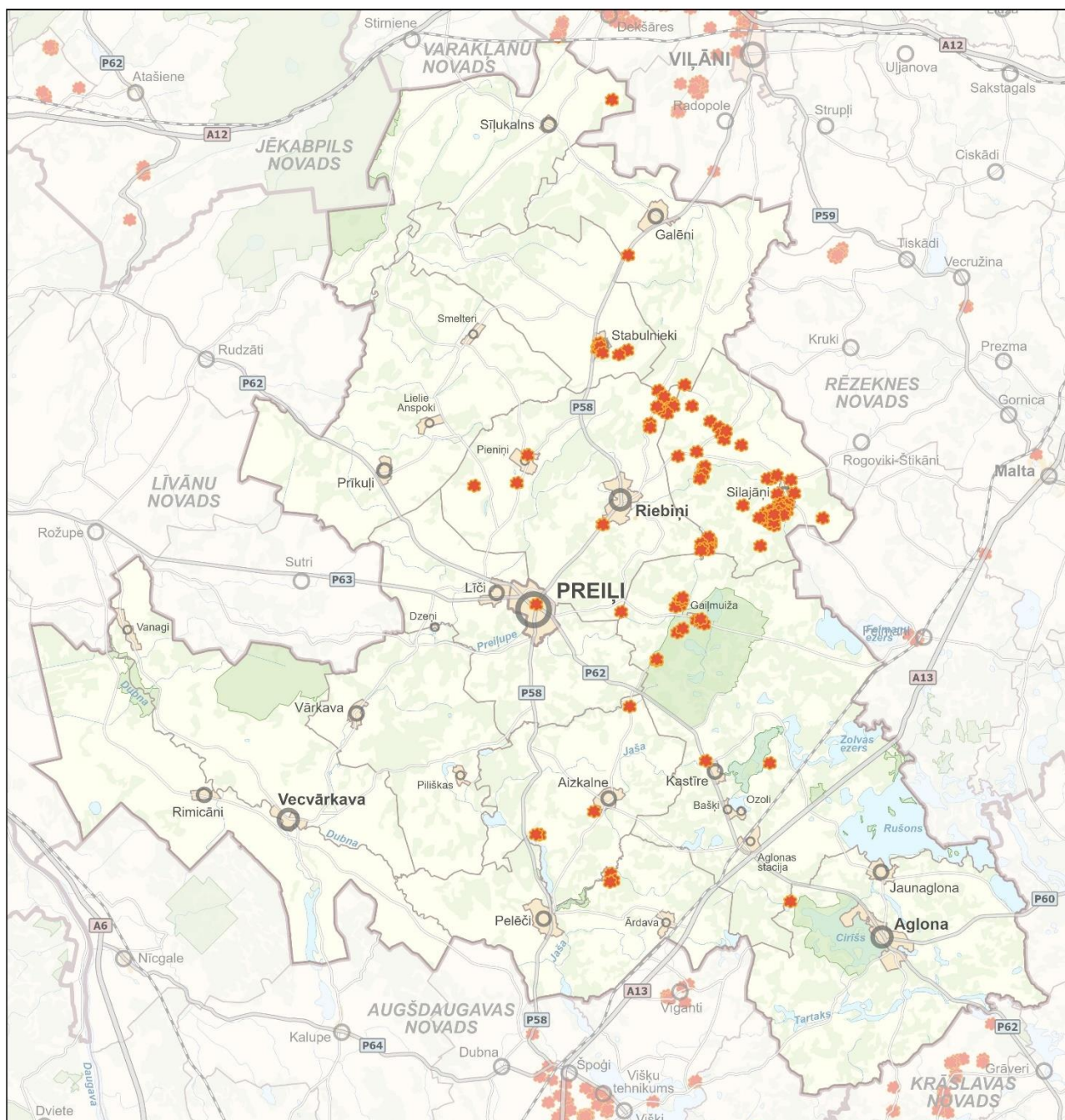
Preiļu novada zemju īpašnieki var pieteikties izsludinātajam grantu pieteikumu konkursam "Preiļu novada Sosnovska latvāņa izplatības ierobežošanas pasākumu grantu programma", uz kuru zemes īpašuma ir fiksēta latvāņu izplatība vismaz 0,1 ha platībā vai zemes īpašumā, kurā ir fiksēta latvāņa audze ar vismaz 20 augu kopām, un īpašniekam nav nekustamā īpašuma nodokļa parāds par tā īpašumā esošo nekustamo īpašumu, kas atrodas Preiļu novadā. 2024. gadā ar grantu (līdzfinansējumam) atbalstu latvāņu ierobežošana tika veikta 4,5 ha (atbalstam pieteicās 3 zemes īpašnieki).

Pašvaldībai ir vēlams veikt invazīvo un potenciāli invazīvo sugu apzināšanu un nepieciešamo pasākumu īstenošanu attiecīgu sugu apkarošanai, pieņemot pašvaldības saistošos noteikumus.

⁴² 24.02.2023. Dabas aizsardzības pārvaldes Latgales reģionālā administrācija vēstule Nr.4.8/1164/2023-N

⁴³ Invazīvo sugu izplatība Latvijā, 04.10.2023. <https://data.gov.lv/dati/eng/dataset/invazivo-sugu-izplatiba-latvija>

⁴⁴ <https://likumi.lv/ta/id/350434-par-sosnovska-latvana-izplatibas-ierobezosanas-pasakumu-organizatoriska-plana-2024-2029-gadam-apstiprinasanu>

Apzīmējumi

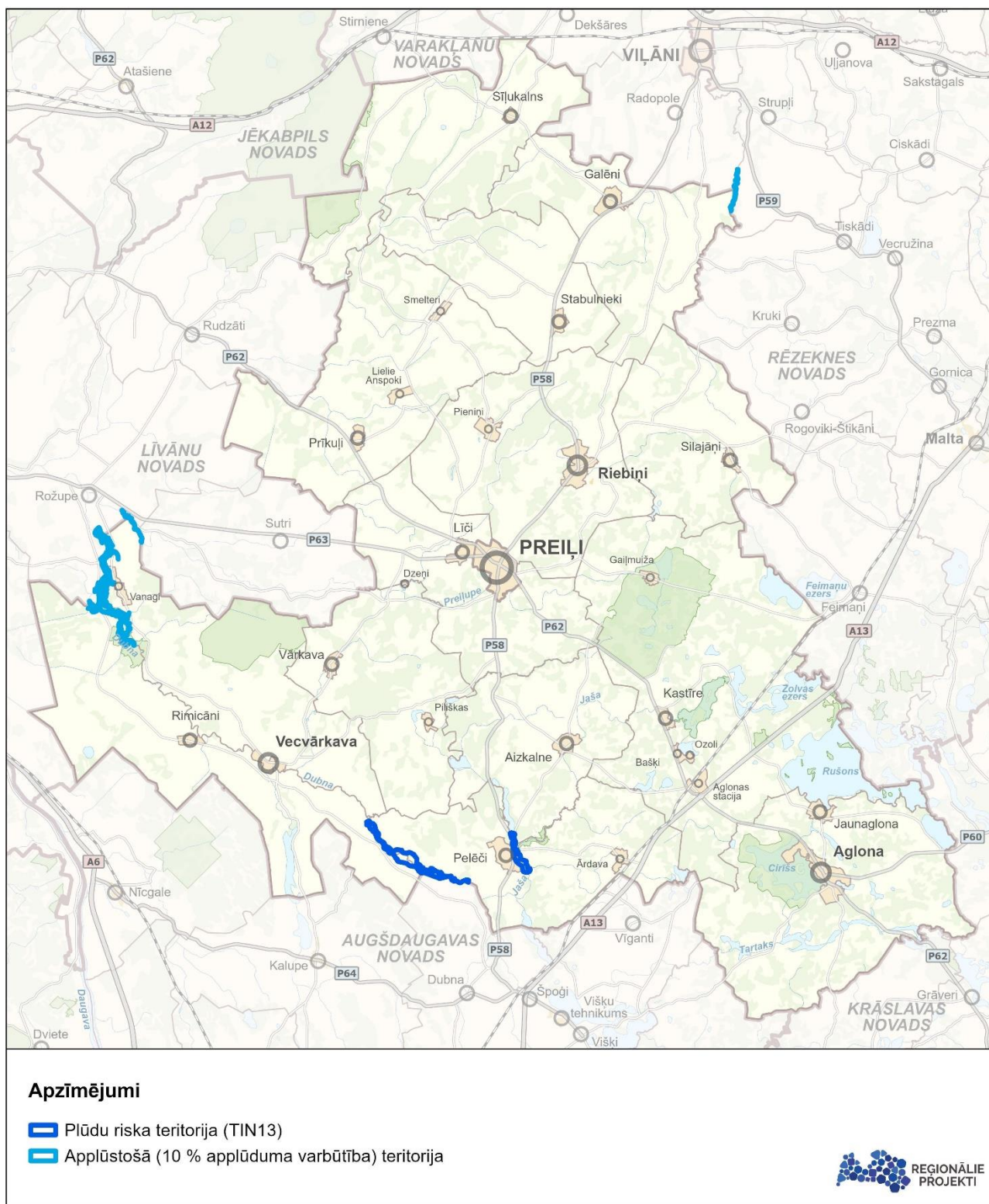
- ★ Ar Sosnovska latvāni invadēto teritoriju vietas

ATTĒLS 7. Ar Sosnovska latvāni invadētās teritoriju vietas

Applūstošās teritorijas

Applūstošās teritorijas Dubnai un Feimankai ar applūšanas varbūtību vismaz reizi 10 gados (ar 10 % applūduma varbūtību) ir attēlotas atbilstoši aktuālajai LVĢMC Plūdu riska informācijas sistēmai (PRIS). Papildus, balstoties uz spēkā esošajos teritorijas plānojumos noteikto un dabā konstatētu applūšanas risku, noteiktas iespējamās plūdu riska teritorijas Dubnai un Jašas upei (Attēls 8).

ATTĒLS 8. Applūstošās teritorijas

Pamatojoties uz Daugavas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānu un plūdu riska pārvaldības plānu 2022. - 2027. gadam, Preiļu novada teritorijas upēm, Feimankai, Ūšai un Dubnai, ir noteikts plūdu risks ar 0.5 % applūšanas varbūtību. Preiļu novada teritorija applūstošās teritorijas sakrīt ar HES darbību.

Valsts SIA "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi" (ZMNĪ) Latgales reģiona meliorācijas nodaļas pārziņā Preiļu novada teritorijā atrodas 47 meliorācijas būves, t. sk. Strimenu poldera sūkņu stacija un Strimenu poldera aizsargdambis D-1 Pelēču pagastā, kā arī uz valsts nozīmes ūdens notekas (VNŪ) Dubna, meliorācijas kadastra Nr. 432/01, pik. 605/10, atrodas hidrometriskais postenis "Dubna - Bērza Rubeni" (atjaunots 2016. gadā).

Saskaņā ar Meliorācijas kadastra datiem, Preiļu novadā ir reģistrētas pašvaldības nozīmes koplietošanas ūdensnotekas ar Nr. 4324411:03 (garums 1,58 km), Nr. 4324411:17 (garums 0,714 km), Nr. 4324411:18 (garums 0,37 km) un Nr. 432451:14 (garums 1,954 km), kuras visas atrodas Preiļu pagasta teritorijā. Kopējās Preiļu novada LIZ meliorētās platības sastādīs ap 39 446 ha. Meliorēto zemes gabalu objektu (nosusināti ar segto drenāžu) izbūves periods svārstās no 1958. gada Aizkalnes un Vārkavas pagastos līdz 1993. gadam Riebiņu pagastā, jaunākie atjaunotie meliorācijas objekti tika izpildīti 2000., 2006. un 2020. gadā valsts subsīdiju un ES projektu ietvaros. No iepriekš minētā izriet, ka lielākajai daļai meliorācijas sistēmu kalpošanas vecums svārstās no 30 līdz 65 gadi.

ZMNĪ Latgales reģiona meliorācijas nodaļa Preiļu novadā ir īstenojusi ELFLA un Solidaritātes fonda projektus par VNŪ Oša (Galēnu pagastā, izbūvēts – 2009. gadā), Sanaužas strauts (Preiļu pagasts, 2010. gadā), Grāvis Nr. 46 (Sīļukalna un Stabulnieku pagastā, 2012. gadā), Lecija (Sīļukalna un Stabulnieku pagastā, 2017. gadā) Zvirgža (Stabulnieku pagastā, 2017. gadā), Nr. 10 (Preiļu un Saunas pagastā, 2019. gadā), Nr. 11 (Saunas un Riebiņu pagastā, 2020. gadā), Preiļupe (Preiļu pagasts, 2020. gads), Nr. 34 (Riebiņu pagasts, 2020. gadā), Nr. 105 (Pelēču pagastā, 2020. gadā), Malmuta (Sīļukalna pagastā, 2021. gadā) un Feimanka (Silajāņu, Riebiņu, Preiļu un Vārkavas pagasti, 2020. gads).

VNŪ Feimanka atjaunošanas projekta ietvaros tika veikta Šķilteru ūdenskrātuves caurtekas – regulatora atjaunošana Vārkavas pagasta teritorijā, kas ļauj ar slūžu mehānismu regulēt ūdenslīmeni Šķilteru ūdenskrātuvē, nodrošinot optimālo ūdens līmeni. ERAF projekta ietvaros pabeigta Strimenu poldera sūkņu stacijas pārbūve Pelēču pagastā (2023. gadā). ES finansējuma ietvaros Preiļu novadā plānots atjaunot vismaz 5. gab. valsts nozīmes ūdensnoteku objektus, VNŪ Malnaviņa (Rožkalnu pagastā), VNŪ Nr. 86 (Pelēču pagastā) utt.⁴⁵

Erozijas riska teritorijas

Bīstamie ģeoloģiskie procesi izplatīti teritorijās, kuru zemes virsmas un pazemes īpatnības rada nelabvēlīgu procesu attīstības iespējas, kas var ietekmēt apbūvi, komunikācijas, saimniecisko darbību.

Vēja un ūdens erozijas procesi, karsta un sufoziju procesi, seismiskie procesi. Preiļu novadā nav Nacionālas nozīmes karsta un sufoziju procesu riska un seismiskā riska teritorijas.

HES ietekmē gan pašu ūdenskrātuvi, gan ūdensteci lejpus aizsprosta, kā arī krastus, jo veicina to izskalošanos (erozija) ūdens līmeņa svārstību dēļ. Visi šie procesi veicina upei raksturīgo biotopu un sugu maiņu vai izzušanu upes tecējuma pārtrauktības rezultātā.

Saunas, Jašas un Ūšas upēm novērojama izteikta krasta erozija. Jašas upes lejtecē Korna dzirnavu HES un Pelēču dzirnavu HES uzpludinājumi veicina krastu eroziju.

TIAN iekļauta prasība, ka ūdensteču un ūdensobjektu krasta erozijas riska vietas un prasības erozijas riska novēršanai nosaka lokālplānojumā, detālplānojumā vai būvprojektā, atbilstoši konkrētajai plānotajai situācijai.

Ūdenssaimniecības infrastruktūra

Lai tiktu uzlabots Preiļu novadā esošo ūdensobjektu ekoloģiskais stāvoklis, svarīgi ir pēc iespējas samazināt ūdenssaimniecību ietekmi uz tiem un apkārtējo vidi. Sakārtojot esošos un attīstot jaunus ūdenssaimniecības infrastruktūras objektus, svarīgi ir vidē novadīt pēc iespējas tīrākus notekūdeņus.

Ūdensapgāde

Centralizētās ūdensapgādes pakalpojumi Preiļu novadā pieejami dažādās apdzīvotās vietās:

Preiļu pilsētā, Pelēču pagasta Ārdavas un Pelēču ciemā, Saunas pagasta Priekuļu ciemā, Aizkalnes pagasta Aizkalnes ciemā, Preiļu pagasta Liču ciemā, Vārkavas pagasta Vārkavas un Pilišķu ciemā, Rožkalnu pagasta Rimicānu ciemā, Upmalas pagasta Vecvārkavas un Vanagu ciemā, Riebiņu pagasta Riebiņu ciemā, Galēnu pagastā Galēnu ciemā, Silajāņu pagastā Silajāņu ciemā, Rušonas pagastā Gaļmuižas un Kastīres ciemā, Sīļukalna pagasta Sīļukalna ciemā, Aglonas pagasta Aglonā un Jaunaglonas ciemā, Stabulnieku pagasta Stabulnieku ciemā.

⁴⁵ 27.01.2023. VSIA "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi" Latgales reģiona meliorācijas nodaļas vēstule Nr.L-1-9.3/72

Preiļu novadā iedzīvotājus ar dzeramo ūdeni apgādā: Preiļos – SIA “Preiļu saimnieks” un AS “Preiļu siers”. Ciematos Līči un Aizkalne komunālos pakalpojumus sniedz SIA “Preiļu saimnieks”, pārējos pagastos pakalpojumus sniedz komunālo pakalpojumu daļas un pagastu pārvaldes. Atdzelžošanas iekārtas ir Preiļos, Pelēcos, Ličos, Aizkalnē, Vecvārkavā, Galēnos, Gaiļmuižā, Kastīrē, Sīļukalnā, Aglonā, utt.

No virszemes piesārņojuma pazemes ūdeņu aizsardzībai, tiek noteiktas aizsargjoslas dzeramā ūdens ūdensapgādes urbumiem un ūdensgūtnēm. Ūdensapgādes urbumiem, kas tiek izmantoti ūdens ieguvē, ir veikts aizsargjoslu aprēķins, kā arī veikta aizsargjoslas saskaņošana atbilstoši MK 20.01.2004. noteikumu Nr.43 “Aizsargjoslu ap ūdens ņemšanas vietām noteikšanas metodika” prasībām. Pašvaldības pārziņā ir 27 centralizēto ūdensapgādes urbumi un trīs pazemes ūdens atradnes ar stingrā, bakterioloģiskā un ķīmiskā (pēc nepieciešamības) režīma aizsargjoslām.

Preiļu novadā, pēc publiski pieejamajiem datiem, atrodas 400 urbumi. No tiem tikai 51 ir aktīvi un darbojas, 2 rezervē, 1 iekonservēts, netiek izmantots – 1, aiztamponēti – 6, likvidēti 8 urbumi, 8 jātamponē, 1 urbums piemests, bet 321 urbumam nav zināms statuss.⁴⁶ Neapsaimniekoti urbumi ir liels risks, kas var radīt pazemes ūdeņu piesārņojumu, līdz ar to, ņemot vērā, ka novadā atrodas ievērojams skaits urbumu, kuru statuss nav zināms, būtu jāveic to apzināšana un jānosaka turpmākie apsaimniekošanas pasākumi, lai novērstu potenciālos piesārņojuma riskus.

Pēdējo gadu laikā dzeramā ūdens kvalitātē, pēc veiktajiem Veselības inspekcijas Sabiedrības veselības kontroles nodaļas auditmonitoringa rezultātiem, Preiļu novada ūdensapgādes sistēmās, neatbilstības pēdējos gados konstatētas – duļķainība, dzelzs un mangāna satura pārsniegumi.⁴⁷ Dzeramā ūdens rādītāja neatbilstību ir ietekmējuši dažādi faktori pakārtoti, piemēram, pazemes ūdens dabiskās īpatnības, dzelzs nosēdumi ūdensvadā. Veikta ūdens sagatavošanas iekārtu tehniskā apkope. Preiļu ūdensapgādes sistēmā, kā arī mazās ūdensapgādes sistēmās (Riebiņu, Gaiļmuižas u.c.) ķīmisko rādītāju paaugstināto koncentrāciju cēlonis ir to dabiski augstās koncentrācijas Latvijas pazemes ūdeņos, līdz ar to šo pašvaldībai nepieciešams rast risinājumus dzeramā ūdens attīrīšanai, iekļaujot atbilstošus pasākumus dzeramā ūdens kvalitātes nodrošināšanai turpmākajos pašvaldības teritoriju attīstības plānošanas dokumentos.

Lauku teritorijā dzeramais ūdens tiek ņemts no akām vai 20-30 m dziļiem urbumiem. Individuālajā ūdensapgādē (raktās akas, ieguve no gruntsūdeņiem) dzeramā ūdens kvalitāti ietekmē plūdi, kad pavasara palu laikā ir iespējama dzeramā ūdens piesārņošana no virszemes piesārņojuma avotiem.

Uzskaitītā izmantotā pazemes ūdens apjoms Preiļu novadā no 2018. gada līdz 2022. gadam (vidēji 1100.624 tūkst. m³) bija ar tendenci palielināties, bet 2020. gadā (1046.103 tūkst. m³) novērots samazinājums. 2022. gadā pieaudzis arī ieguves vietu skaits no 48 uz 54. Iegūtais ūdens daudzums galvenokārt tiek izmantots komunālajām un sadzīves vajadzībām, 2022. gadā šim mērķim tika izmantoti 60 % no iegūtā ūdens apjoma, bet ražošanas vajadzībām 40 %⁴⁸.

Kvalitatīva dzeramā ūdens pieejamība iedzīvotājiem ir viens no ilgtspējīgas sabiedrības attīstības priekšnoteikumiem.

Ūdenssaimniecības un sadzīves kanalizācijas sistēmu tehniskais stāvoklis Preiļu novadā nav vienāds. Sistēmas, kuru pārbūve veikta pēdējo 15 gadu laikā ir relatīvi labā stāvoklī un iedzīvotāji lielākoties ir apmierināti ar pakalpojumiem. Bet tās sistēmas (galvenokārt sistēmas ar mazu lietotāju skaitu), kuras ir būvētas "padomju laikos" un nav atjaunotas, ir sliktā tehniskā stāvoklī. Ieguldījumi nepieciešami gan ūdenssaimniecības sistēmas infrastruktūras attīstībai un paplašināšanai, gan esošās infrastruktūras atjaunošanai pilsētā un ciemos. Apdzīvotajās vietās, kurās ir veikti ieguldījumi, ir saglabājušies arī nepārbūvēti ūdensapgādes un kanalizācijas tīkli, kas neļauj nodrošināt vienādi augstu pakalpojuma kvalitāti visā apdzīvotajā vietā (piemēram, Aglona, Preiļi).

Novadā būtu nepieciešams apsvērt iespēju veidot centralizētās ūdenssaimniecības sistēmas apdzīvotajās vietās ar augstāku iedzīvotāju blīvumu.

⁴⁶ Atradņu reģistrs. LVĢMC. 09.08.2024.

⁴⁷ Pārskati par dzeramā ūdens kvalitāti. Veselības inspekcija. www.vi.gov.lv

⁴⁸ Centrālā statistikas pārvaldes datu bāze

Vietās, kur nav pieejama centralizētā ūdensapgāde vai ēkas nav pieslēgtas centralizētajiem ūdensapgādes tīkliem, tiek izmantota individuālā ūdensapgāde (urbumi un akas), to statuss galvenokārt nav zināms.

Notekūdeņu savākšana un attīrīšana

Visa Latvijas teritorija, t. sk. Preiļu novads, noteikta par īpaši jutīgu teritoriju, uz kuru attiecas paaugstinātas prasības komunālo notekūdeņu attīrīšanai.⁴⁹ Vidē novadīto notekūdeņu apjoms Preiļu novadā pēdējo piecu gadu laikā ir bijis vidēji 982.351 tūkst. m³. Perioda no 2018. gada līdz 2022. gadam bija ar tendenci palielināties (2022. gadā 1020.250 tūkst. m³), bet 2020. gadā un 2021. gadā novērots samazinājums. 2022. gadā pieaudzis arī novadīšanas (izplūdes) vietu skaits no 20 uz 23.

Centralizētās kanalizācijas pakalpojumi Preiļu novadā pieejami dažādās apdzīvotās vietās:

Preiļu pilsētā, Pelēču pagasta Pelēču ciemā, Saunas pagasta Pīkuļu ciemā, Aizkalnes pagasta Aizkalnes ciemā, Preiļu pagasta Līču ciemā, Vārkavas pagasta Vārkavas ciemā, Stabulnieku pagasta Stabulnieku ciemā, Rožkalnu pagasta Rimicānu ciemā, Upmalas pagasta Vecvārkavas ciemā, Riebiņu pagasta Riebiņu ciemā, Galēnu pagastā Galēnu ciemā, Silajāņu pagastā Silajāņu ciemā, Rušonas pagastā Gaļmuižas, Bašku un Kastīres ciemā, Sīļukalna pagasta Sīļukalna ciemā, Aglonas pagasta Aglonā un Jaunaglonas ciemā.

Lai nodrošinātu notekūdeņu attīrīšanas ietaisēm (turpmāk - NAI) piegulošo teritoriju aizsardzību no šo objektu negatīvās ietekmes Aizsargjoslu likums paredz, ka NAI ir nepieciešama sanitārā aizsargjosla, kas nosakāma no objekta ārējās robežas vai ārējās malas.

Preiļu novada teritorijā ir 21 NAI. Sanitāras aizsargjoslas 200 metru platumā ir noteiktas Preiļu pilsētas NAI, Aglonas ciema NAI, Jaunaglonas ciema NAI, Aizkalnes ciema NAI un Līču ciema NAI. Sanitāras aizsargjoslas 50 metru platumā ir noteikta sociālā aprūpes centra "Aglona" NAI, zemessardzes 35. kājnieku bataljona NAI un Salas pamatskolas NAI. Pārējiem ir 100 metru sanitāra aizsargjosla - Preiļu Galēnu ciema NAI, Pelēču ciema NAI, A/S "Preiļu siers" NAI, Riebiņu ciema NAI, Rimicānu ciema NAI, Bašku ciema NAI, Gaļmuižas ciema NAI, Kastīres ciema NAI, Pīkuļu ciema NAI, Stabulnieku ciema NAI, Vecvārkavas ciema NAI, Vārkavas ciema NAI.

Notekūdeņi pēc attīrīšanas tiek novadīti Preiļupē, un notekūdeņu kvalitāte visos gadījumos atbilst normatīvu prasībām.

Vairākas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas novadā ir sliktā tehniskā stāvoklī un nenodrošina pastāvīgu notekūdeņu attīrīšanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Ieguldījumi nepieciešami gan kanalizācijas sistēmas infrastruktūras attīstībai un paplašināšanai, gan esošās infrastruktūras atjaunošanai pilsētā un ciemos.

Nodrošinot efektīvu notekūdeņu savākšanu un attīrīšanu, saimnieciskajā darbībā un rūpnieciskajā ražošanā izmantojot videi draudzīgas metodes, nepieļaujot neattīrītu sadzīves notekūdeņu, atēju u.c. iepludināšanu valējās ūdenskrātuvēs, ezeros, upēs, meliorācijas grāvjos, dīķos, kā arī to iesūcināšanu gruntī, tiešās ietekmes uz vidi tiks būtiski samazinātas.

Nodrošināt blīvi apdzīvoto vietu (līdz 500 iedzīvotājiem) mājāsaimniecības ar centralizēto notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas sistēmu.

Lietusūdeņi nav novadāmi pašvaldības sadzīves kanalizācijas sistēmā. Pašvaldībai izmantot tādus ilgtspējīgus lietus ūdeņu apsaimniekošanas risinājumus, lai pilsētvidē un lielākajās apdzīvotajās vietās izslēgtu vai minimizētu lietus ūdens novadīšanu sadzīves kanalizācijas sistēmā.

⁴⁹ MK noteikumi Nr.34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī", Rīgā 2002. gada 22. janvārī

5. Iespējamās izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots

Preiļu novada spēkā esošie teritorijas plānojumi bijušajam Preiļu, Aglonas, Riebiņu un Vārkavas novadam tika izstrādāti, ņemot vērā tā brīža normatīvo aktu prasības, kas daļā gadījumu nav vairs spēkā esoši.

Teritorijas attīstības plānošanā ir mainījušies normatīvie akti un līdz ar to noteiktie risinājumi (funkcionālais zonējums, Apbūves noteikumi u.c.) daudzos gadījumos neatbilst jaunajām noteiktajām prasībām MKN Nr.628 un MKN Nr.240, kā arī bijušo Aglonas, Riebiņu un Vārkavas novadu teritorijas plānojumi nav izstrādāti valsts informācijas sistēmā – TAPIS ar tajā noteikto visā valstī vienoto funkcionālo zonu klasifikāciju un atļautajiem teritorijas izmantošanas veidiem.

Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma 17. panta⁵⁰ prasības nosaka, ka novada teritorijas plānojums jāizstrādā līdz 2025. gada 31. decembrim.

Neizstrādājot jauno Preiļu novada teritorijas plānojumu, **netiks**:

- izveidots funkcionālo zonu apakšzonējums, neveidojot standartizētas funkcionālo zonu Savrupmāju apbūves teritorija, Publiskās apbūves teritorija, Jauktas centra apbūves teritorija, Rūpnieciskās apbūves teritorija, Dabas un apstādījumu teritorija, Lauksaimniecības teritorija u.c. funkcionālo zonu prasības, bet ņemot vērā konkrētas teritorijas novietojumu, vēsturisko pēctecību un vietas attīstības potenciālu, ĪADT, kultūrvēsturiskās ainaviskās teritorijas, vides aspektus, konfliktzonas u.c. būtiskus faktorus;
- noteiktas teritorijas ar īpašiem noteikumiem – Teritorija, kurā ierīko centralizētās ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas (TIN1), Teritorija, kurā būvniecību saskaņo ar VSIA "Latvijas Valsts ceļi" (TIN11), Teritorija, kurā aizliegta vēja elektrostacija, kuru jauda ir 20 kW un vairāk, būvniecība (TIN12), Plūdu riska teritorija (TIN13), Vietējas nozīmes kultūrvēsturiskā teritorija (TIN4), Ainaviski vērtīga teritorija (TIN5) ar papildus prasībām TIAN šo teritoriju izmantošanai;
- noteiktas pašvaldības nozīmes kultūrvēsturiskās ēkas ap specifiskām prasībām TIAN šo ēku pārbūvei un atjaunošanai, saglabājot to arhitektoniskās vērtības;
- identificētas esošās vēsturiskās un potenciālās konfliktsituācijas starp rūpniecisko apbūvi, dzīvojamo un publisko apbūvi, iekļaujot TIAN nosacījumus vides risku mazināšanai – buferzonas, aizsargsienas, attālumi no piesārņojošās darbības (iekārtas, būves, procesi), kurai ir risks pārsniegt trokšņa, gaisa kvalitātes, smaku vai cita piesārņojuma robežlielumus līdz dzīvojamās un publiskās apbūves ēkām;
- noteiktas ielu sarkanās līnijas Preiļu pilsētā un ciemos, veidojot brīvus no apbūves koridorus inženiertīklu izvietojumam;
- TIAN iekļautas prasības pieslēgumiem centralizētās ūdenssaimniecības tīkliem, decentralizētajām ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmām, vides risku izvērtējumam u.c. nosacījumi;
- izvērtēti spēkā esošie lokālplānojumi (3) un detālplānojumi (9), tai skaitā Aglonā dabas parks "Cirīša ezers" dabas parka zonā, konstatēta to neatbilstība ĪADT normatīvajam regulējumam un sagatavots priekšlikums to atcelšanai un integrēšanai Teritorijas plānojumā.

Uzsākot Teritorijas plānojuma izstrādi, saņemti un izvērtēti 22 fizisko un juridisko personu iesniegumi ar priekšlikumiem. Teritorijas plānojuma 1.0 redakcijas publiskās apspriešanas laikā saņemti un izvērtēti 5 priekšlikumi. Neizstrādājot Teritorijas plānojumu, priekšlikumu iesniedzējiem nebūtu iespējams īstenot savas plānotās attīstības ieceres.

Neizstrādājot jaunu Teritorijas plānojumu, kā arī vienotu normu neesamība var novadā radīt pārkāpumus vides aizsardzības jomā, aizsargjoslu, dabas resursu ieguvē u. c., var tikt ietekmēta novada ekonomikas un infrastruktūras attīstību, kā arī problemātiska var kļūt informācijas saņemšana par nekustamo īpašumu izmantošanu iedzīvotājiem, uzņēmējiem un investoriem.

⁵⁰ <https://likumi.lv/ta/id/315654#p17>

6. Ar plānošanas dokumentu saistītās vides problēmas

Teritorijas plānojumā tiek ietverti risinājumi, kas noteiks turpmākos Preiļu novada teritorijas izmantošanas un apbūves veidošanas noteikumus, transporta attīstību, pakalpojumu, uzņēmējdarbības un ražošanas attīstību, dzīvojamās apbūves un zaļo teritoriju veidošanu, prasības dabas resursu un kultūrvēsturisko vērtību apsaimniekošanai un saglabāšanai, inženierkomunikāciju infrastruktūras nodrošinājumam un vides ilgtspējīgai attīstībai.

Teritorijas plānojuma risinājumu īstenošanas procesā **nav sagaidāma jaunu, nozīmīgu vides problēmu rašanās.**

Teritorijas plānojumā tiek risinātas līdz šim jau apzinātās novada attīstības problēmas, kuras izvērtētas gan Preiļu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas no 2022. gada (turpmāk – Stratēģija) izstrādes gaitā, gan apstiprinot darba uzdevumu. Teritorijas plānojums tās risina, balstoties uz Stratēģijā iekļauto novada attīstības vīziju, stratēģiskajiem mērķiem, prioritātēm, telpiskās attīstības perspektīvu un vadlīnijām, nosakot teritorijas funkcionālo zonējumu, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus, kā arī vienlaicīgi izstrādājot Vispārīgo Preiļu novada un detalizētu Preiļu pilsētas transporta attīstības koncepciju un Preiļu novada ainavu izvērtējumu.

Ņemot vērā, ka Teritorijas plānojumā tiek iekļauti gan sociālekonomiskās, gan dabas un kultūrvēsturiskās jomas attīstības nosacījumi, plānošanas dokumentā noteiktie risinājumi nav viennozīmīgi vērtējami, jo, tos īstenojot, var tikt atstāta gan pozitīva, gan neitrāla, gan negatīva ietekme uz vidi novadā.

Teritorijas plānojumu īstenošanas rezultātā visbūtiskāk ietekmēto teritoriju vides stāvoklis aprakstīts Vides pārskata 4. nodaļā. Izvērtējot Teritorijas plānojuma Grafisko daļu un TIAN, iezīmējamās jomas un teritorijas, kurām būtu jāpievērš pastiprināta uzmanība, īstenojot Teritorijas plānojumu, veicot būvniecību vai arī atkārtoti pievērst uzmanību, izstrādājot lokālplānojumus, detālplānojumus vai būvprojektus:

- Būtiskāki plānošanas dokumenta problēmjautājumi izriet no Aizsargjoslu likuma 7., 8., 9., 11., 13., 25., 37., 38., 41., 42. un 52. panta nosacījumiem, kas saistās ar virszemes ūdensobjektu, kultūras pieminekļu, ūdens ņemšanas vietu aizsargjoslu, mežu aizsargjoslas ap Preiļu pilsētu, ekspluatācijas aizsargjoslu gar ielām (sarkano līniju), valsts autoceļiem, pašvaldības ceļiem un dzelzceļiem, sanitāro aizsargjoslu ap kapsētām noteikšanu un/vai attēlošanu, apgrūtinājumiem tajās, un funkcionālo zonējuma/apakšzonējuma izvēli.
- Blīvi apdzīvotās vietas – Preiļu pilsētas un novada ciemu teritoriju apsaimniekošana, transporta un inženiertīklu infrastruktūras attīstība, pārbūve un vides kvalitātes uzlabošana, kā arī ievērojot Apbūves noteikumu nosacījumus un blīvu stādījumu (buferzonu) veidošana starp dzīvojamo/publisko apbūvi un rūpnieciskās apbūves teritorijām, lai pēc iespējas mazinātu negatīvo ietekmi (vides trokšņus, atmosfēras gaisa, virszemes un pazemes ūdeņu u.c. piesārņojumu).
- Nepieciešamās infrastruktūras nodrošināšana visās blīvi apdzīvotajās teritorijās (atbilstoša inženiertehniskā apgāde, ielu/ceļu tīkls u.c.). Kanalizācijas, ūdensapgādes un siltumapgādes sistēmas efektivitātes paaugstināšana un ar centralizētajiem ūdensapgādes pakalpojumiem nodrošināto blīvas apbūves teritoriju (pilsētas un ciemu teritoriju) īpatsvara paaugstināšana (gan esošās, gan jaunveidojamās apbūves pieslēgšana pie esošajām centralizētajām sistēmām, kur tas tehniski iespējams). Pašvaldībai rekomendējams izstrādāt mehānismu (saistošos noteikumus) esošās apbūves pieslēgumu veidošanai pie centralizētajiem inženiertīkliem un objektiem, taču TIAN 3.2.2. nodaļa "Ūdensapgāde un kanalizācija" jau pietiekami detalizēti atrunā, kāds sadzīves notekūdeņu kanalizācijas veids ir atļauts attiecīgās teritorijās, iekļaujot vides risku izvērtējumu decentralizētajām ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmām. Pozitīvi vērtējama arī noteiktā Teritorija, kurā ierīko centralizētas ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas (TIN1). ([Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6. panta trešā daļa](#) nosaka, ka teritorijas plānojumos ir jānorāda teritorijas, kurās jau ir izbūvēti kanalizācijas un ūdensapgādes tīkli un kur perspektīvā tos ir plānots ierīkot.)

- Sakārtojot un attīstot transporta infrastruktūras objektus, izbūvējot jaunus veloceļus un gājēju infrastruktūru, veidot pārdomātus un sasaistītus risinājumus, lai neveidoties infrastruktūras pārrāvumi un avārijas situācijas, kad tiek traucēta gan gājēju, gan velosipēdistu, gan autotransporta kustība un drošība.
- Rūpnieciskās apbūves teritorijās, jaukta centra apbūves teritorijās un lauksaimniecības teritorijās (Preiļu pilsētā un ciemos), kurās atļauta vieglās, smagās ražošanas, lauksaimnieciskās ražošanas uzņēmumu un atkritumu apsaimniekošanas un pārstrādes uzņēmumu apbūve, stingrāka darbības kontrolēšana, ievērot buferzonas, attālumus līdz dzīvojamās un publiskās apbūves ēkām, nepārsniegt piesārņojošo darbību atļautās emisijas, netiktu pieļautas būtiskas ietekmes, smakas, putekļi, troksnis u.c..
- Plānoto un esošo derīgo izrakteņu ieguves vietu potenciālās ietekmes (putekļi, troksnis, vibrācijas, ūdens trūkums, ūdensobjektu piesārņojums, samazināta bioloģiskā daudzveidība u.c.) uz vidi samazināšanas pasākumu stingra uzraudzība, Apbūves noteikumu, EVA nosacījumu ievērošana un pastāvīgs vides stāvokļa monitorings.
- Derīgo izrakteņu ieguve iespējama Rūpnieciskās apbūves teritorijā, Lauksaimniecības teritorijās (L), Meža teritorijās (M), Ūdeņu teritorijās (Ū), ja tās neatrodas Preiļu pilsētas un novada ciemu teritorijās, līdz ar to iespējama derīgo izrakteņu ieguvēja konfliktsituācijas izveidošanās ar blakus esošo zemju īpašniekiem, it īpaši tuvumā esošo dzīvojamo māju īpašniekiem. Jāpievērš uzmanība TIAN nosacījumu ievērošanas uzraudzībai, iegūstot un transportējot derīgo izrakteņus un veicot karjeru rekultivāciju.
- ĪADT dabas aizsardzības plānu izstrāde un regulāra aktualizēšana un tajos iekļauto teritorijas apsaimniekošanas pasākumu īstenošana un uzraudzība.
- Tūrisma un atpūtas aktivitāšu, lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās darbības, kā arī jaunu apbūves teritoriju sabalansēšana ar dabas aizsardzības interesēm, nepārsniedzot īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, biotopu, aizsargājamo augu, putnu, dzīvnieku u.tml. noturības kapacitāti pret antropogēnajām slodzēm.
- Attīstoties transporta infrastruktūrai un pieaugot transporta plūsmai, veidojas troksnis, tiek ietekmēta gaisa kvalitāte, drošība, u.c. Galvenokārt ietekme no transporta infrastruktūras veidojas tās izbūves laikā un pieaugot transporta plūsmai. Izbūves laikā galvenokārt veidojas īslaicīga ietekme, kuru būtiski ir kontrolēt, lai netiktu nodarīti neatgriezeniski pārkāpumi. Pieaugot transporta plūsmai, lielākoties negatīva ietekme tiek radīta infrastruktūras objektu pieguļošajās teritorijās, pieaug trokšņa līmenis un gaisa piesārņojums, kā arī ir potenciāli avāriju draudi.
- Nepieļaut neattīrītu un/vai nepietiekami attīrītu notekūdeņu ieplūšanu upēs un ezeros un dabiskā ūdens režīma mākslīgas izmaiņas upēs un ezeros (tai skaitā ietekme no meliorācijas grāvjiem).
- Daugavas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāna un plūdu riska pārvaldības plāna 2022. - 2027. gadam izvirzīto prasību ievērošana ūdensobjektu apsaimniekošanā un aizsardzībā, vides kvalitātes mērķu sasniegšanā. Ūdensobjektu ekoloģiskās kvalitātes paaugstināšana līdz labai vai vidējai (īpaši Tartakā, Lielajā Kolupes ezerā, Mazajā Kolupes ezerā, Eikša ezerā, Veirūgnes (Vīragnes) ezerā, Cirišā ar sliktu ekoloģisko kvalitāti), būtisko slodžu mazināšana (lauksaimniecības barības vielu notece, mazās hidroelektrostacijas (turpmāk – HES) un hidromorfoloģiskie pārveidojumi, mežu kailcirtes, decentralizēto kanalizācijas sistēmu ietekme u.c.) un noteikto pasākumu īstenošana (lauksaimnieciskās darbības rezultātā radītā nitrātu piesārņojuma samazināšana vai novēršana, meliorācijas sistēmas pārbūve, "piesardzības princips" ievērošana, N un P noteču samazināšana no kailcirtēm, dabiskos apstākļu atjaunošana pārveidotajos upju posmos, pieslēgumi pie centralizētās ūdenssaimniecības u.c.).
- Lokālu notekūdeņu attīrīšanas iekārtu apsaimniekošanas efektivitātes un drošības videi paaugstināšana, nodrošinot decentralizēto kanalizācijas sistēmu notekūdeņu savākšanu, videi drošu transportēšanu un utilizēšanu atbilstoši vides aizsardzības normatīvo aktu prasībām, kā arī kontroli, lai notekūdeņi tiktu nogādāti uz attīrīšanas iekārtām, nodrošinot videi draudzīgu to apsaimniekošanu.

- Esošo artēzisko urbumu statusa aktualizēšana (precizēšana). Pamesto un neapsaimniekoto urbumu, kas ir potenciāli bīstami pazemes ūdens piesārņošanas avoti, apzināšana, apsekošana un tamponēšana. Pastiprinātas uzmanības pievēršana to turpmākai apsaimniekošanas kārtībai.
- Nepieciešams turpināt ūdenssaimniecības attīstības projektu realizāciju, rast risinājumus dzeramā ūdens attīrīšanai, iekļaujot atbilstošus pasākumus dzeramā ūdens kvalitātes nodrošināšanai.
- Saimniecisko darbību – ražošanas, lauksaimnieciskās darbības, derīgo izraktnu ieguves un mežsaimniecības sabalansēšana ar dabas aizsardzības interesēm.
- Atbilstoša meliorācijas sistēmu apsaimniekošana un pārbūve, atbilstoši teritorijas esošajam vai plānotajam izmantošanas mērķim.
- Publisko ūdeņu un to pieejamības paaugstināšana, izveidojot labiekārtotas atpūtas un peldēšanās vietas, veicot ūdeņu kvalitātes monitoringu, ierobežojot motorizēto ūdens transportlīdzekļu izmantošanu peldēšanās un atpūtas vietās. Pašlaik nav publiskas piekļuves vietu pie publiskajiem ezeriem – Feimaņu ezers u.c. (ap ezeriem esošās teritorijas ir privātpašumā, kas apgrūtina publiskās pieejas izveidi).
- Pasākumu paredzēšana peldvietu labiekārtošanai atbilstoši normatīvo dokumentu prasībām.
- Rezervējot teritorijas pastaigu un tūrisma taku, kā arī veloceļu tīklu izveidei, jāizvērtē atpūtai un tūrismam piemērotas teritorijas un objektu infrastruktūras, kā arī turpmākās attīstības virzieni saistībā ar ĪADT, bioloģiski un ainaviski augstvērtīgām teritorijām un dabas vērtību (biotopi, aizsargājamās augu, putnu un dzīvnieku sugas) noturības kapacitāti pret antropogēnajām slodzēm.
- Degradēto teritoriju un objektu (bijušo fermu, ražošanas un tehnisko teritoriju, nepabeigto būvju u.c.) sakārtošana, rekultivācija un turpmākā izmantošana atbilstoši mērķim, tajās esošās tehniskās infrastruktūras izmantošana. Atsevišķu pašvaldības saistošo noteikumu izdošanu to sakārtošanai un revitalizācijai.
- Detalizētāka potenciāli piesārņoto vietu izpēte (augšnes, grunts un pazemes ūdeņu piesārņojums) un piesārņojuma līmeņa novērtējums. Konstatējot piesārņojumu veikt teritorijas sanāciju. Teritorijā dzīvojamās vai publiskās apbūves izvietošana veicama tikai pēc konstatētā piesārņojuma novēršanas.
- Invazīvās augu sugas Sosnovska latvāņa (*Heracleum sosnowskyi Manden*) u.c. invazīvo sugu izplatīšanās vietu apzināšana un īstenojot kombinētos pasākumus (ķīmiskos, bioloģiskos, mehāniskos) novērst to izplatību un samazināt to izplatības teritorijas.
- Aplūstošās teritorijās dzīvojamās apbūves veidošanu nepieļaušana, applūšanas risku un to ietekmes uz iedzīvotāju drošību un potenciālo vides piesārņošanu izvērtēšana. Pozitīvi vērtējama arī noteiktā Plūdu riska teritorija (TIN13), kurā iekļautas teritorijas, kurās dabā konstatēts applūšanas risks (atbilstoši spēkā esošajiem teritorijas plānojumam, ņemot vērā pēctecības principu), bet tās pašlaik nav oficiālajā Plūdu riska informācijas sistēmā (PRIS).
- Ūdensobjektu apsaimniekošana atbilstoši upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānos noteiktajiem vides kvalitātes mērķiem un izvirzītajiem pasākumiem, saskaņā ar Ūdens apsaimniekošanas likumā noteikto.
- Novadā esošo 5 mazo HES darbība, ekspluatācijas noteikumu izstrāde un/vai aktualizēšana, ūdens resursu lietošanas atļauju nosacījumu pārskatīšana negatīvo ietekmju uz bioloģisko daudzveidību, ĪADT, zivju resursiem un upju ekoloģisko kvalitāti mazināšanai. Negatīvu ietekmi rada mākslīgi veidotas (uzpludinātas) ūdenskrātuves un to izmantošanas režīms, kā arī mākslīgi veidotas pārgāznes/ aizsprosti (regulējošo ūdenstilpņu baseinu ūdens līmeņu svārstības). Piemēram, kā pārgāzne uz Jašas upes (uz Jašezera izteces Jašas upē izveidots pārgāznes sliekšnis, lai regulētu ūdens līmeni visu ezeru sistēmā), kas būtiski ietekmē dabas lieguma "Jaša-Bicāņu ezers" esošās dabas vērtības, tas pats attiecināms uz dabas liegumu "Rušonas ezera salas", kuru ūdens līmeņu svārstības ir cieši saistītas ar Kameņecas HES un Jaunaglonas HES ekspluatāciju. Nav izstrādāti Rušonas ezera ekspluatācijas noteikumi, kas zinātniski atspoguļotu ūdens līmeņu ietekmi uz dabas liegumu, kā arī pārējām teritorijām, kuras ietekmē Rušonas ezera ūdens līmeņu svārstības. Pelēču

(Jašas) HES teritorija ir iekļauta vizuāli augstvērtīgās ainavu telpu sarakstā, kur arī ūdens līmeņa svārstības var izraisīt nevēlamas izmaiņas ainavā. HES ekspluatācijas noteikumos būtiski ir iekļaut darbības vai pasākumus, lai šo negatīvo ietekmi mazinātu vai novērstu. Zivju resursu aizsardzībai ieteicams izbūvēt zivju ceļus, ieviest ekoloģisko caurplūdumu HES, dambja vai šķēršļa nojaukšana un HES kaskāžu videi draudzīgas, saskaņotas darbības nodrošināšana, aprēķināt ekoloģisko caurplūdumu.

7. Plānošanas dokumenta un tā iespējamo alternatīvu īstenošanas būtiskās ietekmes uz vidi novērtējums

7.1. Teritorijas plānojuma risinājumu apraksts

Preiļu novada Teritorijas plānojums izstrādāts ar mērķi noteikt prasības teritorijas izmantošanai un būvniecībai konkrētā detalizācijas līmenī. Teritorijas plānojumam jāveicina Stratēģijā izvirzīto stratēģisko mērķu, noteikto attīstības centru līmeņu un telpiskās perspektīvas īstenošana, nodrošinot hierarhiski strukturētu apdzīvojuma struktūru, kvalitatīvu vidi un līdzsvarotu ekonomisko attīstību gan pašreizējām, gan nākamajām paaudzēm, veicinot dabas, cilvēku un materiālo resursu racionālu izmantošanu un dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu un attīstību, kā arī tiecoties uz klimatneitrāliem risinājumiem un pielāgošanos klimata pārmaiņām.

Teritorijas plānojuma izstrādes darba grupās tika pārskatītas esošās Preiļu pilsētas un novada ciemu teritoriju robežas, pamatotas pilsētas un ciemu robežu izmaiņas (skatīt Paskaidrojuma raksta 4.2. nodaļu).

Preiļu novada apdzīvojuma struktūras risinājumi:

- Preiļu pilsētas robežas izmaiņas (paplašināšana dienvidu un rietumu daļā, iekļaujot pilsētas teritorijā jau blīvi apbūvētās zemes vienības un pašlaik no apbūves brīvās zemes vienības ar pieejamu infrastruktūru un potenciālu attīstībai);
- Esošo 25 ciemu teritoriju robežu izmaiņas un precizējumi (samazināšana un paplašināšana). Lielākoties precizējumi ciemu robežās veikti, pielāgojot to zemes vienības robežām, kā arī no ciemu teritorijām izslēdzot lauksaimniecības zemes, mežu teritorijas, pieguļošos valsts autoceļu posmus;
- Aglonas ciema teritorijā iekļauta daļa no Aglonas (Egles) ezera teritorijas, kā arī ciema teritorijas robežas precizētas gar Ciriša un Tartaka krastu, atbilstoši zemes vienību robežām. Ņemot vērā, ka daļa no Aglonas ciema atrodas dabas parkā "Ciriša ezers", ciema teritorijas robežu izmaiņas saskaņotas ar DAP. DAP Latgales reģionālā administrācijai nav iebildumu teritorijas plānojumā noteiktajām Aglonas ciema robežām (03.01.2025. Nr.4.8/60/2025-N). Rekomendēts pie dabas parka "Ciriša ezers" jaunā dabas aizsardzības plāna izstrādes pievērst papildus uzmanību Jaunmuižas pussalā paredzētajiem apsaimniekošanas pasākumiem;
- Gaiļmuižas ciema teritorijas (atrodas aizsargājamo ainavu apvidū "Kaučers") robeža samazināta, izslēdzot no ciema teritorijas ziemeļrietumos esošās lauksaimniecības zemes, ciema teritorijas robežu izmaiņas saskaņotas ar DAP. DAP Latgales reģionālā administrācijai nav iebildumu teritorijas plānojumā noteiktajām Gaiļmuižas ciema teritorijas robežām (03.01.2025. Nr.4.8/60/2025-N), izņemot teritorijas funkcionālā zonējuma maiņai no dabas pamatnes uz mežu teritoriju AAA "Kaučers" zemes vienībās ar kad. apz. 76700010031, 76700010211, jo intensīva teritorijas izmantošana Salmeja ezera tiešā piekrastē var radīt negatīvu ietekmi uz īpaši aizsargājamo saldūdeņu biotopu. Atbilstoši DAP norādītajam, saglabāta pēctecība no spēkā esošā Riebiņu novada teritorijas plānojuma, Preiļu novada teritorijas plānojuma 2.0 redakcijā Gaiļmuižas ciemā zemes vienībās ar kad. apz. 76700010031, 76700010211, Salmeja ezera tiešā piekrastē plānota Dabas un apstādījumu teritorija (DA);
- Kastīres ciema (dabas liegums "Jašas - Bicānu ezers") un Vanagu ciema robežu izmaiņas (dabas liegums "Dubnas paliene") teritoriju robežas saskaņotas ar DAP. DAP Latgales reģionālā administrācijai nav iebildumu teritorijas plānojumā noteiktajām ciemu teritoriju robežām (03.01.2025. Nr.4.8/60/2025-N);
- Jauni ciemi netiek veidoti, izņemot esošais ciems Bašķi sadalīts divos atsevišķos ciemos – Bašķi un Ozoli, ņemot vērā jau pašreizējo adresācijas piesaisti. Līdz ar to Teritorijas plānojumā ciema teritorijas robežas noteiktas 26 ciemiem.

Detalizēti informācija skatāma Paskaidrojuma raksta 1.pielikumā Teritoriālās vienības un apdzīvotās vietas (pilsētas un ciemi).

Teritorijas plānojumā **funkcionālais zonējums** noteikts, izvērtējot un pēc iespējas saglabājot pēctecību ar bijušā Preiļu novada, Aglonas novada, Riebiņu novada un Vārkavas novada teritorijas plānojumos paredzētajiem nosacījumiem, atļauto izmantošanu un aprobežojumiem. Tomēr, ņemot vērā, ka tikai bijušā Preiļu novada teritorijas plānojums (Preiļu pilsēta, Preiļu pagasta lauku teritorija, ciems Līči) izstrādāts atbilstoši MKN Nr.240 ar atbilstošu funkcionālo zonu klasifikācijā, atļautajiem teritorijas izmantošanas veidiem, tika veiktas būtiskas izmaiņas teritorijas izmantošanas veidos / funkcionālo zonu klasifikācijā, lai tās salāgotu ar pašreizējo normatīvo regulējumu, kā arī pašvaldības attīstības tendencēm.

Izstrādes darba grupā izskatīts līdzšinējo funkcionālo zonu izvērtējums un sagatavots priekšlikums integrācijai Preiļu novada teritorijas plānojumā, veidojot vienotas funkcionālās zonas un apakšzonas.

Teritorijas plānojuma funkcionālās zonas un apakšzonas detalizēti aprakstītas Paskaidrojuma raksta 4.3. nodaļā.

Funkcionālo zonu priekšlikums detalizēti skatāms Paskaidrojuma raksta 4.3. nodaļas Tabulās nr. 3. un nr. 4.

Teritorijas plānojumā noteiktas vairākas **Teritorijas ar īpašiem noteikumiem (TIN)** – Teritorija, kurā ierīko centralizētas ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas (TIN1), Teritorija, kurā būvniecību saskaņo ar VSIA “Latvijas Valsts ceļi” (TIN11), Teritorija, kurā aizliegta vēja elektrostaciju, kuru jauda ir 20 kW un vairāk, būvniecība (TIN12), Plūdu riska teritorija (TIN13), Vietējas nozīmes kultūrvēsturiskā teritorija (TIN4), Ainaiski vērtīga teritorija (TIN5). TIN teritorijas noteiktas ar mērķi papildus funkcionālajam zonējumam izdalīt atsevišķas teritorijas ar papildu noteikumiem (skatīt Paskaidrojuma raksta 4.4. nodaļu).

Saskaņā ar pašvaldības izsniegto teritorijas plānojuma izstrādes ietvaros sagatavoti **Vispārīga Preiļu novada un detalizēta Preiļu pilsētas transporta attīstības koncepcija** (turpmāk - Transporta plāns) un **Preiļu novada ainavu izvērtējums** (turpmāk – Ainavu izvērtējums). Transporta plāna izstrādes ietvaros apkopota informācija par esošo transporta infrastruktūru un mobilitāti novadā, kā arī sniegti priekšlikumi transporta infrastruktūras un mobilitātes attīstībai (risinājumi apkopti Paskaidrojuma raksta 4.5.nodaļā,) savukārt inženiertehniskās apgādes tīklu un objektu risinājumi apkopoti paskaidrojuma raksta 4.6. nodaļā. Teritorijas plānojuma saistošajās daļās – Grafiskajā daļā un TIAN iekļauti Transporta plāna un Ainavu izvērtējuma risinājumi – ielu sarkanās līnijas, prasības transporta infrastruktūrai, Vietējas nozīmes kultūrvēsturiskās teritorijas (TIN4), pašvaldības nozīmes kultūrvēsturiskās ēkas, Ainaiski vērtīga teritorija (TIN5), prasības to izmantošanai, jaunai būvniecībai, ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanai, tai skaitā esošo ēku pārbūvei un atjaunošanai, kā arī citi nosacījumi.

7.2. Būtiskāko ietekmju uz vidi vērtējums

SIVN izstrādes ietvaros veikts teritorijas plānojuma īstenošanas būtiskāko ietekmju uz un vidi vērtējums saskaņā ar noteiktajiem aspektiem – būtiskumu, veidu un ilgumu (2. nodaļa) un identificētajām vides problēmām (6. nodaļa)

Teritorijas plānojuma risinājumu īstenošanas iespējamās ietekmes uz vidi (atmosfēras gaisa kvalitāti un vides trokšņa situāciju, ĪADT, bioloģisko daudzveidību, kultūrvēsturisko mantojumu un dabas pamatnes teritorijām, augsnes, grunts, virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti un applūšanas riskiem) vērtētas kompleksi, analizējot funkcionālā zonējuma kartes un TIAN iekļautos nosacījumus, tai skaitā noteiktos apgrūtinājumus (aizsargjoslas).

Analizējot no Teritorijas plānojuma izstrādes tvēruma mērķu viedokļa, plānošanas dokumentā nav identificējami tādi risinājumi, kas radītu vērā ņemamu atmosfēras gaisa, augsnes, grunts, virszemes un pazemes kvalitātes, vides trokšņa situācijas pasliktināšanos.

Kopumā izstrādātā Teritorijas plānojuma redakcija vērtējama neitrāli, būtiski neietekmēs vides stāvokli salīdzinoši ar esošo.

Detalizēts izvērtējums ir sadalīts pa ietekmju veidiem, katram no tām nosakot vērtējumu un risinājumus, kas ietverti Teritorijas plānojumā, negatīvās ietekmes mazināšanai vai novēršanai. Teritorijas plānojuma ietekmes uz vidi vērtējuma pārskats skatāms Pielikumā Nr.3.

Ieteikumi, lai novērstu vai mazinātu Teritorijas plānojuma īstenošanas ietekmes uz vidi, **sagatavoti jau plānošanas dokumenta izstrādes stadijā** un līdz ar to jau **ir jau iekļauti Teritorijas plānojuma redakcijās**.

Veicot SIVN, plānošanas dokumentā netika konstatētas izslēdzošas ietekmes, līdz ar to zemāk uzskaitītie risinājumi ir vērtējami kā ieteikumi turpmākai ietekmes mazināšanai un vides situācijas uzlabošanai, salīdzinot ar esošo stāvokli.

7.2.1 Tiešās un netiešās ietekmes

Īstenojot Teritorijas plānojuma funkcionālo zonējumu un tajā atļautās izmantošanas, var veidoties nepastarpināti tiešās ietekmes uz vidi un mijiedarbībā starp vidi un tiešām ietekmēm – netiešās ietekmes uz vidi, ietekmes var būt gan pozitīvas, gan negatīvas.

Tiešās ietekmes

Lielākoties tiešo ietekmi uz vidi atstāj zemes lietojuma veida maiņa, īstenojot jaunas dzīvojamās, publiskās, rūpnieciskās apbūves būvniecību, attīstot transporta un inženierbūvju infrastruktūru, uzsākot derīgo izrakteņu ieguvu, veicot teritoriju atmežošanu vai meža ieaudzēšanu u. c.. Galvenokārt, mainot zemes lietošanas veidu, tiek samazināta dabas pamatņu platība, konkrētās teritorijas bioloģiskā daudzveidība, ja tāda pastāv.

Nozīmīgākās tiešās ietekmes, kas saistītas ar Teritorijas plānojuma risinājumu ieviešanu un zemes izmantošanas veidu maiņu būs derīgo izrakteņu ieguve, dzīvojamās, publiskās un ražošanas apbūves attīstības plānošana pašreiz esošajās lauksaimniecības un meža zemēs, inženierbūvju attīstības plānošana, kā arī vēja elektrostaciju un saules paneļu parku būvniecība, kas ietekmē ainavu.

Potenciālo derīgo izrakteņu vietu ieguves ierīkošana un ekspluatācija saistās ar tiešu nelabvēlīgu ietekmi uz vidi. Veicot atradnēs gruntsūdens atsūkņēšanu, pieguļošajā apkārtnē esošajās viensētu akās var samazināties ūdens. Novadot atsūkņēto gruntsūdeni dabiskā ūdensobjektā, var tikt atstāta nelabvēlīga ietekme uz zivju resursiem, izmainīta ūdens temperatūra un pH līmenis, palielināties suspendēto vielu koncentrācija u. c. Svarīgi ir nepieļaut normatīviem aktiem neatbilstoša atsūkņētā ūdens novadīšana vidē. No derīgo izrakteņu ieguves var veidoties piesārņojošo vielu emisijas gaisā – izrakteņa iegūšanas procesā, no transporta un apstrādes procesā (putekļu veidā). Piesārņojošo vielu nonākšana augsnē un ūdenstecēs var veidoties tehnisko līdzekļu avāriju gadījumā. Troksnis un vibrācijas var veidoties no tehnisko līdzekļu izmantošanas un būtiskākā ietekme var veidoties no spridzināšanas darbiem, kad teritorijā var veidoties paaugstināta līmeņa troksni un vibrācijas, kas ietekmētu tuvumā esošo apbūvi.

Attīstoties **blīvai dzīvojamai apbūvei Preiļu pilsētā un ciemos**, tiešo ietekmju slodze var tikt samazināta līdz minimumam, ja tiek sakārtota ielu un ceļu infrastruktūra, nodrošināta efektīva inženierkomunikāciju darbība un teritoriju apsaimniekošana, veidoti pieslēgumi pie centralizētajām kanalizācijas, ūdensapgādes un siltumapgādes sistēmām, paplašināti centralizētās ūdenssaimniecības tīkli. Uzmanība jāpievērš, plānojot jaunu apbūvi vai paplašinot esošo apbūvi vai cita veida saimniecisko darbību kultūrvēsturiskajās teritorijās vai to tuvumā. Lai pēc iespējas mazinātu zemes izmantošanas veidu maiņas un konkrētu objektu (dzīvojamās apbūves, ražošanas, inženierkomunikāciju u.c.) tiešās ietekmes uz vides kvalitāti, ļoti svarīgi ir ievērot un kontrolēt TIAN iekļautos nosacījumus un ierobežojumus dažādu teritoriju izmantošanai un atļautās apbūves, labiekārtojuma veidošanai, nodrošinājumam ar inženierkomunikācijām, kā arī ievērot spēkā esošos normatīvos aktus konkrētā jomā.

Veidojot apbūvi kultūrvēsturiskās teritorijās un to tuvumā, jāpievērš īpaša uzmanība, lai tā iekļaujas teritorijā un nemazina teritorijas esošo vērtību.

Cienu teritorijās, kur nav centralizētā kanalizācijas nodrošinājuma, var rasties būtiska slodze uz ūdensobjektu kvalitāti. Lai mazinātu tiešo ietekmi uz vidi, nepieciešams uzlabot centralizēto notekūdeņu savākšanas sistēmu darbības efektivitāti, nodrošināt pieslēgumus pie tās un paplašināt inženiertīklus. Jaunu blīvu apbūves teritoriju attīstība nedrīkst notikt, pirms nav sakārtota tehniskā infrastruktūra un nodrošināti

pieslēgumi pie centralizētajiem inženiertīkliem, kas novērstu piesārņojuma nonākšanu vidē, piemēram, upēs, ezeros, citās ūdenstilpēs, meliorācijas novadgrāvjos un gruntī. Tiešo ietekmi uz vidi var būtiski samazināt, nodrošinot efektīvu notekūdeņu savākšanu un attīrīšanu, piesārņoto vietu sanāciju un videi draudzīgu metožu pielietošanu saimnieciskajā darbībā, nepieļaujot neattīrītu sadzīves notekūdeņu nokļūšanu ūdensobjektos vai iesūcināšanu gruntī.

Detalizēti jāizvērtē tiešā ietekme uz vidi, ainavu, tuvākām un tālākām teritorijām, pirms tiek veikta zemes izmantošanas veidu maiņa. Svarīgi ir ievērot un kontrolēt TIAN iekļautos aizliegumus, ierobežojumus un nosacījumus dažādu teritoriju izmantošanai un atļautās apbūves, labiekārtojuma veidošanai, nodrošinājumam ar inženiertīkliem, kā arī ievērot normatīvos aktus, lai pēc iespējas mazinātu zemes izmantošanas veidu maiņas un konkrētu objektu tiešās ietekmes uz vides kvalitāti.

Izbūvējot **jaunas rūpnieciskās apbūves teritorijas un paplašinot ražošanas jaudas esošos rūpniecības uzņēmumos**, būtiski nepieļaut vai maksimāli samazināt piesārņojošo darbību ietekmi uz apkārtējo vidi un dzīves kvalitāti. Lai nodrošinātu, ka atmosfēras gaisā, virszemes un gruntsūdeņos nonāk pēc iespējas mazāk piesārņojošo vielu, kontrolējošajām institūcijām jāuzrauga ražošanas uzņēmumu darbība un jānodrošina, ka tiek ievēroti izsniegto piesārņojošo darbību atļaujās noteiktie emisiju limiti. Pirms uzsākt ražošanas uzņēmumu attīstību, ir jāveic rūpīga esošo un plānoto inženiertīklu, piebraukšanas iespēju un pieslēguma jaudu analīze, lai savlaicīgi novērstu problēmas, kas saistītas ar notekūdeņu apsaimniekošanu un emisiju novadīšanu vidē. Vietās, kur ražošanas uzņēmumi atrodas tuvu dzīvojamām teritorijām, jāveic publiskās apspriešanas procedūras un jāizveido blīvas aizsargstādījumu joslas. Uzņēmumu radītās emisijas, kas nonāk vidē, drīkst būt tikai tik nenožīmīgas, lai pilnībā atbilstu normatīvo aktu prasībām attiecībā uz gaisa kvalitāti, virszemes un pazemes ūdeņiem, smakām un trokšņiem, tādējādi nepasliktinot iedzīvotāju dzīves kvalitāti tuvumā esošajās teritorijās.

Potenciālais **tūristu skaita pieaugums** novadā var veidot tiešu negatīvu ietekmi uz vidi, aizsargājamām dabas vērtībām, ja novadā nav izveidota atbilstoša infrastruktūra. Nesankcionētas darbības, kā ugunsgrāku kurināšana, atkritumu atstāšana, augsnes nomīcīšana u.c. var atstāt negatīvas sekas. Tiešās ietekmes uz vidi samazināšanai novadā jāveido atbilstoša infrastruktūra – norādes, dabas takas, atkritumu urnas, atpūtas vietas, ugunsgrāku vietas.

Potenciālā **vēja elektrostaciju būvniecība** saistās ar tiešu nelabvēlīgu ietekmi uz vidi un ainavu.

Jāņem vērā, ka saskaņā ar likumu "Par ietekmes uz vidi novērtējumu", ka IVN procedūru piemēro VES būvniecībai, ja to kopējā jauda ir 50 MW un vairāk, izņemot tādu VES, kurām piemērojams sākotnējais izvērtējums saskaņā ar Enerģētiskās drošības un neatkarības veicināšanai nepieciešamās atvieglotās energoapgādes būvju būvniecības kārtības likumu.

Enerģētiskās drošības un neatkarības veicināšanai nepieciešamās atvieglotās energoapgādes būvju būvniecības kārtības likumu piemēro gadījumos, kad VES vai vēja parkam plānots noteikt **nacionālo interešu objekta statusu**. Attiecīgi pēc nacionālo interešu objekta statusa piešķiršanas VES būvniecība iespējama šajā likumā noteiktajās teritorijās un kārtībā, neatkarīgi no tā, vai attiecīgajā teritorijā pašvaldības teritorijas plānojums pieļauj vai nepieļauj VES novietošanu. Likuma mērķis ir noteikt atvieglotu IVN procesu vēja parku būvniecībai tādās teritorijās, kurās varētu nebūt būtiska ietekme uz vidi. Savukārt sākotnējā IVN procesu piemēro, ja VES tiek plānotas ārpus:

- 1) ĪADT, Natura 2000 teritorijām, mikroliegumiem, kā arī 2 km platām buferjoslām ap Natura 2000 teritorijām un putnu sugu aizsardzībai noteiktiem mikroliegumiem;
- 2) datu pārvaldības sistēmā "Ozols" reģistrētajiem īpaši aizsargājamiem biotopiem un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnēm;
- 4) aizsargjoslām (aizsardzības zonām) ap kultūras pieminekļiem.

Pozitīvu tiešu ietekmi uz vidi novadā radīs TIAN ietvertie aizliegumi, ierobežojumi un nosacījumi teritoriju izmantošanai, atļautajai apbūvei un labiekārtojuma veidošanai. Ievērojot un kontrolējot noteikumus, pašvaldība pēc iespējas mazinās zemes izmantošanas veidu maiņas un konkrētu objektu tiešās ietekmes uz vidi. Tiek paredzēts, ka tiks veicināta ūdensobjektu kvalitātes uzlabošanās, pašvaldības ūdenssaimniecības,

atkritumu saimniecības u. c. pakalpojumu turpmāka attīstība un efektivitāte, tūrisma un atpūtas vietu labiekārtošana u. c..

Tieša pozitīva ietekme uz dzīves vides kvalitāti būs grafiskajā daļā noteiktajai 50 m plānotajai buferzonai - Dabas un apstādījumu teritorija (DA) no esošās blīvās savrupmāju dzīvojamās apbūves gar Atpūtas ielu un Ludzas ielu un industriālo zonu (R teritoriju), Preiļos.

Attiecībā uz iedzīvotāju dzīves vides kvalitāti, tiešu pozitīvu ietekmi radīs Apbūves noteikumos ietvertie preventīvie nosacījumi, ka piesārņojošo darbību (iekārtas, būves, procesi), kurai ir risks pārsniegt trokšņa, gaisa kvalitātes, smaku vai cita piesārņojuma robežlielumus nav atļauts izvietot tuvāk par 100 m (ražošanas objektus ar A un B piesārņojošās darbības atļaujām) un tuvāk par 50 m (ražošanas objektus ar C piesārņojošās darbības atļaujām) no dzīvojamās un publiskās apbūves ēkas, kā arī papildus prasība, ka pašvaldības būvvalde pie būvprojekta izstrādes piesārņojošās darbības objektam pieprasa jau 1.kārtā veikt nepieciešamo aizsardzības risinājumus (prettrokšņa siena vai valnis, zaļā buferzona vai cits pēc nepieciešamības).

Netiešās ietekmes uz vidi

Tās veidojas savstarpēji, iedarbojoties videi un tiešajām ietekmēm. Attīstoties tūrismam un palielinoties tūristu skaitam, var pieaugt gan antropogēnā slodze uz vidi, gan veicināta apkārtējās vides sakopšana. Pārdomāta un sakārtota tūrisma un atpūtas infrastruktūra samazinātu negatīvo ietekmi uz vidi.

Veicot zemes lietošanas kategoriju maiņu, būvējot jaunus objektus – dzīvojamo un publisko apbūvi, tehnisko un transporta infrastruktūru, ražošanas objektus, iegūstot derīgos izrakteņus tiek samazinātas dabas pamatnes un savvaļas sugu dzīvotņu platības. Svarīgi pievērst uzmanību, ja apbūves un ražošanas paplašināšana, derīgo izrakteņu ieguve notiek ĪADT tuvumā.

Būvniecības procesā un derīgo izrakteņu ekspluatācijas procesā radītās zemes vibrācijas, troksnis un putekļu piesārņojums var ietekmēt cilvēku dzīves vides kvalitāti un jūtīgu sugu dzīvotnes.

Būvējot ēkas uz esošiem pamatiem un neapgūstot jaunas teritorijas, ietekme uz vidi tiek vērtēta kā maznozīmīga.

Būtiski ir veikt vides izglītības pasākumus, pozitīvo pašvaldības reklāmu par labajiem darbiem vides jomā un citus sabiedrību informējošus pasākumus, lai veicinātu iedzīvotāju zaļo domāšanu un motivāciju saudzēt vidi, pieslēgties centralizētajiem ūdensapgādes un kanalizācijas tīkliem, kur tas iespējams.

Nepārsniedzot trokšņa, gaisa un virszemes ūdeņu robežvērtības, netiešās ietekmes neatstāj nozīmīgas sekas uz vidi.

7.3. Īslaicīgās un ilglaicīgās ietekmes

ĪSLAICĪGĀS IETEKMES

Pie īslaicīgām ietekmēm var pieskaitīt Teritorijas plānojumā paredzēto ēku, ceļu, dažāda veida inženierkomunikāciju (sakaru, elektroapgādes līniju, ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu) būvniecības procesu, kas rada troksni, putekļus, būvgružus un zemsedzes bojājumus. Šīs darbības rada salīdzinoši īslaicīgus traucējumus vidē. Lielākā daļa šo faktoru tiek likvidēti līdz ar darbības izbeigšanos. Autoceļu un ielu būvniecības laikā iespējama teritorijas piegružošana ar būvniecības atkritumiem un piesārņošana ar naftas produktiem, bet ekspluatācijas laikā – piegružošana ar sadzīves atkritumiem.

ILGLAICĪGĀS IETEKMES

Ilglaicīgās ietekmes saistītas ar zemes transformāciju un zemes lietojuma mērķa maiņu no viena zemes lietojuma mērķa citā. Pie ilglaicīgām ietekmēm uzskatāmas arī visas ēkas, būves, ceļi un virszemes inženierkomunikācijas izbūves novada teritorijā. Teritorijas plānojumā paredzētā iespēja veikt meža zemes transformāciju apbūvei, lauksaimniecības zemju apmežošānu (lietošanas kategoriju maiņu no LIZ uz meža zemēm), kā arī iespējamā lauksaimniecības zemju lietošanas mērķu maiņa un meža zemju transformācija par derīgo izrakteņu ieguves karjeriem, radīs ilglaicīgu ietekmi uz vidi – samazinās lauksaimniecības un meža zemju īpatsvaru, radīs izmaiņas ainavā, biotopos un virszemes notecē. Līdz ar to ir svarīgi izpildīt TIAN izvirzītos nosacījumus – pašvaldībā un atbildīgajās institūcijās, pirms zemes lietošanas kategorijas maiņas

vai transformācijas atļaujas izsniegšanas, izvērtēt katru atsevišķu gadījumu un iespējamo ietekmi uz vidi, kā arī ievērot ĪADT un kultūras pieminekļu aizsardzības un izmantošanas noteikumus.

7.4. Summārās ietekmes

Vairāku ietekmju kopums ir summārās ietekmes, kas var veidoties, īstenojot teritorijas plānojumu.

Gan tieši, gan netieši, negatīvo summāro ietekmi uz vidi mazinās normatīvie akti attiecībā uz vides kvalitāti un piesārņojuma robežlielumiem, ĪADT, dabas un kultūras mantojuma aizsardzību, kas ņemti vērā, izstrādājot teritorijas plānojumu un TIAN noteiktās prasības.

Kopumā tiek plānots, ka summārā ietekme uz vidi būs pozitīvāka, nekā teritorijas plānojumu neīstenojot.

Teritorijas plānojuma īstenošana neatstās sliktāku ietekmi uz vides kvalitāti, kāda tā ir pašlaik, ņemot vērā vides aizsardzības normatīvus un atbildīgo institūciju izvirzītās prasības. Līdz ar to Preiļu novadā nevajadzētu veidoties lielākai ietekmei uz ĪADT, dabas, kultūrvēsturisko un ainavisko mantojumu nekā salīdzinot ar spēkā esošo teritorijas plānojumu regulējumu (bijušajos Preiļu, Aglonas, Riebiņu un Vārkavas novados).

Izstrādājot Teritorijas plānojumu, tiek saskaņots un atrasts kompromisa risinājums starp novada iedzīvotājiem, uzņēmējiem, dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas un aizsardzības un pašvaldības attīstības, lauksaimniecībā izmantojamās zemes resursa saglabāšanas un investīciju piesaistes interesēm, organizējot vairākas darba grupas ar pašvaldību (apdzīvojuma struktūras, transporta infrastruktūras, TIAN izstrādes, spēkā esošo lokālplānojumu un detālplānojumu izvērtēšanas, ainaviskā, dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma identificēšanas, fizisko un juridisko personu iesniegumu izskatīšanas u.c.), tikšanās un citus komunikācijas un sadarbības pasākumus, kā arī izvērtējot no Teritorijas plānojuma tvēruma un pēc iespējas ņemot vērā institūciju izvirzītos nosacījumus.

Izstrādājot lokālplānojumus, detālplānojumus, zemes ierīcības projektus, būvprojektus un veicot būvniecību, svarīgi ir novērtēt katras konkrētās ieceres un aktivitātes potenciālās kumulatīvās ietekmes uz vidi, ko nav iespējams izdarīt teritorijas plānojuma tvērumā un mērogā 1: 10000 visam Preiļu novadam. Konkrēta projekta izstrādes, saskaņošanas un īstenošanas ietvaros jāizvērtē konkrētās plānotās darbības un jānodrošina, lai summārā ietekme būtu pēc iespējas mazāka un neradītu neatgriezeniskas sekas.

Pēc pieejamās informācijas var secināt, ka **lielāko ietekmi uz vidi novadā var radīt:**

- **buferzonu neievērošana starp rūpniecisko izmantošanu ar piesārņojošām darbībām un dzīvojamo vai publisko apbūvi,**
- **derīgo izrakteņu ieguve, īpaši dolomīta ieguve ar spridzināšanas metodi,**
- **vēja elektrostaciju būvniecība,**
- **saules paneļu parku ierīkošana lielās platībās,**
- **intensīva lauksaimniecība,**
- **lauksaimniecībā izmantojamo zemju apmežošana,**
- **mežu kailcirtes,**
- **vides riski no decentralizētām kanalizācijas sistēmām, neveicot to atbilstošu apsaimniekošanu.**

Potenciālo summāro ietekmju samazināšanai svarīgi ir ievērot un kontrolēt (veikt nepārtrauktu monitoringu) TIAN iekļautos nepieciešamos pasākumus, kā arī ietekmes uz vidi novērtējuma un atbildīgo vides institūciju nosacījumus.

Iespējama ietekmju summēšanās attiecībā uz virszemes ūdeņu vai gruntsūdeņu kvalitāti, ja pilsētā un ciemos, teritorijās, kur nav pieejamas centralizētās kanalizācijas sistēmas, tiek ierīkoti decentralizētie risinājumi, kas nenodrošina normatīviem aktiem atbilstošu notekūdeņu attīrīšanu. Būtiski sekot līdzi decentralizēto risinājumu darbības efektivitātei, lai novērstu negatīvu ietekmi. Ietekmēm summējoties, kopumā var uzlaboties virszemes un gruntsūdeņu, kā arī augsnes kvalitāte, ja tiek izbūvētas jaunas centralizētas kanalizācijas sistēmas, kas mazina vides piesārņojumu.

Lai nodrošinātu, ka ietekmju mijiedarbība un kumulācija nerada negatīvu ietekmi uz vidi un ilgtermiņā uz cilvēku veselību, kā arī lai veicinātu pielāgošanos klimata pārmaiņām, ekonomisko attīstību un interešu līdzsvarošanu, Teritorijas plānojuma īstenošanas laikā ir jāievēro normatīvie akti un TIAN prasības. Tas

ietver arī ietekmes uz vidi novērtēšanu gadījumos, kad paredzētās darbības atbilst likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" 1. vai 2. pielikuma kritērijiem.

8. Ietekmes uz vidi samazināšanas pasākumi

Lai tiktu pēc iespējas samazināta negatīvā ietekme uz vidi un iedzīvotājiem, īstenojot Teritorijas plānojumā paredzētās darbības, tiek noteikti vairāki pasākumi, kuru ietvaros gan tieši, gan netieši tiek plānots, ka iespējamā negatīvā ietekme tiks samazināta vai pilnībā novērsta, kā arī plānošanas dokumentā piedāvāti risinājumi, kas būtiski uzlabo pilsētvides un lauku teritoriju vides kvalitāti, dabas aizsardzību un samazina iespējamās ietekmes uz vidi.

Teritorijas plānojums sastāv no Grafiskās daļas, kurās noteikts Funkcionālais zonējums un apgrūtinājumi, un TIAN, kuros noteikti risinājumi novada Preiļu pilsētas, ciemu un lauku teritoriju atļautajai teritorijas izmantošanai, apbūvei un labiekārtojumam, pilsētas un ciemu teritoriju robežām, transporta un inženiertehniskās apgādes infrastruktūrai, ielu sarkanajām līnijām u.c., ņemot vērā gan esošo teritorijas izmantošanu un pašvaldības attīstības tendences, fizisko un juridisko personu priekšlikumus, spēkā esošos teritorijas plānojumus, lokālplānojumu un detālplānojumu izvērtējumu, kompetento institūciju un kaimiņu novadu pašvaldību nosacījumus un sniegto aktuālo informāciju, augstāka līmeņa teritorijas plānošanas dokumentu vadlīnijas, normatīvos aktus u.c..

8.1. Funkcionālais zonējums

Funkcionālā zonējuma izstrāde ir viens no teritorijas plānojuma izstrādes galvenajiem uzdevumiem. Teritorijas izmantošanas veidu (funkcionālo zonu/apakšzonu) iedalījums tiek veidots, balstoties uz atšķirīgu izmantošanas veidu galveno grupu noteikšanu, tai pašā laikā katras funkcionālās zonas telpiskās struktūras elementu vienojošās pazīmes ir to funkcija, telpiskais risinājums un novietojums.

Funkcionālo zonējumu var iedalīt divu veidu teritorijās: Preiļu pilsētas un ciemu (blīvi apdzīvoto vietu) teritorijās, kur zemes izmantošanas veidi, galvenokārt, ir saistīti ar **esošu vai plānotu dzīvojamo, publisko, rūpniecisko un citu blīvu apbūvi**, un teritorijās ārpus pilsētām un ciemiem jeb lauku teritorijā, kur galvenie zemes izmantošanas veidi ir **lauksaimniecības un mežu teritorijas**.

Teritorijas plānojumā izdalīti vairāki funkcionālie zonējumi (apakšzonas), kuros ir specifiskas prasības vai nosacījumi teritorijas izmantošanai, kas nodrošina ietekmes uz vidi samazināšanas pasākumus un pozitīvu ietekmi vidējā un ilgtermiņā.

Ņemot vērā specifisko vēsturisko vasarnīcu un dārza māju apbūvi ciemos Dzeņi un Ozoli ar raksturīgu mazu zemes vienību, šauru ielu/ceļu, jauktu sezonālas un pastāvīgas apbūves struktūru, izdalīta **Savrupmāju apbūves teritorija ar vasarnīcu un dārza māju apbūvi (DzS1)**, kurā nav atļauta divu bloķētu individuālo dzīvojamā māju būvniecība un publiskās apbūves papildizmantošanas veidi. TIAN noteikts, ka savrupmāju apbūve atļauta tikai pie nosacījuma, ja zemes vienības platība nav mazāka par 600 m².

Lai neveidotās iespējamās konfliktsituācijas un negatīva ietekme uz dzīvojamo apbūvi, izglītības, veselības, kultūras iestāžu vai citu jūtīgu publisko apbūvi atsevišķi izdalīta **Publiskās apbūves teritorija ar transporta apkopes servisa objektiem (P1)**, kas noteikta teritorijās pie maģistrālas vai pilsētas/ciema nozīmes ielām, autoceļiem, kā arī teritorijās ar esošiem DUS/GUS, transporta apkopes servisa objektiem (servisi, riepu maiņa, pašapkalpošanās automazgātavas u.c.).

Kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanai un aizsardzībai ir noteiktas funkcionālās apakšzonas **Publiskās apbūves teritorija ar reliģisku kultūrvēsturisku vērtību (P2)**, **Publiskās apbūves teritorija ar kultūrvēsturisku un ainavisku vērtību (P3)** un **Dabas un apstādījumu teritorija ar kultūrvēsturisku vērtību (DA2)**, kas noteiktas arhitektūras pieminekļu un pašvaldības nozīmes kultūrvēsturisko pieminekļu un ainaviskās teritorijās, tai skaitā Aglonas ciemā starp Cirīša ezeru un Aglonas baziliku. TIAN (4.4.4.5., 2.4.3.5. nodaļās) noteikts, ka pieļaujama tikai esošo kultūrvēsturisko ēku un būvju pārbūve un atjaunošana to vēsturiskajā arhitektoniskajā veidolā, ņemot vērā kultūrvēsturiskās ainavas un apbūves identitāti un autentiskumu, apbūves un labiekārtojuma iekļaušanos ainavā pamatojot ar arhitektoniski telpisko analīzi (3D vizualizāciju), saskaņojot ar NKMP (valsts aizsargājamiem kultūras pieminekļiem) un būvvaldi (pašvaldības nozīmes aizsargājamiem kultūrvēsturiskajiem pieminekļiem). Kultūrvēsturiskās apbūves

vizuālās ietekmes zonā nav pieļaujama jaunu kultūrvēsturiskās vides raksturam nepiemērotu ēku un būvju, virszemes transporta, inženiertehnisko būvju un iekārtu izvietošana, kā arī traucējošu reklāmu izvietošana, kas rada vizuālu piesārņojumu kultūrvēsturiskajā vidē, kā arī citas TIAN prasības kultūrvēsturiskās vides un ainavas saglabāšanai.

Papildus TIAN definētas prasības kultūras pieminekļu un to aizsardzības zonu teritorijās (3.7.1.nodaļā) un prasības pašvaldības nozīmes kultūrvēsturiski vērtīgas ēku pārbūvei un atjaunošanai (3.7.2.nodaļā).

Jauktas centra apbūves teritorija ar vēsturisku raksturu (JC) noteikta pilsētas un ciemu teritorijās, kur jau vēsturiski ir izveidojusies daudzfunkcionāla izmantošana ar savrupmāju un mazstāvu daudzdzīvokļu namiem, veikaliem un dažādu pakalpojumu objektiem, mazajiem uzņēmumiem ar nebūtisku ietekmi uz vidi - Preiļu pilsētas centra teritorijā, galvenokārt abpus Brīvības ielai, Aglonas ielai, Daugavpils ielai, Rēzeknes ielai un Raiņa bulvārim, Aglonas ciema centrā gar Somersētas ielu, Pelēču centrā. Lai neveidotos negatīvas ietekmes uz dzīvojamo un publisko apbūvi JC teritorijās atļauta tikai vieglās rūpniecības uzņēmumi, kuri veic C kategorijas piesārņojošo darbību vai uzņēmumi, kuri neveic piesārņojošo darbību un to darbības nodrošināšanai nepieciešamā apbūve un infrastruktūra. Saglabājot pēctecību, **Jauktas centra apbūves teritorija Preiļos (JC1)**, kur atļauta arī B kategorijas piesārņojošo darbība un noliktavas zonēta tikai pie Andreja Paulāna ielā 1A, kur ir spēkā esošs lokālpārplānojums (atrodas SIA "Himalayan International", kas nodarbojas ar mājdzīvnieku barības ražošanu) un blakus esošajās pašvaldības zemes vienībās, kas nepieciešamas uzņēmuma attīstībai.

Teritorijas plānojumā noteiktas divas rūpnieciskās apbūves attīstībai plānotas funkcionālās zonas. **Rūpnieciskās apbūves teritorija (R)** ir funkcionālā zona, kas noteikta Preiļu pilsētā un ciemos Līči, Aglonas stacija, Bašķi, Kastīre, Riebiņi vēsturiskajās ražošanas teritorijās, lai nodrošinātu vieglās rūpniecības uzņēmumu ar nebūtisku ietekmi uz vidi (atļauts veikt tikai C un B kategorijas piesārņojošo darbību) darbībai un attīstībai nepieciešamo teritorijas organizāciju, inženiertehnisko apgādi un transporta infrastruktūru. Tās ir teritorija, kur paredzēta Viegļās rūpniecības uzņēmumu darbībai un attīstībai (bez smagās un pirmapstrādes rūpniecības, bez atkritumu pārstrādes). Rūpnieciskās apbūves teritoriju (R) attīstībai paredzētas Preiļu pilsētas vēsturiskās industriālajās zonās ar pieejamu transporta un inženiertehnisko infrastruktūru – pilsētas dienvidu daļā starp Daugavpils ielu (autoceļu P58) un Saltupes ielu – AS "Preiļu siera" teritorijā, kā arī ziemeļrietumu daļā pie Rietumu ielas (Preiļu apvedceļa), tai skaitā bijušās Preiļu pilsētas sadzīves atkritumu izgāztuves un bijušās nelegālās atkritumu izgāztuves nekustamā īpašuma "Rietumi" teritorijās, kas nav piemērotas dzīvojamās vai publiskās apbūves attīstībai.

Savukārt rūpnieciskā apbūve ar būtiskāku iespējamu ietekmi, kur atļauta arī smagās un pirmapstrādes rūpniecība, atkritumu pārstrāde (tai skaitā uzņēmumi ar A kategorijas piesārņojošo darbību) zonēta kā **Rūpnieciskās apbūves teritorija ar smagās rūpniecības un pirmapstrādes uzņēmumu apbūvi (R1)**. R1 noteikta Preiļu pilsētas dienvidu daļā starp Daugavpils ielu (autoceļu P58) un Saltupes ielu – AS "Preiļu siera" teritorijā, kā arī dienvidrietumu daļā aiz Rietumu ielas (Preiļu apvedceļa), kur notiek SIA "Preiļu putni" jaunputnu un dējējvistu audzēšanas kompleksa izveide. Paredzētās darbības ietvaros plānots izbūvēt 5 jaunputnu novietnes, katrā novietnē izvietojot 125 000 jaunputnus, un 2 dējējvistu novietnes, katrā novietnē izvietojot 15 000 dējējvistu. Gada laikā plānots izaudzēt līdz 1 250 000 jaunputniem, kurus tālāk novirzīs uz SIA "Alūksnes putnu ferma" kompleksu Alūksnē. (Pašlaik notiek ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra).

TIAN 4.6.1.5. un 4.6.2.5. nodaļās paredzētas sekojošas būtiskas normas apkārtējo teritoriju aizsardzībai no piesārņojošo darbību iespējamās ietekmes:

- Lokālpārplānojumā, detālpārplānojumā vai būvprojektā paredz pasākumus apkārtējo teritoriju aizsardzībai pret trokšņiem, smakām un cita veida piesārņojumu prettrokšņa sienas, aizsargstādījumus vai citus atbilstošus risinājumus (R, R1).
- Vismaz 5% no zemes vienības kopējās platības paredz apstādījumiem (R, R1).
- Ražošanas objektu vai iekārtu, kas veic A un B kategorijas piesārņojošo darbību izvieto ne mazāk kā 100 m attālumā no esošās dzīvojamās ēkas, izglītības iestādes, veselības aprūpes iestādes un sociālās aprūpes iestādes ēkas, izņemot, ja saņemts blakus esošās ēkas īpašnieka saskaņojums.

Objekta vai iekārtas izvietojumu precīzē būvprojektā vai detālplānojumā, ja tā izstrāde ir nepieciešama. (R, R1).

- Ražošanas objektu vai iekārtu, kas veic C kategorijas piesārņojošo darbību izvieto ne mazāk kā 50 m attālumā no esošas dzīvojamās mājas, izglītības iestādes, veselības aprūpes iestādes un sociālās aprūpes iestādes ēkas, izņemot, ja saņemts blakus esošās ēkas īpašnieka saskaņojums. Objekta vai iekārtas izvietojumu precīzē būvprojektā vai detālplānojumā, ja tā izstrāde ir nepieciešama. (R, R1).
- Operators var uzsākt jaunu piesārņojošu darbību vai veikt būtiskas izmaiņas esošā piesārņojošā darbībā, kuras paredzēts veikt vai kuras izvietotas 100 m (A un B kategorijas) vai 50 m (C kategorijas) attālumā no dzīvojamās apbūves teritorijām, ja tiek lietoti labākie pieejamie tehniskie paņēmieni, lai novērstu vai ierobežotu piesārņojuma rašanos, un darbības rezultātā netiek pārsniegti normatīvajos aktos noteiktie pieļaujamie emisiju līmeņi. (R, R1).
- Būvēm, kas var radīt vides piesārņojumu vai avāriju risku, attālums no zemes vienību robežām ar dzīvojamo vai publisko apbūvi nedrīkst būt mazāks par 100 m, izņemot inženiertīklu un objektu izvietojumu un teritorijas labiekārtojumu (R1).
- Ja Rūpnieciskās apbūves teritorija (R) robežojas ar funkcionālo zonu, kurā atļauta dzīvojamā vai publiskā apbūve, gar zemes vienības robežu ierīko blīvus koku vai krūmu stādījumus vismaz 4 m platumā, paredzot vismaz 50% mūžzaļos stādījumus. Buferjoslas platumu nosaka un pamato lokālplānojumā, detālplānojumā vai būvprojektā, atkarībā no teritorijas izmantošanas veida un ietekmes uz apkārtējo teritoriju vides un dzīves kvalitāti (R, R1).
- Sanitārās un drošības aizsargjoslas jaunveidojamajiem piesārņojumu radošiem objektiem nedrīkst pārsniegt zemes vienības robežas, izņemot gadījumus, ja tas ir saskaņots ar attiecīgās zemes vienības īpašnieku (R, R1).
- Ja plānotā darbība ir saistīta ar daļiņu (PM10 un PM2,5) veidošanos, būvniecības ieceres dokumentācijā projektē slēgtus uzglabāšanas un pārkraušanas tehniskus paņēmienus un tehnoloģiskos risinājumus izplūdes gāzu attīrīšanai no daļiņām (PM10 un PM2,5) (R1).

Teritorijas plānojumā noteikta funkcionālā zona **Mežu teritorija pilsētā un ciemos (M1)**, ar mērķi nodrošināt apstākļus mežu ilgtspējīgai attīstībai un mežu galveno funkciju – saimniecisko, ekoloģisko un sociālo funkciju īstenošanai. Primāri tā kalpos kā blīvi apdzīvoto vietu “zaļās plaušas” un iedzīvotāju rekreācijai, kailcirte nav atļauta. Rekreācijas objektu (skatu platformas, aktīvās atpūtas konstrukcijas u.c.), ceļu un labiekārtojuma elementu aizņemtās platības maksimālais īpatsvars nedrīkst pārsniegt 5% no zemes vienības kopējās platības.

Teritorijas plānojumā noteikta funkcionālā zona **Lauksaimniecības teritorija pilsētā un ciemos (L1)**, lai nodrošinātu lauksaimniecības zemes kā resursa racionālu un daudzveidīgu izmantošanu visa veida lauksaimnieciskajai darbībai un ar to saistītajiem pakalpojumiem, tai skaitā veidojot koncentrētu apbūvi un to nodrošinot ar attiecīgo infrastruktūru. Kā teritorijas papildizmantošanas veids ir noteikta arī Viegļās rūpniecības uzņēmumu apbūve (13001): Viegļās rūpniecības un lauksaimnieciskās ražošanas uzņēmumi (uzņēmumi ar C un B kategorijas piesārņojošās darbības atļaujām, ja tie nerada būtisku ietekmi uz vidi) un to darbības nodrošināšanai nepieciešamā apbūve un infrastruktūra. L1 teritorijas plānotas gan Preiļu pilsētā kā pārejas zona starp rūpniecisko un savrupmāju apbūvi, pie Rietumu ielas starp rūpnieciskajām zonām, gan novada lielāko ciemu periferiālajās daļās un mazajos novada ciemos ar zemu iedzīvotāju blīvumu, nodrošinot elastīgas attīstības iespējas.

Dabas, kultūrvēsturisko un ainavisko vērtību saglabāšanai izdalīta **Lauksaimniecības teritorija Aglonas ciemā (L2)** – dabas parka “Ciriša ezers” dabas parka zonā pie Ciriša, kā arī abpus Tartaka ielai un zemes vienībās pie Aglonas (Egles) ezera. L2 teritorijā ir samazināts atļauto izmantošanu klāsts, tai skaitā nav atļauti vieglās rūpniecības un lauksaimnieciskās ražošanas uzņēmumi, atkritumu savākšanas un šķirošanas laukumi un punkti un citas potenciāli dabas vidi un ainavu degradējošas izmantošanas.

Atsevišķi izdalīta **Dabas un apstādījumu teritorija kapsētām (DA1)**, kas iekļauj kapsētu, piemiņas vietu un brāļu kapu teritorijas un **Dabas un apstādījumu teritorija mazdārziņiem (DA2)** – ģimenes mazdārziņu teritorijas Preiļu pilsētā un Riebiņu ciemā.

Visus teritorijas izmantošanas veidus un funkcionālās zonas skatīt Paskaidrojuma raksta Tabulā 5 Teritorijas izmantošanas veidi funkcionālās zonās Preiļu novada teritorijas plānojumā.

8.2. Plānojumā noteiktie ierobežojumi

Būtiski Teritorijas plānojuma risinājumi, kas nodrošina ietekmes uz vidi samazināšanas pasākumus, ir TIAN noteiktās prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei, kā arī teritorijas ar īpašiem noteikumiem jeb TIN, kas attēlotas Grafiskās daļas kartē un tām definēti izmantošanas nosacījumi TIAN.

Risinājumi izstrādāti, integrējot vides aizsardzības apsvērumus katras teritorijas plānošanas procesā.

Teritoriju izmantošanas ierobežojumi īpaši aizsargājamās dabas teritorijās:

Teritorijas izmantošanai jānotiek atbilstoši ĪADT, kā arī sugu un biotopu aizsardzības normatīvo aktu prasībām un dabas aizsardzības plānu izstrādes ietvaros veikto izpēti un šo teritoriju apsaimniekošanas ieteikumu prasībām. Svarīgi, lai ĪADT saimnieciskās darbības ierobežojumus ievērotu to nekustamo īpašumu īpašnieki, kuru īpašumi vai lietojumi atrodas aizsargājamo ainavu apvidū "Kaučers", dabas parkā "Ciriša ezers" un citu Preiļu novada teritorijā esošo dabas parku un dabas liegumu teritorijās, kā arī potenciāliem tūristiem, apmeklējot, ĪADT būtu jāņem vērā informatīvās zīmes un ĪADT normatīvo aktu prasības. Teritorijas plānojumā attēlotas ĪADT, to zonas, kā arī esošie un plānotie infrastruktūras objekti.

Preiļu novadā divi ciemi atrodas ĪADT: daļa no Aglonas ciema (teritorija starp Tartaku, Cirišu un Somersētas ielu (autoceļu P62)) – dabas parka "Ciriša ezers" dabas parka zonā un Gaiļmuižas ciems – aizsargājamo ainavu apvidū "Kaučers".

Teritorijas plānojumā pēc būtības nav mainīta Aglonas ciema teritorijas robeža ĪADT, tikai tehniski precizēta gar Ciriša un Tartaka krastu, atbilstoši aktuālajām kadastra zemes vienību robežām. Gaiļmuižas ciema teritorijas robeža ir samazināta ziemeļrietumu daļā, izslēdzot no ciema teritorijas lauksaimniecībā izmantojamās zemes vienības. Ciemu teritoriju robežu izmaiņas saskaņotas ar DAP⁵¹.

Izvērtējot Aglonas ciema un Aglonas pagasta lauku teritorijā pašlaik spēkā esošos lokālplānojumus (2) un detālplānojumus (8), Teritorijas plānojumā iekļauts priekšlikums to atcelšanai, jo to risinājumi neatbilst spēkā esošo normatīvo aktu regulējumam un integrācijai Teritorijas plānojumā, atbilstoši nosakot funkcionālās zonas – Dabas un apstādījumu teritorija (DA), Mežu teritorija pilsētā un ciemos (M1) un Lauksaimniecības teritorija Aglonas ciemā (L2).

Papildus Aglonā dabas parka "Cirišu ezers" dabas parka zonā ievērojami MK 24.02.2024. noteikumi Nr.94 "Dabas parka "Cirišu ezers" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" un MK 16.03.2010. noteikumi Nr.264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi", kur noteikts, ka minimālā jaunveidojamās zemes vienība platība meža zemēs ir 10 ha, bet lauksaimniecības zemēs 3 ha, kā arī dabas parka "Cirišu ezers" dabas aizsardzības plāna prasības.

Gaiļmuižā ievērojams ĪADT vispārējo normatīvo aktu regulējums – MK 16.03.2010. noteikumi Nr.69 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" (individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi nav izstrādāti) un aizsargājamo ainavu apvidū "Kaučers" dabas aizsardzības plānā ietvertos apsaimniekošanas un aizsardzības ieteikumus.

TIAN 77.punkts nosaka "Ja zemes vienībā dabas datu pārvaldības sistēmā ir reģistrēts īpaši aizsargājamais biotops, pirms jaunas būvniecības saņem sugu un biotopu eksperta slēdziens ar rekomendācijām tālākai teritorijas izmantošanai un apbūvei".

TIAN 182.punktā iekļauta prasība "Ja lauksaimniecības zemē ir reģistrēti bioloģiski vērtīgi zālāji (BVZ), ir nepieciešams saņemt DAP saskaņojumu zālāja platības pārveidošanai jeb zemes lietošanas kategorijas maiņai".

Mežsaimniecisko darbību īpaši aizsargājamās teritorijās nosaka ĪADT vispārējie un individuālie normatīvie akti.

⁵¹ DAP Latgales reģionālā administrācijai nav iebildumu teritorijas plānojumā noteiktajām ciemu teritoriju robežām (03.01.2025. Nr.4.8/60/2025-N)

Ierobežojumi lauksaimniecības zemju izmantošanai:

Lai saglabātu lauksaimniecības zemju resursus un ainaviskās vērtības (skatu perspektīvas, mozaīkveida ainavu u.c.) Teritorijas plānojumā noteiktas prasības lauksaimniecības zemju apmežošanai (TIAN.3.8. nodaļa), kā arī tiek noteikta virkne citu ierobežojumu. Lauksaimniecības zemju lietošanas veidu maiņa veicama saskaņā ar normatīvo aktu prasībām.

Ierobežojumi meža zemju izmantošanai:

Pašlaik spēkā esošajā Preiļu novada teritorijas plānojumā nav noteikta meža aizsargjosla ap Preiļu pilsētu. Jaunajā teritorijās plānojumā, atbilstoši izstrādes darba grupas lēmumam, noteikta meža aizsargjosla ap Preiļu pilsētu pašvaldībai piederošā zemes vienībā ar kadastra apzīmējumu 76010010201, 9.69 ha platībā, veidojot meža buferzonu starp pilsētas rūpniecisko apbūvi un Līču ciema savrupmāju apbūvi. Šīs aizsargjoslas mērķis ir nodrošināt Preiļu pilsētas iedzīvotājiem atpūtai un veselības uzlabošanai nepieciešamos apstākļus, kā arī lai samazinātu vai kompensētu pilsētas negatīvo ietekmi uz vidi. Aprobežojumus mežu aizsargjoslā ap Preiļu pilsētu regulē Aizsargjoslu likums. Meža zemes atmežošana veicama normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

TIAN 2.4.nodaļā noteiktas prasības meža ieaudzēšanai.

Savrupmāju apbūves teritorijās (DzS0, atmežošana atļauta tikai zem ēkām un citām būvēm, iekšpagalmiem un piebraucamajiem ceļiem, bet ne vairāk kā 30% no zemes vienības kopējās platības. Izstrādājot un pamatojot ar detālplānojumu, atmežojamo platību var palielināt par 10%.

Ierobežojumi derīgo izrakteņu ieguvei:

TIAN 2.2. nodaļā iekļautie nosacījumi nosaka, ka Preiļu novada administratīvajā teritorijā aizliegts veidot karjerus būvmateriālu un melnzemes iegūšanai, ja vien šim nolūkam izmantotā teritorija nav noteiktā kārtībā projektēta un ierīkota derīgo izrakteņu ieguves vieta;

TIAN 3.5.5. nodaļā izvirzītas prasības derīgo izrakteņu ieguves vietu ietekmes mazināšanai uz apkārtējām teritorijām un noteikti attālumi ieguves vietu attālumiem no Preiļu pilsētas, ciema vai lauku teritorijā esošām dzīvojamām mājām vai publiskās apbūves ēkām (500 m no dolomītu ieguves, ja tiek izmantota spridzināšanas metode un 200 m no pārējo derīgo izrakteņu ieguves vietām), blakus esošām zemes vienību robežām (100 m), kapsētām (300 m) un pašvaldību ceļiem (30 m). Derīgo izrakteņu ieguve nav atļauta Teritorijas plānojumā noteiktajās Vietējās nozīmes kultūrvēsturiskās un dabas teritorijās (TIN4) un Ainaviski vērtīgās teritorijās (TIN5), izņemot, ja saskaņots ar pašvaldību.

Plānojumā noteiktās aizsargjoslas

Par ietekmi uz vidi samazinošiem pasākumiem var uzskatīt visas Teritorijas plānojumā noteiktās un/vai attēlotās aizsargjoslas (vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas, ekspluatācijas aizsargjoslas, sanitārās un drošības aizsargjoslas), it īpaši vides un dabas resursu aizsargjoslas, kuru galvenais uzdevums ir samazināt vai novērst antropogēnās negatīvās iedarbības ietekmi uz objektiem, kuriem noteiktas aizsargjoslas. Atbilstoši mēroga noteiktībai Teritorijas plānojuma Grafiskajā daļā noteiktas un attēlotas pašvaldības kompetencē, sadarbības institūciju, kuras sniedza informāciju, kompetencē esošās un citas aizsargjoslas, apgrūtinātās teritorijas un objekti, kuriem nosaka aizsargjoslas saskaņā ar normatīvajiem aktiem par apgrūtinātajām teritorijām, un kuru platums ir 10 m vai vairāk (izņemot ekspluatācijas aizsargjoslas ap meliorācijas būvēm un ierīcēm. Detalizētu skaidrojumu skatīt Paskaidrojuma raksta 4.9. nodaļā.

Teritorijas plānojumā noteiktas apgrūtinātās teritorijas (zonas):

Noteiktas apgrūtinātās teritorijas (zonas):

- 1) valsts aizsargājamā kultūras pieminekļa teritorija;
- 2) infrastruktūra, kas paredzēta sabiedrības piekļuvei publiskai teritorijai – gājēju ceļi, ko pašvaldība noteikusi, lai nodrošinātu piekļuvi publiskam ūdensobjektam;
- 3) pierobeža.

Nosakot virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas, ņemtas vērā arī applūstošās teritorijas, un aizsargjoslas platums noteikts applūstošās teritorijas platumā - Maltai, Feimankai, Dzilnas grāvim un Dubnai (skatīt Paskaidrojuma raksta 4. pielikumu).

Citi ierobežojumi un TIN teritorijas

Teritorijas plānojumā noteiktas citas specifiskas **TIN teritorijas un ierobežojumi**:

Teritorija, kurā ierīko centralizēto ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu (TIN1) nodrošina ēku pieslēgumus centralizētās ūdensapgādes sistēmai un centralizētās kanalizācijas sistēmai. Teritorijas noteiktas Preiļu pilsētā un ciemos Aglona, Aizkalne, Pelēči, Riebiņi, Kastīre, Stabulnieki, Vārkava, Preiļu pilsēta, Līči, Prikuļi, Bašķi, Rimicāni, Vecvārkava, Galēni saskaņā ar esošo centralizētās ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas tīklojumu un iekļaujot tuvējās savrupmāju apbūves, mazstāvu un daudzstāvu dzīvojamās apbūves, publiskās apbūves, jauktas centra apbūves un citas blīvas apbūves teritorijas.

TIAN 3.2.1. nodaļā noteiktas prasības centralizētās un decentralizētās ūdensapgādes un sadzīves notekūdeņu kanalizācijas ierīkošanai, kā arī vides risku izvērtēšanai. Piemēram, atkarībā no zemes vienības platības atļauts hermētiski noslēgts krājrezervuārs (zemes vienībās ar platību līdz 2500 m²) vai bioloģiskās attīrīšanas iekārta (zemes vienībās ar platību virs 2500 m²). Visās teritorijās, neatkarīgi no funkcionālās zonas, jaunbūvējamām vai pārbūvējamām ēkām zemes vienībā, kurām piegulošajā ielā vai ceļā ir izbūvēti centralizētas ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas tīkli jāveic pieslēgumu pie centralizētās ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas.

Teritorija, kurā aizliegta vēja elektrostacija, kuru jauda ir 20 kW un vairāk, būvniecība (TIN12), kas noteikta 1,3 km attālumā no Preiļu pilsētas un ciemu robežām. Analizējot attīstības stadijā esošo vēja parku ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojumus, secināms, ka 250 m augstu VES mirgošanas efekta no VES rotora lāpstiņu kustības ietekme sniedzas līdz pat 2 km attālumā. VES attālinot, mirgošanas efekta ietekmes intensitāte samazinās. Risinājums dod pozitīvu tiešu un ilgtermiņa ietekmi uz cilvēku veselību.

Papildus normatīvajos aktos noteiktajam (800 m buferzona no dzīvojamām un publiskām ēkām) un TIN12 buferzonai ap Preiļu un ciemu teritoriju robežām, TIAN 3.2.2. nodaļā noteikts, ka vēja elektrostaciju, kuru jauda ir 20 kW būvniecība aizliegta ĪADT, mikroliegumos un to buferzonās, biotopos, kultūras pieminekļu un to aizsardzības zonu teritorijās, izņemot, ja saskaņots ar NKMP un Vietējas nozīmes kultūrvēsturiskās teritorijās (TIN4) un Ainaviski vērtīgās teritorijās (TIN5).

Teritorijas plānojumā iekļauti arī nosacījumi saules paneļu ierīkošanai. Vietējas nozīmes kultūrvēsturiskajās teritorijās (TIN4) un Ainaviski vērtīgajās teritorijās (TIN5) atļauts izvietot saules paneļus tikai pašpatēriņam ar jaudu līdz 50 kW, novietojumu un platību saskaņojot ar pašvaldību, kā arī saules paneļu izvietošana nav atļauta tuvāk par 30 m no pašvaldības ceļa ass (TIAN 3.2.2.).

9. Iespējamo alternatīvu izvēles pamatojums

Kā alternatīva plānošanas dokumentam – Preiļu novada teritorijas plānojumam ir “0” alternatīva, saglabājot spēkā esošos bijušo novadu teritorijas plānojumus, bet līdz ar to netiktu vienoti un integrēti plānota atļautā novada teritorijas izmantošana atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem teritorijas attīstības plānošanā – MKN Nr.240 un vienotajai teritorijas attīstības plānošanas valsts informācijas sistēmai (turpmāk – TAPIS).

Būtiski ņemt vērā, ka Preiļu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija no 2022. gada (turpmāk – Stratēģija) nosaka virkni telpiskās attīstības vadlīniju, kas jāņem vērā, izstrādājot Teritorijas plānojuma risinājumus. Tās ievērojot un detalizējot, mazinās iespējas citiem alternatīviem risinājumiem, kam ir negatīvāka ietekme uz vidi pretstatā tam, kas jau noteikts un ņemams vērā normatīvajos aktos, institūciju nosacījumos un Stratēģijā.

Izstrādājot Teritorijas plānojumu, tika analizēti un ieviesti risinājumi ņemot vērā iedzīvotāju, pašvaldības, un institūciju norādes, kā arī ilgtspējīgas attīstības nosacījumus, kas sekmēs kvalitatīvas vides veidošanos novadā. Izstrādes procesā tika identificēti un dokumentēti vairāki alternatīvi teritorijas plānošanas un/vai attīstības risinājumi. Tā kā Teritorijas plānojuma 1.redakcija un Vides pārskats tika sagatavoti vienlaicīgi, jau izstrādes procesā tika izvērtēti alternatīvie teritorijas attīstības priekšlikumi un plānošanas dokumentā iestrādāti risinājumi ar iespējami nebūtiskāko ietekmi uz vidi. Izvēloties alternatīvu, ņemts vērā **pamatprincips – alternatīvai jābūt iespējamai, īstenojamai un reālistiskai un jānodrošina sabalansēts pašvaldības attīstības risinājums, ņemot vērā gan ekonomiskās attīstības, gan dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas intereses.**

Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu izstrāde:

Alternatīvu izstrāde teritorijas plānojuma izstrādes procesā balstās uz vairāku TIAN normu detalizēšanu, piemēram, 3.2. nodaļa – Prasības inženiertehniskās apgādes tīkliem – ūdensapgādei un kanalizācijai (pieslēgumiem pie centralizētās ūdenssaimniecības sistēmas, decentralizētiem ūdensapgādes un kanalizācijas risinājumiem), alternatīvai energoapgādei (vēja elektrostaciju, kuru jauda ir 20 kW un vairāk, būvniecībai, biogāzes koģenerācijas staciju novietojumam, saules paneļu ierīkošanai), mobilitātes infrastruktūrai (elektroauto uzlādes stacijām un iekārtām), meliorācijai un lietusūdeņu novadīšanai (attālumiem līdz būvēm, pārbūvei, ilgtspējīgiem risinājumiem) un citas prasības (pieslēgumiem pie centralizētās siltumapgādes sistēmas, lokāliem siltuma avotiem, naftas produktu atdalītājiem u.c.).

Plānojuma alternatīva var būt, ka TIAN iekļautās prasības var būt mazāk detalizētas, taču tās ir atbilstošas Preiļu novada pašvaldības vajadzībām un mazina iespējamās ietekmes uz vidi.

TIAN izstrādes procesā izvērtēts deleģējums pašvaldībai noteikt konkrētas prasības un nosacījumus, balstoties uz vajadzībām, kādas iziet no būvniecības procesa un teritorijas attīstības kopumā. Līdz ar to tika izvēlēta alternatīva noteikt detalizētas TIAN prasības, kas atbilst Teritorijas plānojuma tvērumam.

Apdzīvojuma struktūra un priekšlikumi:

Teritorijas plānojuma izstrādes procesā izvērtētas vairākas alternatīvas Preiļu novada apdzīvojuma struktūras attīstībai un sniegt priekšlikumus apdzīvojuma struktūras un statusa izmaiņām – Preiļu pilsētas un ciemu teritoriju robežām.

1. alternatīva – saglabāt spēkā esošajos teritorijas plānojumos noteiktās Preiļu pilsētas un 25 ciemu robežas.

2. alternatīva – paplašināt Preiļu pilsētas robežas, iekļaujot pilsētas teritorijā blakus esošo Preiļu pagasta Līču ciema teritoriju. Veikt pārējo novada ciemu teritoriju nebūtisku robežu precizēšanu pa zemes vienību robežām, atbilstoši aktuālajai kadastra situācijai.

3. alternatīva – paplašināt Preiļu pilsētas robežas dienvidu un rietumu daļā, ņemot vērā pilsētas attīstības iespējas – piepilsētas lauku teritorijā jau esošo blīvo dzīvojamo un citu apbūvi, pieejamo transporta un

inženiertehnisko infrastruktūru. Saglabāt Līču ciema teritorijas statusu, nepievienot pilsētai. Veikt pārējo novada ciemu teritoriju robežu precizēšanu pa zemes vienību robežām atbilstoši aktuālajai situācijai, kā arī robežu samazināšanu vai paplašināšanu atbilstoši ciemu attīstības prognozēm, izslēdzot no ciemu teritorijām lauksaimniecībā izmantotās zemes, mežu masīvus, pievienojot zemes vienības, kurās jau veidojas vai ir potenciāls blīvākas zemes vienību struktūras veidošanai dzīvojamai, publiskai un vieglās ražošanas ar nebūtisku ietekmi uz vidi apbūvei. Detalizēts Preiļu novada apdzīvojuma struktūras priekšlikums sniegts Paskaidrojuma raksta 4.2.sadaļā un Vides pārskata 7.1. sadaļā.

Izvēlēta 3. alternatīva, jo tā atbilst Stratēģijā noteiktai vadlīnijai *“Blīvas apbūves teritorijas (jaunus mājokļus, sociālo u.c. pakalpojumu objektus) jāplāno pilsētas un ciemu robežās, veidojot kompaktu apdzīvojuma struktūru un veicinot kvalitatīvas tehniskās un sociālās infrastruktūras izveidi novada blīvi apdzīvotajās vietās”*.

Derīgo izrakteņu ieguve:

- **1. alternatīva** paredzēja nenoteikt ierobežojumus attālumiem no objektiem un noteikt funkcionālās zonas, kur atļauta derīgo izrakteņu ieguve.

- **2. alternatīvā** izvērtēti iespējami ierobežojošie noteikumi un TIAN 3.5.3. nodaļā noteikts kādās zonās un ar kādiem ierobežojošiem attālumiem pieļaujama dolomīta un citu derīgo izrakteņu ieguve.

Izvēlēta 2. alternatīva un papildus ietekmes mazināšanai uz apkārtējām teritorijām noteikti minimālie attālumi no derīgo izrakteņu ieguves vietām līdz dzīvojamai un publiskai apbūvei pilsētas un ciemu teritorijās, zemes vienību robežām, kapsētām, pašvaldību ceļiem, kā arī ierobežojumi pašvaldības noteiktās ainaviskās un kultūrvēsturiskās teritorijās (TIN5, TIN4), līdz ar to samazinot potenciāli iespējamo ietekmi, kas rodas derīgo izrakteņu ieguves laikā.

LIZ apmežošana:

- **1. alternatīva** paredzēja nenoteikt kritērijus lauksaimniecībā izmantojamo zemju apmežošana.

- **2. alternatīvā** izvērtēti iespējami ierobežojošie noteikumi un TIAN 3.8. nodaļā noteikts pie kādiem kritērijiem (zemes auglība ballēs, platība, biotopi u.c.) lauksaimniecības zemju apmežošana ir aizliegta vai saskaņojam ar kompetento institūciju.

Izvēlēta 2. alternatīva. Papildus ietekmes mazināšanai uz dabas un kultūrvēsturisko mantojumu noteikts, ka vietējas nozīmes kultūrvēsturiskajās teritorijās (TIN4) un ainaviski vērtīgajās teritorijās (TIN5), LIZ apmežošana atļauta tikai, ja saņemts pašvaldības saskaņojums, ĪADT - ņemot vērā ĪADT normatīvajos aktos noteiktās prasības un saskaņojot ar DAP. Ieviešot, šo “piesardzību” principu, vērtīgās lauksaimniecības zemes tiks saglabātas lauksaimnieciskajā aprītē un samazināta nekontrolēta to apmežošana, vienlaicīgi saglabājot mozaīkveida ainavas, atvērtos skatus un citu dabas vērtības.

Vēja elektrostaciju izvietošana:

- **1. alternatīva** paredzēja nenoteikt attālumu ierobežojumus, papildus MKN Nr.240 noteiktajiem attālumiem (vēja elektrostacijai ar jaudu 20 kW un vairāk izvieto ne tuvāk kā 800 m no dzīvojamās vai publiskās ēkas).

- **2. alternatīvā** piedāvāts noteikt vienotus nosacījumus visā Preiļu novadā. Papildus MKN Nr.240 regulējumam, noteikt buferzonas no Preiļu un ciemu robežām līdz vēja elektrostacijai ar jaudu 20 kW un vairāk), izvērtējot attālumus 800 m, 1200 m, 1300 m, 1500 m vai 1600 m no pilsētas vai ciema teritorijas robežas.

Izvēlēta 2. alternatīva un papildus ietekmes mazināšanai uz apkārtējām blīvas dzīvojamās un publiskās apbūves teritorijām noteikts minimālais attālums 1300 m no pilsētas vai ciemu teritorijas robežas. Papildus ietekmes mazināšanai noteikts, ka vēja elektrostaciju ar jaudu 20 kW un vairāk, būvniecība nav atļauta ĪADT, mikroliegumos un to buferzonās, biotopos, kultūras pieminekļu un to aizsardzības zonu teritorijās, izņemot, ja saskaņots ar NKMP. Buferzonas (TIN12) izveides mērķis ir sabalansēt un rast kompromisu starp dažādām ieinteresētām un iesaistītajām pusēm (iedzīvotāji, uzņēmēji, pašvaldība, dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzības institūcijas u.c.) attiecībā uz vēja elektrostaciju un vēju parku izvietošana.

Lokālplānojumu un detālplānojumu integrēšana Teritorijas plānojumā:

- **1. alternatīva** – īstenot spēkā esošo lokālplānojumu un detālplānojumu risinājumu integrēšanu Teritorijas plānojumā, ciktāl tas iespējams un atbilst normatīvo aktu prasībām un Stratēģijas uzstādījumiem, daļu pārapsūprīnot ar administratīvajiem aktiem.

- **2. alternatīva** – atcelt visus lokālplānojumu un detālplānojumus, kas apstiprināti kā administratīvie akti vai ar saistošajiem noteikumiem (vecāki par 10 gadiem), kuri jau ir īstenoti vai to īstenošana nav uzsākta. Integrēt to risinājumus Teritorijas plānojumā.

Ņemot vērā, ka daļa no lokālplānojumiem un detālplānojumiem jau ir īstenoti vai arī izstrādāti vairāk kā pirms 10 gadiem un neatbilst pašreizējam normatīvo aktu regulējumam (īpaši attiecināms uz Aglonas ciemā un pagastā, dabas parka "Ciriša ezers" dabas parka zonas teritorijā esošajiem), Teritorijas plānojumā **izvēlēta 2. alternatīva** jeb priekšlikums atcelt visus lokālplānojumu un detālplānojumus un integrēt to risinājumus Teritorijas plānojumā, atbilstoši teritorijas plānošanu un ĪADT regulējošo normatīvo aktu prasībām. Lai saglabātu tiesiskās palāvēības principu, pašvaldības pirms to atcelšanas sazināsies ar nekustamā īpašuma īpašnieku par īstenošanas aktualitāti un informēs par integrāciju Teritorijas plānojuma risinājumos. Detalizēts lokālplānojumu un detālplānojumu īstenošanas izvērtējums sniegts Paskaidrojuma raksta 3.2. un 3.2. sadaļā, 14. un 15.pielikumā.

Funkcionālā zonējuma noteikšana:

- **1. alternatīva** – pārņemt spēkā esošo teritorijas plānojumu funkcionālos zonējumus un veidot plašākus apakšindeksus un detalizētas prasības katrai apakšzonai.

- **2. alternatīva** – veidot vienotu teritorijas izmantošanas un apbūves koncepciju visa novada teritorijā, izdalot funkcionālās zonas/apakšzonas un TIN, ņemot vērā katras teritorijas specifiku (novietojumu, esošo izmantošanu un inženiertīklu pieejamību, dabas un kultūrvēsturiskos objektus, vides jūtīgumu u.c.) un vēlamu attīstības potenciālu, pēc iespējas izvairoties no konfliktzonu veidošanās starp rūpniecisko izmantošanu, dzīvojamās un publiskās apbūves vidi, vides aizsardzības un dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzības interesēm.

Teritorijas plānojumā **izvēlēta 2. alternatīva**, kas atbilst labas telpiskās plānošanas praksei un uzstādījumam par elastīga Teritorijas plānojuma izstrādi, kas ir ilgtermiņa attīstības plānošanas dokuments, vienlaicīgi nosakot teritorijas ar specifiskiem, vietai pielāgotiem nosacījumiem - apakšzonas, piemēram, Publiskās apbūves teritorija ar kultūrvēsturisku vērtību (P3), Lauksaimniecības teritorija Aglonas ciemā (L2) u.c., TIN, piemēram, Plūdu riska teritorija (TIN13) u.c..

10. Kompensēšanas pasākumi

Īstenojot Teritorijas plānojumu, netiek paredzēta nozīmīga negatīva ietekme uz ĪADT, tai skaitā Natura 2000 teritorijām, kuru saglabāšanai, aizsardzībai un negatīvo ietekmju sabalansēšanai, kas rodas plānošanas dokumenta paredzēto darbību rezultātā, tiek veikti kompensēšanas pasākumi.

11. Plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamās būtiskās pārrobežu ietekmes novērtējums

Preiļu novads tieši nerobežojas ar Latvijas valsts robežu, kā arī Teritorijas plānojumā netiek plānotas tādas darbības, kas veidotu pārrobežu ietekmi.

12. Īstenošanas monitorings

MKN Nr.157 "Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums" paredz plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringu.

Teritorijas plānojuma īstenošanas monitorings jāveic, lai noteiktu tiešu vai netiešu ietekmi uz vidi, kas nav bijusi paredzēta izstrādājot dokumentu. Monitoringa izstrādei izmanto informāciju, kas iegūta izstrādājot Vides pārskatu, valsts statistikas datus un citu pašvaldībai pieejamo informāciju.

Pašvaldība EVA atzinumā, par Vides pārskatu norādītajos termiņos iesniegs monitoringa ziņojumu. Par palīg līdzekli monitoringa ziņojuma formai var izmantot EVA sagatavoto paraugu. Ziņojumā tiek apkopota pieejamā informācija par novada vides (dabas) faktoriem, ekonomiskajiem faktoriem un teritorijas plānojuma īstenošanas izvērtējuma rādītājiem. Monitoringa ziņojuma veikšanai var izmantot Preiļu novada Teritorijas plānojumu, Vides pārskatu, valsts statistikas pārskatus, datubāzes u.c. informācijas avotus, pievēršot uzmanību atsevišķiem indikatoriem (Tabula 6).

Tabula 6. Īstenošanas monitoringa indikatori

Nr.	Vides aspekts	Indikatori
1	Virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāte	- Ūdensobjektu ekoloģiskā un ķīmiskā kvalitāte (LVĢMC dati); - Peldvietu kvalitāte (Veselības inspekcijas un pašvaldības dati); - Paliekošais piesārņojums (LVĢMC dati, pašvaldības dati); - Publisko ūdeņu apsaimniekošanas plānu izstrāde un ieviešana (pašvaldības dati).
2	Gaisa kvalitāte	- Emisijas no katlu mājām, rūpniecības u.c. emisiju avotiem (LVĢMC dati, VVD); - Reģistrētā autotransporta skaits, t. sk. elektrotransporta (CSDD dati); - Elektromobiļu uzlādes staciju skaits (CSDD dati); - Ielu, ceļu uzturēšanas pasākumi putekļu samazināšanai (ielu uzkopšana pēc ziemas sezonas, grants seguma ielu uzturēšana vasaras periodā u. c. pasākumi (pašvaldības dati); - Energoefektīvo projektu skaits (pašvaldības dati); - Reģistrēto sūdzību skaits par smakām vai cita veida gaisa piesārņojumu (VVD dati).
3	Ūdens saimniecība	- Ūdeņu krājumu izmantošanas intensitāte (LVĢMC dati); - Dzeramā ūdens analīžu rezultāti (pašvaldības dati, Veselības inspekcija); - Savākto un attīrīto notekūdeņu daudzums (LVĢMC dati); - Piesaistīto fizisko un juridisko personu skaits, kuriem tiek nodrošināti centralizētās kanalizācijas pakalpojumi (pašvaldības dati); - Attīrīto notekūdeņu kvalitātes atbilstība normatīvo aktu prasībām (Pašvaldības dati, VVD, LVĢMC dati); - Virszemes ūdeņu kvalitāte, kuros tiek novadīti attīrītie notekūdeņi

Nr.	Vides aspekts	Indikatori
		(VVD, LVĢMC dati); - Ieviestie pasākumi tīrāku notekūdeņu novadīšanai vidē (organizāciju, pašvaldības dati); - Reģistrēto decentralizēto kanalizācijas sistēmu skaits un īpatsvars no visām reģistrā iekļaujamām decentralizētajām kanalizācijas sistēmām (pašvaldības dati).
4	Atkritumu apsaimniekošana	- Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas uzlabošanas pasākumi novadā (pašvaldības dati, atkritumu apsaimniekotāja dati, valsts atkritumu apsaimniekošanas plāns, kas attiecas uz Preiļu novadu); - Radīto atkritumu apjoms (tai skaitā bīstamo atkritumu) (LVĢMC, statistikas pārskats); - Šķīrto atkritumu apjoms (LVĢMC, pašvaldības dati); - Mājsaimniecību (objektu) īpatsvars, kur ir spēkā esoši atkritumu apsaimniekošanas līgumi (organizāciju, pašvaldības dati).
5	Aizsargājamās dabas teritorijas	- Īpaši aizsargājamo biotopu platības un kvalitāte, īpaši aizsargājamo sugu atradņu skaits un stāvoklis (pašvaldība sadarbībā ar sugu un biotopu ekspertiem, DAP); - Dabas aizsardzības plāna izstrāde/aktualizācija (DAP); - Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu pieņemšana (VARAM).
6	Kultūrvēsturiskais mantojums un tūrisms	- Sakopto, atjaunoto kultūrvēsturisko objektu skaits (pašvaldības dati); - Attīstīto un sakārtoto tūrisma objektu un infrastruktūras projektu skaits (pašvaldības dati); - Pašvaldības saistošo noteikumu izstrāde (pašvaldība); - Publiskās piekļuves vietas pie ūdeņiem (pašvaldības dati); - Ūdenstilpju apsaimniekošanas pasākumi: labiekārtojuma elementu izveide, zāles izpļaušana, koka laipas, norobežojošu barjeru uzstādīšana u.tml. (pašvaldības dati, objektu īpašnieki).
7	Degradētās teritorijas, piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas	- Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu, degradēto teritoriju skaits (VVD dati, pašvaldības dati); - Sakārtoto, attīstīto un revitalizēto objektu/teritoriju skaits (pašvaldības dati, objektu īpašnieki); - Veikto izpēšu un/vai sanāciju skaits piesārņotajās un potenciāli piesārņotajās vietās (VVD, pašvaldības dati).

13. Kopsavilkums

SIVN ietvaros izstrādāts Vides pārskats Preiļu novada teritorijas plānojumam.

SIVN nepieciešamību nosaka likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu", vides pārskata saturs un izstrādes kārtība noteikta – MKN Nr. 157.

Teritorijas plānojumam SIVN procedūra uzsākta saskaņā ar Energētikas un vides aģentūras 2022. gada 23. decembra lēmumu Nr.4-02/82/2022 "Par stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras piemērošanu".

Vides pārskatu sagatavoja SIA "Reģionālie projekti" atbilstoši normatīvo aktu prasībām, konsultējoties ar EVA, DAP, VVD Atļauju pārvaldi un Veselības inspekciju.

Sabiedrības informēšanai par plānošanas dokumentu un Vides pārskata izstrādi tiek organizēta publiskā apspriešana.

Vides pārskats tiek izstrādāts, lai izvērtētu plānošanas dokumentā plānoto darbību, teritorijas izmantošanas un apbūves radīto ietekmi uz vidi un īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām, izvērtējot grafiskās daļas kartes un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus.

Preiļu novads ir bagāts ar dabas resursiem, līdz ar to novadā ir ievērojams skaits īpaši aizsargājamo objektu un teritoriju. Vides stāvoklis Preiļu novadā kopumā ir labs, tā kvalitāti galvenokārt ietekmē saimnieciskā darbība, kā lauksaimniecība, autotransports, notekūdeņi, ražošanas uzņēmumi u.c.

Pašvaldībai pastiprināta uzmanība jāpievērš ūdenssaimniecības attīstībai blīvi apdzīvotās teritorijās, kurās līdz šim nav pieejami šādi pakalpojumi. Bagātīgais tūrisma piesaistes objektu klāsts veicina tūristu skaita pieaugumu novadā, līdz ar to jāattīsta tūrisma infrastruktūra, līdzsvarojoš tautsaimniecības un dabas vērtības.

Realizējot teritorijas plānojumā atļautās izmantošanas, var veidoties gan tiešās, gan netiešās ietekmes uz vidi. Tiešās ietekmes ietver būvniecības radīto troksni, putekļus un būvgružus, kas īslaicīgi traucē vidi. Ilglaicīgas ietekmes saistītas ar zemes transformāciju un infrastruktūras izbūvi, radot izmaiņas ainavā, biotopos un virszemes notecē. Netiešās ietekmes rodas no mijiedarbības starp dažādām vides sastāvdaļām, piemēram, tūrisma attīstības rezultātā palielinās antropogēnā slodze, bet arī veicināta vides sakopšana.

Īslaicīgas ietekmes ietver būvniecības laikā radītos traucējumus, piemēram, troksni un putekļus, kas pazūd līdz ar darbu pabeigšanu. Ilglaicīgas ietekmes ietver zemes lietojuma maiņu, meža zemes transformāciju un infrastruktūras izbūvi, kas rada pastāvīgas izmaiņas vidē. Svarīgi ir izvērtēt katru projektu atsevišķi, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību un mazinātu negatīvo ietekmi.

Lai samazinātu ietekmes uz vidi, ir nepieciešams ievērot vairākus pasākumus:

- Veicināt vides izglītības pasākumus un sabiedrības informēšanu par vides aizsardzības nozīmi;
- Uzlabot infrastruktūru, lai samazinātu piesārņojumu no notekūdeņiem un citiem avotiem;
- Veicināt dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, piemēram, ierīkojot ilggadīgus stādījumus un samazinot mēslojuma lietošanu lauksaimniecībā;
- Veikt regulāru vides stāvokļa monitoringu un kontrolēt piesārņojuma avotus.

Kopumā Teritorijas plānojuma risinājumi vērtējami kā neitrāli, būtiski neietekmējot vides stāvokli salīdzinoši ar esošo situāciju. Tomēr ir būtiski turpināt uzraudzīt un pielāgot plānošanas dokumentus, lai nodrošinātu vides kvalitātes uzlabošanu un ilgtspējīgu attīstību. Iespējamās alternatīvas tiek vērtētas, lai nodrošinātu līdzsvarotu teritorijas attīstību, samazinot negatīvo ietekmi uz vidi un veicinot pozitīvus risinājumus.

Preiļu novada SIVN novērtējuma rezultāti uzsver nepieciešamību rūpīgi plānot un pārraudzīt teritorijas attīstību, lai saglabātu dabas un kultūras vērtības, kā arī nodrošinātu ilgtspējīgu vides kvalitāti. Ievērojot ieteiktos pasākumus un regulāri izvērtējot plānošanas dokumentus, iespējams mazināt negatīvās ietekmes un veicināt vides aizsardzību un sabiedrības labklājību.

Netiek paredzēts „0” variants, kad netiktu izstrādāts teritorijas plānojums. Vides pārskatā iekļauts risinājumu alternatīvu izvērtējums. Teritorijas plānojumā netiek plānotas darbības, kas ietekmētu Natura 2000 teritorijas līdz ar to kompensēšanas pasākumi nav nepieciešami un netiek noteikti.

Teritorijas plānojuma realizācijas jeb īstenošanas sekas, tiks novērtētas veicot plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringu EVA norādītajos gados.

Izstrādātais Preiļu novada teritorijas plānojums kopumā nav pretrunā ar dabas aizsardzības normatīviem un to mērķi atbilst starptautiskajiem un nacionālajiem vides un dabas aizsardzības mērķiem. Ievērojot vides aizsardzības normatīvus, TIAN nosacījumus un kompetento institūciju izvirzītās prasības, plānošanas dokumenta īstenošana neatstās sliktāku ietekmi uz vides kvalitāti kāda tā ir pašlaik.

PIELIKUMI

1. PIELIKUMS AIZSARGĀJAMĀS DABAS TERITORIJAS UN OBJEKTI

Īpašu aizsargājamo dabas teritoriju saraksts

Nr. p. k.	Nosaukums	Veids	Zonas	Platība	Teritoriālā vienība
1.	Kaučers	Aizsargājamo ainavu apvidus	–	2768,5 ha	Preiļu un Rušonas pagasti
2.	Cirīša ezers	Dabas parks	Dabas lieguma zona Dabas parka zona	1274,91 ha	Aglonas pagasts
3.	Ašenieku purvs	Dabas liegums	–	1575,46 ha	Upmalas pagasts
4.	Dubnas paliene	Dabas liegums	–	376,57 ha (Preiļu novadā – 359,9 ha)	Rožkalnu un Upmalas pagasti (daļēji atrodas Līvānu novada Rožkalnu pagastā)
5.	Jaša	Dabas liegums	–	68,46 ha	Aizkalnes un Pelēču pagasti
6.	Jašas-Bicānu ezers	Dabas liegums	–	311,04 ha	Rušonas pagasts
7.	Lielais Pelečāres purvs	Dabas liegums	–	5683,26 ha (Preiļu novadā – 738,07 ha)	Sīļukalna pagasts (daļēji atrodas arī Jēkabpils novada, Atašienes pagastā, Līvānu novada Rudzātu pagastā, Varakļānu novada Varakļānu pagastā)
8.	Mazā Kurtoša meži	Dabas liegums	–	52 ha	Rušonas pagasts
9.	Pelēču ezera purvs	Dabas liegums	–	12,24 ha	Pelēču pagasts
10.	Rušonu ezera salas	Dabas liegums	–	45,12 ha	Rušonas pagasts
11.	Sekstu ezers un meži	Dabas liegums	–	85 ha	Rušonas pagasts

Dabas pieminekļu saraksts

Nr. p. k.	Nosaukums	Veids	Platība	Teritoriālā vienība
1.	Jaunaglonas parks	Aizsargājami dendroloģiski stādījumi	3,25 ha	Aglonas pagasts
2.	Vārkavas parks	Aizsargājami dendroloģiski stādījumi	2,54 ha	Vārkavas pagasts
3.	Preiļu pilsētas parks	Pašvaldības izveidots aizsargājami dendroloģiski stādījumi	48 ha	Preiļi

Mikroliegumu saraksts

Nr. p. k.	Kods	Objekts	Tips	Platība	Buferzona	Buferzonas platība	Teritoriālā vienība
1.	202	Suga	Putni	12,1 ha	Jā	9,5 ha	Aizkalnes pagasts
2.	242	Suga	Sūnas	1,1 ha	Nē		Aizkalnes pagasts
3.	1014	Suga	Putni	5,6 ha	Jā	6,3 ha	Galēnu pagasts

4.	1867	Suga	Putni	29,3 ha	Jā	4,3 ha	Galēnu pagasts
5.	241	Biotops	Biotopi	1,64 ha	Nē		Pelēču pagasts
6.	1013	Suga	Putni	9,9 ha	Nē		Pelēču pagasts
7.	2299	Suga	Putni	13,9 ha	Jā	28,45 ha	Riebiņu pagasts
8.	3039	Suga	Putni	5,37 ha	Jā	42,91 ha	Riebiņu pagasts
9.	3058	Suga	Putni	5,57 ha	Jā	50,18 ha	Riebiņu un Silajāņu pagasti (buferzona atrodas arī Galēnu pagastā)
10.	244	Suga	Vaskulārie augi un paparžaugi	3 ha	Nē		Rožkalnu pagasts
11.	1182	Suga	Putni	9,6 ha	Jā	10,6 ha	Rožkalnu pagasts
12.	1455	Biotops	Biotopi	6 ha	Nē		Rožkalnu pagasts
13.	2700	Suga	Putni	12,38 ha	Jā	65,13 ha	Rožkalnu pagasts (daļēji atrodas arī Augšdaugavas novada Kalupes pagastā)
14.	2751	Suga	Putni	7,88 ha	Jā	31,12 ha	Rožkalnu pagasts
15.	2754	Suga	Putni	11,44 ha	Jā	80,06 ha	Rožkalnu pagasts
16.	1453	Biotops	Biotopi	5,77 ha	Nē		Rušonas pagasts
17.	1454	Biotops	Biotopi	10,2 ha	Nē		Rušonas pagasts
18.	1707	Suga	Putni	10,36 ha	Jā	12,35 ha	Rušonas pagasts
19.	3214	Suga	Putni	7,03 ha	Jā	39,39 ha	Rušonas pagasts
20.	3027	Suga	Putni	5,78 ha	Jā	16,99 ha	Saunas pagasts
21.	3156	Suga	Putni	6,12 ha	Jā	44,87 ha	Sīļukalna pagasts
22.	726	Suga	Sūnas	3,38 ha	Nē		Stabulnieku pagasts
23.	727	Biotops	Biotopi	6,96 ha	Nē		Stabulnieku pagasts
24.	1456	Biotops	Biotopi	5,97 ha	Nē		Upmalas pagasts
25.	243	Biotops	Biotopi	2,51 ha	Nē		Vārkavas pagasts

2. PIELIKUMS UPJU UN EZERU EKOLOĢISKĀ KVALITĀTE, BŪTISKĀS SLODZES, PASĀKUMI, RISKI⁵²

Nr. p.k.	ŪO kods	ŪO nosaukums	Ūdensobjektu ekoloģiskās kvalitāte/potenciāls			Būtiskas slodzes	Pasākumi	Riska ŪO/ risks
			UBAP periods					
			1.	2.	3.			
1.	D480SP	Feimanka	Vidēja	Vidēja	Vidēja	Lauksaimniecības slodze barības vielu noteces dēļ no lauksaimniecības zemēm ir novērtēta kā būtiska.	Jāievēro “piesardzības princips”, jo šajos ūdensobjektos novadītie notekūdeņi rada potenciālu ietekmi uz ūdeņu kvalitāti. Veikt meliorācijas sistēmas pārbūvi novada teritorijā, lai mazinātu applūšanas risku 9500 iedzīvotājiem. Izmantot zaļās infrastruktūras elementus būvdarbos (sedimentācijas dīķi, akmens krāvumi).	Plūdu riskam ar 0.5% applūšanas varbūtību.
2.	D483	Jāša	Vidēja	Vidēja	Vidēja	Augštecē un lejtecē pa vienam regulētam upes posmam. ŪO lejtecē Korna dzirnavu HES un Pelēču dzirnavu HES ar uzpludinājumiem, kas rada būtisku slodzi.	Veikt meliorācijas sistēmas pārbūvi novada teritorijā, lai mazinātu applūšanas risku 9500 iedzīvotājiem. Izmantot zaļās infrastruktūras elementus būvdarbos (sedimentācijas dīķi, akmens krāvumi). Daļa ŪO (lejtecē) atrodas ĪADT “Jaša”. Ievērojami negatīva ietekme uz zivju resursiem un upju ekoloģisko kvalitāti ir mazo hidroelektrostaciju kaskādēm, tāpēc ir nepieciešams pārskatīt šo HES apsaimniekošanas noteikumu un ūdens resursu lietošanas atļauju nosacījumus, lai samazinātu HES ietekmi uz vidi. Izbūvēt zivju ceļus, ieviest ekoloģisko caurplūdumu HES, dambja vai šķēršļa nojaukšana un HES kaskāžu videi draudzīgas, saskaņotas darbības nodrošināšana. Nepieciešams aprēķināt ekoloģisko caurplūdumu.	Novērojama krasta erozija.
3.	D484	Tartaks	Vidēja	Slikta	Vidēja	Lopkopība rada potenciālu slodzi. Galvenā slodze ir pārtraukta upes nepārtrauktība augšteces un lejteces ŪO dēļ. ŪO atrodas Cirišu HES ar lielu kritumu, kas rada būtisku slodzi uz ŪO. Potenciāla slodze arī no mežu kailcirtēm.	Pie Rušona ezera uz upes atrodas Tartaka HES, kas kopš 2021.g. nedarbojas, bet upes nepārtrauktība netiek nodrošināta. Izbūvēt zivju ceļus, ieviest ekoloģisko caurplūdumu HES un veikt citus pasākumus dažādu slodžu mazināšanai.	

⁵² Daugavas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāns un plūdu riska pārvaldības plāns 2022. - 2027. gadam, Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs, 2024.g.

Nr. p.k.	ŪO kods	ŪO nosaukums	Ūdensobjektu ekoloģiskās kvalitāte/potenciāls			Būtiskas slodzes	Pasākumi	Riska ŪO/ risks
			UBAP periods					
			1.	2.	3.			
							Nepieciešams aprēķināt ekoloģisko caurplūdumu.	
4.	D545	Preiļupe	Vidēja	Vidēja	Vidēja	Decentralizēto kanalizācijas sistēmu radītā būtiska slodze.	Veikt meliorācijas sistēmas pārbūvi novada teritorijā, lai mazinātu applūšanas risku 9500 iedzīvotājiem. Izmantot zaļās infrastruktūras elementus būvdarbos (sedimentācijas dīķi, akmens krāvumi). Notekūdeņu attīrīšanas iekārtām ar CE>2000 (D545 Preiļupe (Preiļi), tika izvirzīts papildu pasākums, tas ir uzlabot notekūdeņu attīrīšanu aglomerācijās (CE>2000), atbilstoši Investīciju plānā fiksētajām notekūdeņu attīrīšanas nepilnībām.	
5.	D557SP	Dubna_4	Vidēja	Vidēja	Vidēja	Lauksaimniecības slodze barības vielu noteces dēļ no lauksaimniecības zemēm ir novērtēta kā būtiska.	Upe taisnota visā ŪO garumā, sateces baseinā ievērojami ūdensteču regulējumi (arī polderi). Nepieciešams veikt ekonomisko analīzi, lai lemtu par ŪO piederību stipri pārveidotiem (SPŪO) ŪO. Daļbaseinā pārsvarā lauksaimniecības zemes (63%), upes krastos vairāki ciemi. Vecvārkavas un Rimicānu NAI ietekme ir nebūtiska. Nodrošināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radītā nitrātu piesārņojuma samazināšanu vai novēršanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām.	Plūdu riskam ar 0.5% applūšanas varbūtību.
6.	D558SP	Dubna_5	Vidēja	Vidēja	Vidēja	Lauksaimniecības slodze barības vielu noteces dēļ no lauksaimniecības zemēm ir novērtēta kā būtiska.	Nodrošināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radītā nitrātu piesārņojuma samazināšanu vai novēršanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām.	Plūdu riskam ar 0.5% applūšanas varbūtību.
7.	D562	Sauna	Vidēja	Vidēja	Vidēja	Augštecē un lejtecē upe ir taisnota (būtiska slodze). Lauksaimniecības slodze barības vielu noteces dēļ no lauksaimniecības zemēm ir novērtēta kā būtiska.	Veikt meliorācijas sistēmas pārbūvi novada teritorijā, lai mazinātu applūšanas risku 9500 iedzīvotājiem. Izmantot zaļās infrastruktūras elementus būvdarbos (sedimentācijas dīķi, akmens krāvumi). Nodrošināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radītā nitrātu piesārņojuma samazināšanu vai novēršanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām.	Novērojama krasta erozija.

Nr. p.k.	ŪO kods	ŪO nosaukums	Ūdensobjektu ekoloģiskās kvalitāte/potenciāls			Būtiskas slodzes	Pasākumi	Riska ŪO/ risks
			UBAP periods					
			1.	2.	3.			
8.	D478SP	Ūša (Oša)	Vidēja	Vidēja	Vidēja	Lauksaimniecības slodze barības vielu noteces dēļ no lauksaimniecības zemēm ir novērtēta kā būtiska. Upe taisnota gandrīz visā garumā, lejtecē ir polderi, kas rada būtisku hidromorfoloģisko slodzi.	Nodrošināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radītā nitrātu piesārņojuma samazināšanu vai novēršanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Nacionālas nozīmes plūdu riska teritorijā veikt pretplūdu pasākumus.	Plūdu riskam ar 0.5% applūšanas varbūtību. Novērojama krasta erozija.
9.	E110	Salmejs	Vidēja	Laba	Vidēja	Mežsaimniecības slodze novērtēta kā būtiska. Būtisku slodzi rada hidromorfoloģiskie pārveidojumi (pazemināts ūdens līmenis).	Atjaunot dabiskos apstākļus pārveidotos upju posmos. Jāievieš pasākumi, kas sekmētu mežsaimniecības radītā piesārņojuma samazināšanos – samazinātu N un P noteces no kailcirtēm vai meliorēto mežu teritorijām.	-
10.	E111	Feimaņu ezers	Vidēja	Vidēja	Vidēja	Mežsaimniecības slodze novērtēta kā būtiska. Būtisku slodzi rada lauksaimniecība un hidromorfoloģiskie pārveidojumi (ūdens līmeņa izmaiņas).		-
11.	E112	Lielais Kolupes ezers	Vidēja	Slikta	Vidēja	Lauksaimniecības slodze barības vielu noteces dēļ no lauksaimniecības zemēm ir novērtēta kā būtiska. Būtiska slodze no aramzemēm, potenciāli arī no mežu meliorācijas.	Nodrošināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radītā nitrātu piesārņojuma samazināšanu vai novēršanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām.	-
12.	E113	Mazais Kolupes ezers	Vidēja	Slikta	Vidēja	Lauksaimniecības slodze barības vielu noteces dēļ no lauksaimniecības zemēm ir novērtēta kā būtiska. Būtisku slodzi rada hidromorfoloģiskie pārveidojumi (ūdens līmeņa pazemināšana).	Nodrošināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radītā nitrātu piesārņojuma samazināšanu vai novēršanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Atjaunot dabiskos apstākļus pārveidotos upju posmos.	-
13.	E114	Eikša ezers	Vidēja	Slikta	Vidēja	Būtiska decentralizēto kanalizācijas sistēmu radītā slodze. Būtisku slodzi rada hidromorfoloģiskie pārveidojumi (regulējumi).	Nodrošināt decentralizētas kanalizācijas sistēmas darbību atbilstoši normatīvo aktu prasībām, samazinot ūdeņos nonākošo piesārņojuma slodzi.	-
14.	E115	Jašazars	Vidēja	Vidēja	Vidēja	Lauksaimniecības slodze barības vielu noteces dēļ no lauksaimniecības zemēm ir novērtēta kā būtiska.	Nodrošināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radītā nitrātu piesārņojuma samazināšanu vai novēršanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām.	-
15.	E116	Pelēča ezers	Vidēja	Vidēja	Vidēja	Lauksaimniecības slodze barības vielu noteces dēļ no lauksaimniecības zemēm ir novērtēta kā būtiska. Galvenais slodžu avots ir aramzemes, arī dabiskie apstākļi (purvi).		-

Nr. p.k.	ŪO kods	ŪO nosaukums	Ūdensobjektu ekoloģiskās kvalitāte/potenciāls			Būtiskas slodzes	Pasākumi	Riska ŪO/ risks
			UBAP periods					
			1.	2.	3.			
16.	E117	Veirūgnes (Viragnes) ezers	Vidēja	Slikta	Vidēja	Lauksaimniecības slodze barības vielu noteces dēļ no lauksaimniecības zemēm ir novērtēta kā būtiska. Būtiska slodze no lauksaimniecības, arī vēsturiskais piesārņojums.	Nodrošināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radītā nitrātu piesārņojuma samazināšanu vai novēršanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām.	-
17.	E118	Zolvas (Zalvu) ezers	Vidēja	Vidēja	Vidēja	Apkārtņē lielākoties meža teritorijas (80%), kas rada būtisku slodzi. Būtisku slodzi rada hidromorfoloģiskie pārveidojumi (ūdens līmeņa izmaiņas).	Atjaunot dabiskos apstākļus pārveidotos upju posmos. Jāievieš pasākumi, kas sekmētu mežsaimniecības radītā piesārņojuma samazināšanos – samazinātu N un P noteces no kailcirtēm vai meliorēto mežu teritorijām.	-
18.	E119	Šusta ezers	Vidēja	Laba	Laba	Kopumā maz ietekmēts ŪO.	Ezers stipri aizaudzis.	-
19.	E120	Ārdavas ezers	Laba	Laba	Laba	Kopumā maz ietekmēts ŪO.	-	-
20.	E121	Bicānu ezers	Vidēja	Vidēja	Laba	Kopumā maz ietekmēts ŪO.	-	-
21.	E122	Kategrades ezers	Vidēja	Laba	Laba	Kopumā maz ietekmēts ŪO.	-	-
22.	E125	Cirišs	Vidēja	Slikta	Vidēja	Notekūdeņu slodze novērtēta kā būtiska.	Nodrošināt centralizētas kanalizācijas sistēmas notekūdeņu attīrīšanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām, samazinot ūdeņos nonākošo piesārņojuma slodzi.	-
23.	E126	Biešons (Bešona) ezers	Vidēja	Laba	Vidēja	Lauksaimniecības slodze barības vielu noteces dēļ no lauksaimniecības zemēm ir novērtēta kā būtiska.	Nodrošināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radītā nitrātu piesārņojuma samazināšanu vai novēršanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām.	-
24.	E130	Biržkalnu ezers	Vidēja	Vidēja	Vidēja	Lauksaimniecības slodze barības vielu noteces dēļ no lauksaimniecības zemēm ir novērtēta kā būtiska. Potenciālu slodzi arī lopkopība.		-
25.	E131	Pakalnis	Vidēja	Laba	Vidēja	Lauksaimniecības slodze barības vielu noteces dēļ no lauksaimniecības zemēm ir novērtēta kā būtiska. Būtisku slodzi rada hidromorfoloģiskie pārveidojumi (pārveidojumi).	Nodrošināt lauksaimnieciskās darbības rezultātā radītā nitrātu piesārņojuma samazināšanu vai novēršanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Atjaunot dabiskos apstākļus pārveidotos upju posmos.	-

Nr. p.k.	ŪO kods	ŪO nosaukums	Ūdensobjektu ekoloģiskās kvalitāte/potenciāls			Būtiskas slodzes	Pasākumi	Riska ŪO/ risks
			UBAP periods					
			1.	2.	3.			
26.	E132	Rušons	Vidēja	Vidēja	Vidēja	Hidromorfoloģisko pārveidojumu slodze (pazemināts ūdens līmenis).	Atjaunot dabiskos apstākļus pārveidotos upju posmos.	-
27.	E276	Kaučers	Laba	Laba	Laba	Kopumā maz ietekmēts ŪO.	-	-
28.	E277	Lielā Solka	Laba	Laba	Laba	Kopumā maz ietekmēts ŪO.	-	-

3.PIELIKUMS TERITORIJAS PLĀNOJUMA IETEKMES UZ VIDI VĒRTĒJUMA PĀRSKATS

	Iedzīvotāji, cilvēku veselība, materiālās vērtības						Dabas teritorijas un bioloģiskā daudzveidība				Ūdeņu kvalitāte		Klimatiskie faktori		Kultūras, arhitektūras un arheoloģiskais mantojums	Ainavu daudzveidība	Augsnes piesārņojuma un erozijas risku mazināšana	Hidroloģiskā režīma saglabāšana
TIAN nodaļa	Ūdenssaimniecības pakalpojumi	Gaisa kvalitāte	Troksnis	Ilgtspējīga mobilitāte	Vides pieejamība, publiskā ārtelpa un labiekārtojums	Atjaunīgie energoresursi, ekonomiskā attīstība	Natura 2000	Aizsargājamie biotopi	Aizsargājamās sugas	Antropogēnās slodzes mazināšana	Piesārņojuma mazināšana virszemes ūdeņos	Piesārņojuma mazināšana pazemes ūdeņos	Klimata pārmaiņu mazināšana (SEG emisijas)	Pielāgošanās klimata pārmaiņām				
2. Prasības visas teritorijas izmantošanai																		
2.1. Visā teritorijā atļautā izmantošana																		
2.2. Visā teritorijā aizliegtā izmantošana	P T V/I			P Nt V/I	P Nt V/I						P Nt V/I	P Nt V/I						
2.3. Jaunu zemes vienību veidošana un robežu pārkārtošana				P Nt V/I	P Nt V/I													
2.4. Prasības meža ieaudzēšanai		P Nt V/I									P Nt V/I							P T V/I
3. Vispārīgas prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei																		
3.1. Prasības transporta infrastruktūrai																		
3.1.1. Ceļi un ielas				P T V/I	P Nt V/I									P Nt V/I				
3.1.2. Ceļu un ielu pievienojumi un krustojumi				P T V/I	P Nt V/I													
3.1.3. Prasības autonomvietņu un velosipēdu novietņu skaitam un izvietojumam													P Nt V/I					
3.2. Prasības inženiertehniskās apgādes tīkliem un objektiem																		
3.2.1. Ūdensapgāde un kanalizācija	P T V/I									P T V/I	P T V/I	P T V/I						
3.2.2. Alternatīvā energoapgāde			P T V/I			P T V/I					P T V/I	P T V/I			P T V/I	P T V/I		
3.2.3. Mobilitātes infrastruktūra																		
3.2.4. Meliorācijas sistēmas un lietusūdeņu novadišana	P T V/I													P T V/I				
3.2.4. Citi noteikumi		P T V/I									P T V/I	P T V/I	P T V/I					
3.3. Prasības apbūvei																		
3.3.1. Vispārīgas prasības							P T V/I	P T V/I	P T V/I	P T V/I								
3.3.2. Pagalmi					P Nt V/I													
3.3.3. Apbūves atbilstība zemes vienības robežām					P Nt V/I													
3.3.4. Būvlaide	P T V/I			P T V/I							P Nt V/I	P Nt V/I						
3.3.5. Attālumi starp būvēm					P Nt V/I													
3.3.6. Žogi un dzīvžogi					P T V/I													
3.3.7. Ēku fasādes, jumti un citi elementiem					P Nt V/I						P Nt V/I			P Nt V/I				
3.3.8. Būves dzīvniekiem		P T V/I									P T V/I	P T V/I						
3.4. Prasības teritorijas labiekārtojumam																		
3.4.1. Prasības ārtelpas elementiem					P T V/I													
3.4.2. Apstādījumi un atsevišķi koki					P T V/I													
3.4.5. Apstādījumu aizsardzības nosacījumi būvdarbu procesā				P T V/I	P T V/I					P T V/I								
3.5. Prasības vides risku samazināšanai																		
3.5.1. Piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas											P T V/I	P T V/I						

	Iedzīvotāji, cilvēku veselība, materiālās vērtības						Dabas teritorijas un bioloģiskā daudzveidība				Ūdeņu kvalitāte		Klimatiskie faktori		Kultūras, arhitektūras un arheoloģiskais mantojums	Ainavu daudzveidība	Augsnes piesārņojuma un erozijas risku mazināšana	Hidroloģiskā režīma saglabāšana
TIAN nodaļa	Ūdenssaimniecības pakalpojumi	Gaisa kvalitāte	Troksnis	Ilgstspējīga mobilitāte	Vides pieejamība, publiskā ārtelpa un labiekārtojums	Atjaunīgie energoresursi, ekonomiskā attīstība	Natura 2000	Aizsargājamie biotopi	Aizsargājāmās sugas	Antropogēnās slodzes mazināšana	Piesārņojuma mazināšana virszemes ūdeņos	Piesārņojuma mazināšana pazemes ūdeņos	Klimata pārmaiņu mazināšana (SEG emisijas)	Pielāgošanās klimata pārmaiņām				
3.5.2. Aizsardzībai pret troksni un citu piesārņojumu			PTV/I															
3.5.3. Noteikumi derīgo izrakteņu ieguvei		PTV/I	PTV/I				PTV/I	PTV/I	PTV/I								PTV/I	PTV/I
3.6. Prasības ūdeņu teritoriju izmantošanai un plānošanai					PTV/I					PTV/I	PTV/I						PTV/I	
3.7. Kultūras pieminekļi un to aizsardzība																		
3.6.1. Prasības valsts kultūras pieminekļu, to aizsardzības zonu teritorijās															PTV/I			
3.6.4. Prasības pašvaldības nozīmes kultūrvēsturisko ēku pārbūvei un atjaunošanai															PTV/I	PTV/I		
3.8. Prasības lauksaimniecībā izmantojamās zemes un meža zemes lietošanas kategorijas maiņai						P Nt V/I		PTV/I								PTV/I		
4. Prasības teritorijas izmantošanai un apbūves parametriem katrā funkcionālajā zonā																		
4.1. Savrupmāju apbūves teritorija (DzS)	PTV/I			PTV/I	PTV/I						PTV/I	PTV/I						
4.1.2. Savrupmāju apbūves teritorija ar vasarnīcu un dārza māju apbūvi (DzS1)	PTV/I			PTV/I	PTV/I						PTV/I	PTV/I						
4.2. Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorija (DzM)	PTV/I			PTV/I	PTV/I													
4.3. Daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorija (DzD)	PTV/I			PTV/I	PTV/I													
4.4. Publiskās apbūves teritorija (P)				PTV/I	PTV/I													
4.4.1. Publiskās apbūves teritorija ar transporta apkopes servisa objektiem (P1)					PTV/I					PTV/I					PTV/I	PTV/I		
4.4.2. Publiskās apbūves teritorija ar reliģisku kultūrvēsturisku vērtību (P2)																		
4.4.3. Publiskās apbūves teritorija ar kultūrvēsturisku un ainavisku vērtību (P2)																		
4.5. Jauktas centra apbūves teritorija ar vēsturisku raksturu (JC)	PTV/I			PTV/I	PTV/I	PTV/I												
4.5.1. Jauktas centra apbūves teritorija (JC1)																		
4.6. Rūpnieciskās apbūves teritorija		PTV/I				PTV/I												
4.6.1. Rūpnieciskās apbūves teritorija ar smagās un pirmapstrādes uzņēmumu apbūvi (R1)		PTV/I	PTV/I			PTV/I					PTV/I	PTV/I						
4.7. Transporta infrastruktūras teritorija				PTV/I														
4.8. Tehniskās apbūves teritorija					PTV/I	P Nt V/I												
4.9. Dabas un apstādījumu teritorija							PTV/I	PTV/I	PTV/I	PTV/I						PTV/I		PTV/I
4.9.1. Dabas un apstādījumu teritorija kapsētām (DA1)					PTV/I							PTV/I						

	Iedzīvotāji, cilvēku veselība, materiālās vērtības						Dabas teritorijas un bioloģiskā daudzveidība				Ūdeņu kvalitāte		Klimatiskie faktori		Kultūras, arhitektūras un arheoloģiskais mantojums	Ainavu daudzveidība	Augsnes piesārņojuma un erozijas risku mazināšana	Hidroloģiskā režīma saglabāšana
TIAN nodaļa	Ūdenssaimniecības pakalpojumi	Gaisa kvalitāte	Troksnis	Ilgstspējīga mobilitāte	Vides pieejamība, publiskā ārtelpa un labiekārtojums	Atjaunīgie energoresursi, ekonomiskā attīstība	Natura 2000	Aizsargājamie biotopi	Aizsargājāmās sugas	Antropogēnās slodzes mazināšana	Piesārņojuma mazināšana virszemes ūdeņos	Piesārņojuma mazināšana pazemes ūdeņos	Klimata pārmaiņu mazināšana (SEG emisijas)	Pielāgošanās klimata pārmaiņām				
4.9.2. Dabas un apstādījumu teritorija kultūrvēsturiskām vērtībām (DA2)					P T V/I										P T V/I	P T V/I		
4.9.3. Dabas un apstādījumu teritorija mazdārziņiem (DA2)					P T V/I													
4.10. Mežu teritorija						P Nt V/I												
4.10.1. Mežu teritorija pilsētā un ciemos (M1)	P T V/I																	
4.11. Lauksaimniecības teritorija						P Nt V/I												
4.11.1. Lauksaimniecības teritorija pilsētā un ciemos (L1)	P T V/I																	
4.11.2. Lauksaimniecības teritorija Aglonas ciemā (L2)	P T V/I						P T V/I	P T V/I	P T V/I	P T V/I					P T V/I	P T V/I		
4.12. Ūdeņu teritorija																		P T V/I
5. Teritorijas ar īpašiem noteikumiem																		
5.1. Cita teritorija ar īpašiem noteikumiem																		
5.1.1. Teritorija, kurā ierīko centralizētās ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas (TIN1)	P T V/I																	
5.1.2. Teritorija, kurā būvniecība saskaņo ar VSIA "Latvijas Valsts ceļi" (TIN11)		P T V/I	P T V/I															
5.1.3. Teritorija, kurā aizliegta vēja elektrostaciju, kuru jauda ir 20 kW vai vairāk, būvniecība (TIN12)			P T V/I															
5.1.4. Plūdu riska teritorija (TIN13)	P T V/I										P T V/I	P T V/I						
5.4. Vietējas nozīmes kultūrvēsturiskā un dabas teritorija																		
5.4.1. Vietējas nozīmes kultūrvēsturiskā teritorija (TIN4)															P T V/I	P T V/I		
5.5. Ainaviski vērtīga teritorija																		
5.5.1. Ainaviski vērtīga teritorija															P T V/I	P T V/I		
Ietekmes būtiskums vērtēts pēc šādiem kritērijiem:																		
Pozitīva ietekme																		
ietekmes nav/ ietekme nav būtiska/ nav zināma																		
vērā ņemama negatīva ietekme																		

Pasūtītājs: **Preiļu novada pašvaldība**
Projekta izstrādes vadītāja: Tatjana Kārklīniece
Izstrādes darba grupa:
dome@preili.lv, www.preili.lv

Izpildītājs: **SIA "Reģionālie projekti"**
Projekta izstrādes komanda: Santa Pētersone, Līva Melķe - Tropiņa,
Laine Šildere, Līna Dimitrijeva, Ivo Narbutis, Vita Jumtiņa, Jānis Ozols,
Anatolijs Boiko, Sanita Fazilova u.c.
Kontakti: Rūpniecības iela 32b – 2, Rīga, LV – 1045, tel.: +371 67320809,
birojs@rp.lv, www.rp.lv

